

AARSBERETNING
VEDKOMMENDE
NORGES FISKERIER
FOR
1902

UDGIVET AF NORGES FISKERISTYRELSE

5TE HEFTE

1902

1. **Fiskeriinspektør Sørensen:** Beretning om hans virksomhed i 1902.
2. **Fiskeriinspektør Johnsen:** Beretning om hans virksomhed i 1902 (i uddrag).
3. **Fiskeriinspektør Wallem:** Beretning om hans virksomhed i 1902.
4. **Konst. fiskeriinspektør Fleischer:** Beretning om hans virksomhed i 1902 (i uddrag).
5. **Fiskeriagent Dundas:** Beretning om Tysklands silde- og fiskehandel i 1902.

BERGEN

JOHN GRIEGS BOGTRYKKERI

1903

AARSBERETNING
VEDKOMMENDE
NORGES FISKERIER
FOR
1902

UDGIVET AF NORGES FISKERISTYRELSE

5TE HEFTE

1902

1. **Fiskeriinspektør Sørensen:** Beretning om hans virksomhed i 1902.
2. **Fiskeriinspektør Johnsen:** Beretning om hans virksomhed i 1902 (i uddrag).
3. **Fiskeriinspektør Wallem:** Beretning om hans virksomhed i 1902.
4. **Konst. fiskeriinspektør Fleischer:** Beretning om hans virksomhed i 1902 (i uddrag).
5. **Fiskeriagent Dundas:** Beretning om Tysklands silde- og fiskehandel i 1902.

BERGEN

JOHN GRIEGS BOGTRYKKERI

1903

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Fra
fiskeriinspektøren i Finmarken.

Beretning om hans virksomhed i aaret 1902.

Jeg har herved den ære at afgive indberetning om min virksomhed som fiskeriinspektør m. v. for aaret 1902.

Jeg opholdt mig i Hammerfest indtil 25de januar beskjæftiget med kontorarbeide, ligesom jeg holdt et foredrag i Hammerfest og omegns fiskeriforening over resultaterne af togterne med „Michael Sars“.

Den 26de januar reiste jeg til Vadsø, hvor jeg opholdt mig til 29de, og havde møde med den nystiftede fiskeriforenings bestyrelse, ligesom jeg holdt et foredrag for en talrig forsamling om „Michael Sars“-togterne. — Fra Vadsø reiste jeg til Vardø, hvor jeg ligeledes havde møde med fiskeriforeningens bestyrelse samt holdt foredrag og et diskussionsmøde i fiskeriforeningen, hvor bl. a. diskuteredes, om noget kunde gøres for at hindre kobbens komme til finmarkskysten om vaaren. Man udtalte, at benyttelse af parafin, som foreslaaet af enkelte, vistnok kunde komme til at virke skadelig for fiskeriet, og man troede heller ikke, at kobben lod sig skræmme bort ved skydning paa den. — Fiskeriforeningens formand lovede, at sagen senere skulde blive tagen under behandling inden bestyrelsen, og at jeg skulde blive underrettet om, hvilket resultat man kom til, men jeg har senere intet hørt fra formanden angaaende dette spørgsmaal; rimeligvis mener man, at den eneste sikre hjælp er hvalfangstens ophør.

Jeg meddelte ligeledes, at vi med „Michael Sars“ havde paatruffet adskillig fisk i mars maaned paa Østbanken ud for Vardø, og at fisk rimeligvis var at faa der, før den kom under land, hvorfor jeg anbefalede, at der af foreningens midler burde ydes bidrag til forsøgsfiske derude, hvilket man lovede at tage under overveielse.

Den 5te februar reiste jeg tilbage til Hammerfest.

Fra 9de til 12te februar var jeg i Honningsvaag, hvor vinterfisket paagik og mange fiskere tilstede. Her havde jeg møde med fiskeriforeningens bestyrelse samt holdt foredrag.

Fra 12te til 27de februar opholdt jeg mig i Hammerfest beskjæftiget med kontorarbeide og afreiste derfra til Tromsø, hvor jeg opholdt mig indtil 4de mars. Her deltog jeg i flere bestyrelsesmøder i „Samhold“, hvor endel forandringer i foreningens love vedtoges forelagt generalforsamlingen, ligesom endel erstatningskrav afgjordes. Havde ligeledes et møde i skipperforeningen, hvor jeg holdt foredrag samt meddelte den af Rusland hævdede territorialgrænse mod Ishavet samt de ordrer, der var given den befalhavende paa den russiske krydser for at paase territorialgrænsens overholdelse.

Fra Tromsø reiste jeg til Gryllefjord, hvor jeg opholdt mig til 13de mars. Her holdt jeg flere møder med foredrag og diskussion, ligesom jeg søgtes af mange fiskere, der ønskede forskjellige oplysninger. Da der jevnlig hørtes klage over post- og telegrafforholdene paa stedet, meddelte jeg hr. postmesteren i Tromsø og hr. telegrafinspektøren i Lødingen dette; og disse autoriteter lovede bedst muligt at faa de paaklagede forhold rettede.

Fra Gryllefjord reiste jeg til Sommerø, hvor jeg opholdt mig til 17de mars. Holdt ogsaa her foredrag for en større forsamling, ligesom ogsaa flere fiskere her søgte mig i anledning forskjellige spørgsmaal. Havneforholdene her samt nærliggende steder undersøgtes, ligesom hvor fyrbelysning ansees paakrævet for indseiling fra Malangsgrunden. En indberetning om dette samt om forholdene forøvrigt under Svends- og Malangsgrundfisket sendtes den ærede fiskeristyreelse under $25/3$ 1902, hvortil henvises.

Fra Sommerø reiste jeg over Tromsø tilbage til Hammerfest, hvor jeg ankom den 21de mars, og opholdt mig her beskjæftiget med kontorarbeide indtil 4de april, da jeg reiste til Hasvik og senere til Bredvik, hvor der paa begge steder var mange fiskere samlet og nogenlunde godt fiske. Paa begge disse steder holdt jeg foredrag og diskussionsmøder, hvor bl. a. russehandelen udenfor makketiden blev diskuteret. I Hasvik udtalte de fleste fiskere, at russerne burde betale en passende afgift af fisk kjøbt udenfor makketiden, medens man i Bredvik mente, at forholdene burde være, som disse nu er.

Den 9de april var jeg atter tilbage i Hammerfest.

Fra 22de til 29de april besøgte jeg Kjøllefjord og Honningsvaag. Paa begge disse steder, hvor fisket da var godt og adskillig almue samlet, holdt jeg foredrag med diskussion. Efter nogle dages ophold i Hammerfest for at ekspedere post besøgte jeg fra 2den til 13de mai fiskeværerne Gjæsvær, Akkerfjord og Ingø, hvor der var et begyndende fiske, samt Kjelvik, hvor fisket i længere tid havde været godt. Paa alle disse steder afholdtes møder med diskussion om forskjellige fiskerispørgsmaal, ligesom flere fiskere søgte mig for at faa oplysninger, væsentlig da om

laanefondene. Opholdt mig derpaa i Hammerfest indtil 20de mai, da jeg reiste til Mehavn for at lede fiskeforsøgene udenfor kysten med fiskedampskibet „Skolpen“, indtil kand. Knud Dahl kom ombord den 28de mai. Paa grund af storm og stygveir i denne tid fik vi kun gjort et par kortere ture ud uden synderlig resultat. Da der var mange fiskere tilstede, holdt jeg foredrag med diskussion, og mange fiskere udtalte her, ligesom ogsaa i flere andre fiskevær, at man fandt det nuværende forhold, med russernes indkjøb af fisk udenfor makketiden uden afgift, at være mindre heldig.

Fra Mehavn reiste jeg den 30te mai til Gamvik, hvor der ogsaa var mange fiskere tilstede. Paa et meget talrigt diskussionsmøde om hvalsagen og kobbevandringerne fattedes enstemmig følgende resolution: „Kobbens udryddelse i Hvidehavet og Ishavet øst for Spidsbergen bør paa alle mulige maader søges iverksat, og da hvalfangsten ansees skadelig for fiskerierne, bør denne forbydes.“

Der klagedes over, at Gamvik havn stadig bliver mere og mere grund, saa storbaadene nu har vanskelig for at holde til der, og da fiskehavet udfor Gamvikskysten er et af de bedste i Finmarken, bør der vistnok fra det offentliges side gjøres noget i en nær fremtid for at faa denne havn opmudret.

Fra Gamvik reiste jeg den 1ste juni til Honningsvaag for at besigtige en dæksbaad, der tænktes kjøbt af en af indbyggerne dersteds, og derfra til Hammerfest, hvor jeg ankom den 3die juni.

Fra 12te til 24de juni fulgte jeg hr. direktør Westergaard samt hr. opsynschef Fleischer ombord i opsynsdampskibet til en flerhed af fiskeværerne i Øst- og Vestfinmarken samt byerne Vardø og Vadsø. Paa flere af disse steder holdtes sterkt besøgte diskussionsmøder, hvor hr. direktøren fik anledning til at høre fiskernes mening om hvalfangsten, kobbevandringerne, russehandelen og laanefondene.

Fra 24de juni til 15de juli opholdt jeg mig i Hammerfest beskjæftiget med kontorarbeide, væsentlig da med udarbeidelse af femaarsberetning over Finmarkens fiskerier fra 1896—1900, hvorefter jeg reiste til Vadsø, hvor amtsformandskabet afholdtes, saa jeg havde anledning til konference med flere af ordførerne, ligesom jeg i Finmarksbibliotheket søgte oplysninger om fiskeri og forhold i Finmarken i ældre tider.

Fra Vadsø reiste jeg til Vardø, hvor jeg den 22de juli afholdt redningsselskabets distriktsmøde. Fra distriktets 11 kredse var fremmødt 12 deputerede, der da afgav indstilling om skøiternes placering for kommende aar samt valgte distriktsformand og viceformand. Som saadanne gjenvalgte jeg og havnefoged Gundersen i Vardø.

Den 24de juli kom jeg tilbage til Hammerfest og reiste 8de august ind til Alten, hvor handelsmand Olsen i Korsnæs anmodede mig om at

fremholde nødvendigheden af denne havns dækning. Dette havnearbeide, der for længere tid siden skal være planlagt og beregnet, har senere været opført i hr. havnedirektørens budgetforslag som et af de arbeider, der agtes foreslaaet udført, og det vilde vistnok være heldigt, om dette arbeide snarest kunde paabegyndes, da havnen ligger aldeles aaben for nordlige vinde. Forløbne vinter drev en skøite iland under en storm og blev aldeles vrag, ligesom en mand af besætningen omkom.

Den 10de august holdt jeg foredrag med efterfølgende diskussion i Bosekop, ligesom jeg søgtes af fiskere, der ønskede oplysning om havfiskefondene og reiste den 11te tilbage til Hammerfest, hvor jeg opholdt mig beskjæftiget med kontorarbeide indtil 17de august, da jeg reiste til Tromsø for at have en konference med kand. Knud Dahl, der da havde afsluttet fiskeforsøgene med „Skolpen“. Konfererede ligeledes med „Samhold“s forretningsfører angaaende forskjellige assurancespørgsmaal og reiste tilbage til Hammerfest den 19de.

Fra 30te august til 7de september besøgte jeg Karlsø og Skjærvø for at gjøre mig bekendt med folk og forhold i dette mit nye tillagte distrikt, samt for at træffe nogle af de fiskere, der havde laan af havfiskefondene samt andre fiskere, der havde ansøgt om laan. Paa Karlsø traf jeg faa fiskere hjemme, men i Skjærvø derimod flere af disse, og der afholdtes ogsaa et par foredrag med diskussion om forskjellige fiskerispørgsmaal.

Flere af fiskerne i Karlsø og Skjærvø har i de senere aar anskaffet sig dækkede sneseilsbaade tildels ved hjælp af laan af havfiskefondet. De fleste af disse baade har gjort det godt, og især har sommerfisket efter sei paa Gjæsboerne slaaet godt til. Det fortaltes mig, at enkelte paa 2 à 3 aar havde fisket saa godt, at baadens kostende omtrent var indtjent alene ved baadslotten.

Fra 7de til 16de september opholdt jeg mig i Hammerfest og reiste derpaa efter indhentet tilladelse af den ærede fiskeristyreelse over Bergen og Arendal til Kristiania for at deltage i redningsselskabets generalmøde den 2den og 3die oktober.

Nogle af de fiskefartøier i mit distrikt, der har laan af havfiskefondene, var ifjor assurerede i Arendals søforsikringsselskab, men til saa høi aarlig præmie — op til 9% —, at jeg fandt at burde konferere med selskabet, om ikke en lavere præmie kunde beregnes for fisket i nærheden af kysten. Man lovede at tage spørgsmaalet under overveielse, og jeg er senere underrettet om, at præmien kan nedsættes til 7%, men selv denne præmie synes noksaa høi og vil vistnok komme til at synes noksaa trykkende for de fiskere, der har laan af havfiskefondet med pant i fartøiet og af den grund maa holde dette assureret hele aaret rundt.

Den 12te oktober kom jeg tilbage til Hammerfest, men reiste alle-

rede den 14de til Honningsvaag for at afholde et kursus i navigation for fiskere. Dette kursus var besøgt af 13 fiskere væsentlig hjemmehørende i Honningsvaag og i alder fra 16 til 39 aar. Det nødvendige materiale til undervisningen havde jeg ved velvillig imødekommenhed af Hammerfest sømandsskoles bestyrer faaet udlaant af denne; lokale, lys og brænde blev bekostet af Honningsvaag fiskeriforening. Undervisning gaves daglig fra 10—1 fm. og 4—7 efterm. indtil 8de november, da den afsluttedes med en mindre eksamen, der paahørtes af fiskeriforeningens bestyrelse samt endel andre indbudne.

Eleverne, der den hele tid viste den største interesse for undervisningen, læste hvad som behøvedes for at kunne navigere en fiskerbaad eller kutter tilsøs, nemlig alt væsentlig henhørende under den therestriske del af navigation saasom log, kompas, misvisning, diviation, kartseilads og bestikopgjør, desforuden meredianhøide ved solen, styringsregler og lanterneførsel.

Rimeligvis vil der iaar fremkomme andragende om at faa afholdt slige kurser ogsaa i andre af Finmarkens fiskevær, og saavidt min tid tillader det, har jeg intet imod at paatage mig undervisningen ved disse.

Fra 9de til 13de december var jeg i Tromsø, hvor jeg deltog i bestyrelsesmøde i „Samhold“, besigtigede kutter „Johan“ der var under reparation m. v., men opholdt mig forøvrigt i Hammerfest beskjæftiget med kontorarbeide, hvilket stadig er øget og optager ikke lidet af min tid. I aarets løb har jeg saaledes over 1200 journaliserede ind- og udgaaende skrivelser, hvoraf enkelte har skaffet adskilligt arbeide, og desforuden skaffer ogsaa min stilling som redningsselskabets distriktsformand og medlem af „Samhold“s bestyrelse mig endel at gjøre.

I maanederne november og december har jeg holdt 2 foredrag med efterfølgende diskussion i Hammerfest og omegns fiskeriforening.

Vinterfisket i Finmarken 1901—1902.

Dette fiske, der væsentlig drives fra Vardø, Finkongkjeilen, Kjøllefjord med omliggende vær, Honningsvaagene, Kjelvik samt Hasvik, Bredvik og Bredviklunden slog godt til, idet det opfiskede kvantum torsk fra november til medio april var ca. 7 millioner kg. eller omtrent 2 millioner mere end vanligt. I Varangerfjorden og tildels Alten var der ogsaa mere fisk tilstede, end der havde været paa mange aar, men fra Varangerfjorden og ved Vardø strøg dog fisken bort allerede i midten af februar rimeligvis af den grund, at vandets temperatur da sank ned under 2°. I Sørøsundet samt tildels i Maasø herred fiskedes adskillig kveite, der sendtes til Trondhjem eller Bergen i frossen eller iset tilstand.

Lodde- eller Vaarfisket.

Lodden stødte under land ved Vardø og i Varangerfjorden i begyndelsen af april og omtrent samtidig saa langt vest som til Mehavn. I Vestfinmarken sporedes ikke lodde under hele fisket, og i Østfinmarken holdt den sig under kysten, indtil begyndelsen af mai, da den ogsaa forsvandt der. I Varangerfjorden merkedes dog af og til lodde helt til slutningen af juni.

Omkring midten af april begyndte et godt torskefiske med line og tildels dybsagn og garn i Østfinmarken paa strækningen fra Makur til Mehavn og nogle dage senere ogsaa i Vestfinmarken saa langt vest som til Hjelmsø, men da der kun var et par agndampskibe i virksomhed, var der oftere agnmangel, ligesom faa fremmede fiskere endnu var ankommen til Finmarken, og det opfiskede kvantum blev derfor ikke stort i april maaned. I begyndelsen af mai kom hovedmassen af fremmede fiskere til Finmarken, og der fiskedes i første halvdel af maanedens særdeles godt paa strækningen Berlevaag—Ingø — det opfiskede kvantum var saaledes ugentlig ca. 3 millioner kg. torsk, trods at uveir ofte hindrede bedriften. Østenfor Berlevaag foregik derimod intet torskefiske paa denne tid, men man havde det bedste haab om, at fisket skulde blive rigt over hele kysten, indtil kobben omkring midten af mai kom i store mængder og drev fisken ud paa dybet 3 à 4 mil fra land. Her paa dette dyb, hvor der er noget over 200 favne vand, holdt fisken sig rimeligvis hele tiden, medens kobben var under land indtil midten af juni, men da kun storbaadene kunde drive fiske saa langt fra land, og man tillige i længere tid havde stormende veir, blev det opfiskede kvantum i denne tid ubetydeligt. Flere af de fremmede fiskere forlod i denne tid Finmarken, men da fisken, efterat kobben havde forladt kysten, atter kom under land, vendte endel af de hjemreiste fiskere tilbage, og fra nu af fiskedes særdeles godt paa line saagodtsom over hele Finmarken.

Det opfiskede kvantum torsk beløb sig, da opsynet hævdedes den 28de juni, til 19 millioner kg., og desforuden opfiskedes 595 150 kg. stenbit, 634 600 kg. hyse og 256 100 kg. kveite. Kveitefisket foregik væsentlig fra Vardø og Varangerfjorden og hjalp noget paa det feilslaaede torskefiske paa disse steder.

Deltagelsen i vaarfisket var noget mindre end vanligt, idet det høieste antal baade, der var tilstede, beløb sig til 2 900 med 11 000 mand mod 4 à 5 000 baade med 18 à 20 000 mand i almindelige loddefiskeaar. Da fiskepriserne den hele tid var gode, nemlig fra 8—10 øre pr. kg. torsk, fik flere af fiskerne ganske gode lotter,

Sommer- og høstfisket

var godt og tildels rigt flere steder. Specielt var seifisket rigt enkelte steder i Vestfinmarken og paa Gjæsboerne udfør Karlsø i Tromsø amt. Mange af fiskerne fik gode lotter under sommerfisket, og de fiskere, der væsentlig solgte sin fisk til russerne imod mel, fik derfor mer end tilstrækkelig til vinterforsyning. Nogen opgave over det opfiskede kvantum under dette fiske har jeg ikke, men efter de fra toldkontorerne modtagne opgaver er der i løbet af sommeren efter 15de juni udekspederet til Rusland:

Fra Vadsø	toldsted	39	russiske fartøier	med	2 528 960	kg. salt fisk	
„ Vardø	—	131	—	—	6 597 657	„ —	
„ Hammerfest	—	78	—	—	6 741 087	„ —	
		Tilsammen	248	fartøier	med	15 867 704	kg. salt fisk

Naar dertil kommer, at 12 russiske fartøier er afreiste uden udekspedition, og det af russerne opgivne fiskeparti vel heller maa ansees for lavt som for høit ansat, ligesom et større parti sei hængtes, viser dette, at sommerfisket var særdeles godt.

Vinterfisket 1902—1903

tegnede ogsaa til at blive godt. I november var der nemlig bra med fisk ved Vardø, Kiberg, Finkongkjeilen samt rundt Magerøen og i flere af fjordene, men saa kom ishavskobben i første halvdel af december, og samtidig strøg fisken bort overalt. Ved aarets slutning var der fremdeles megen kobbe under kysten hele strækningen fra Murmanskysten til Senjen, og fisk formerkedes ikke.

Saavidt mig bekjendt er det første gang, at ishavskobben har gjæstet vor kyst paa denne tid af aaret. Jeg skal forresten senere komme tilbage til disse kobbvandring.

Sildefisket.

I flere af Finmarkens fjorde har der været mer eller mindre sild saagodtsom hele aaret igjennem, men denne har været saa smaafaldende, at den væsentlig kun har været brugbar som agn. I Jarfjord fiskedes dog udover vinteren og vaaren endel pen, isterholdig sild paa garn, men dog ikke synderlig mere, end hvad der kunde sælges i fersk tilstand til husbrug i byerne Vardø, Vadsø og Hammerfest. Fra mai til juni laa i Jarfjord nogle notbrug fra Vesteraalen, og der gjordes endel stæng, men da silden var meget smaafaldende, blev kun nogle tusinde tønder fra 2—5 stregs nedsaltede. I Langfjorden, Talviks herred gjordes i november maaned nogle mindre stæng 4 og 5 stregs.

Torskefisket paa Svends- og Malangsgunden.

Med hensyn til dette fiske skal jeg tillade mig at henvise til 7de hefte af „Norsk Fiskeritidende“ for 1902, hvor jeg har givet en beretning om dette.

Hvalfangsten i Finmarken

har ogsaa iaar været drevet af 10 selskaber med 20 fangstbaade, og udbyttet har været det bedste paa mange aar. Flere selskaber begyndte allerede fangsten i begyndelsen af februar, i hvilken maaned der blev skudt endel knølhval. Fra midten af mars til udgangen af april blev der skudt en hel del finhval i Østfinmarken, hvor denne hval da holdt sig 3 à 4 mil fra land paa strækningen fra Tana til Vardø, men i maanederne mai og juni saaes næsten ikke hval, hverken nær land eller længere ude. I disse to maaneder drev kapt. Ingebrigtsen, der i lighed med foregaaende aar benyttede slæbebaad, fangst under Beeren-Island og hjembragte derfra adskillig blaaahval. Et par andre hvalfangere skjød ogsaa nogle hval der. I juli og august tog fangsten sig atter op under norsk kyst, og var det væsentlig sei-hval samt endel finhval og knøl, som da blev skudt.

Priserne paa hvaltran skal have været gode og opgives pr. ton for no. 1, 2, 3, 4 henholdsvis £ 21, 19, 17, 15. For guano kr. 9.00 pr. 100 kg. Blaaahvalbarder pr. ton £ 65, finhvalbarder £ 60, sei-hvalbarder £ 200, knølhvalbarder £ 30. Bruttoværdien af aarets fangst er ifølge „Morgenbladet“s aarsoversigt ca. 1 350 000 kroner.

I løbet af kommende sommer agter efter forlydende 2 selskaber med 4 fangstbaade at flytte til Shetlandsøerne, ligesom der med en fangstbaad agtes forsøgt fangst under Spidsbergen og Beeren-Island, idet der ombord i et lastedampskib skal indredes trandamperi, og hvalerne flænses langs siden.

En specifikation over de forskellige selskabers fangst er sendt „Norges Fiskeritidende“ og bliver rimeligvis indtaget i januarheftet for 1903, hvortil jeg tillader mig at henvise.

Sælfangsten i Ishavet

gav i 1902 et særdeles godt udbytte og blev væsentlig drevet i østisen fra Hvidehavets munding henimod Novaja-Semlja og langs isen derfra til Spidsbergen.

Flere af de smaa seilfartøier gjorde 2 ture, ja en kutter hjemmehørende i Waidugula, men som lossede sin last i Vardø, gjorde endog

3 ture, og denne kutters fangst var 6 260 sæl, 8 hvalros, 1 levende og 1 død bjørn samt 780 tdr. spæk. Besætningen, 11 mand, var tildels nordmænd, tildels russere.

Fra Vardø udrustedes 5 mindre fartøier med 29 mands besætning, der hjembragte 858 smaa og 321 store sæl, 36 hvalros, 7 bjørneskind og 233 hl. haakjærringlever.

Fra Hammerfest udrustedes 29 fartøier drægtig 1 043 ton med en besætning af 267 mand, der hjembragte 41 069 smaasæl, 1 167 storsæl og klapmyds, 2 hvalros, 2 hvidfiske, 128 bjørneskind, 5 levende bjørne samt 6296 tdr. spæk. Den samlede fangsts værdi efter de ved afklaringen betalte priser er kr. 213 995.00.

Fra Tromsø ekspederedes 29 fartøier med 312 mands besætning og fangsten var 22 603 smaa og 3 817 storsæl, 4 hvalros, 8 bottlenose, 3 hvidfisk, 8 levende bjørne, 164 bjørneskind, 85 hl. haakjærringlever samt en del urenset dun. Værdien af den hele fangst anslaaes til kr. 195 549.50.

En specifikation over fangsten fra de forskjellige byer har jeg sendt „Norges Fiskeritidende“ og tillader mig at henvise til denne.

Denne sælfangst i østisen drives kun af mindre seilfartøier, men det skulde synes rimeligt, at ogsaa større fartøier med dampmaskine med held maatte kunne drive fangst der.

Forbedring af baade og driftsmaade.

I Finmarken gaar det fremdeles smaat for fiskerne at faa anskaffet sig større, dækkede baade til havfiske, hvorimod man i Tromsø amt og specielt i Skjærvø er kommen godt efter. Enkelte steder i Finmarken og specielt i Honningsvaag har flere fiskere anskaffet sig mindre dækkede sneseilsbaade, der drives af 3 mand, og hvorfra linen baade sættes og trækkes. Disse baade, der fuldt færdige koster ca. kr. 900, viser sig at være meget velskikkede og vil rimeligvis mer og mer komme til at afløse de aabne smaabaade.

Vardø har nu sin første fiskedamper under bygning, og hvis driften af denne kommer til at vise sig lønnende, vil antagelig flere saadanne blive anskaffede.

En mand paa Hjelmø, Chr. Brochmann, har opfundet og faaet patent paa et nyt linespil, der har den fordel fremfor andre spil, at det tager agnet af anglerne og skyder linen ordentlig op uden at der behøves anhold. Disse spil er nu kommen i handelen og vil muligens komme i brug, endskjønt prisen endnu er temmelig høi, nemlig kr. 60. I Vardø er af stedets smede i forløbne aar arbeidet endel enkle og billige linespil, der fuldt færdige koster kr. 18.00, og disse ansees ogsaa brugbare, men er vistnok ikke saa holdbare som aalesundsspillene.

Nogle ishuse er i forledne aar byggede, og eftersom eksporten af fersk fisk tiltager, vil vel flere saadanne opføres. I Hammerfest tænkes i nærmeste fremtid bygget et større ishuse, hvorfra is skal leveres til isning af fisk og agn til en meget billig pris imod et aarligt bidrag fra Hammerfest og omegns fiskeriforening.

Havneforholdene i Finmarken.

I flere af de fiskevær, hvor jeg kommer, bliver jeg stadig anmodet om at fremholde nødvendigheden af, at noget havnearbejde maa blive udført. Enten bestaar da dette i dækning mod søen, opmudring af havne eller oprensning af støer og landingspladse. Andragende om at faa saadanne arbejder udført er for de fleste steders vedkommende for længere tid siden indsendt, arbejderne er tildels beregnede og kartlagte, men dermed bliver det, rimeligvis paa grund af, at bevilgninger til arbeidernes udførelse ikke kan ventes opnaet. Der er forlidet penge i havnefondets kasse, siges der, men naar saa er tilfældet, bør jo denne kasses midler paa alle mulige og rimelige maader søges forøgede, og da synes mig, at først og fremst den fisk, der nedsaltes løs i fartøi, og som nu er fritagen for afgift, bør i lighed med anden saltet fisk belægges med saadan. I lov af 24de mai 1873 om afgift af fiskevarer til havnearbejder, merker og fæstigheder bestemmes afgift af tørfisk, klipfisk, saltet fisk i tønder, rogn og tran, hvorimod den fisk, der udføres nedsaltet i fartøi fra Tromsø og Finmarkens amter, er fri saadan afgift. Denne bestemmelse er formentlig given for at ophjælpe russehandelen i makketiden, men nu da russerne ogsaa kjøber og salter fisk i sine fartøier udenfor makketiden og kan gjøre dette paa grund af, at større allerede udførte havnearbejder i Finmarken muliggjør overvintring — der har saaledes hvert aar, siden moloen blev færdig i Vardø, stadig ligget flere russiske fartøier i vinteroplæg der for at kunne være færdige til vaarfisket begynder, iaar saaledes 10 fartøier samt nogle i Hammerfest — synes det nok saa naturligt, at heller ikke russerne fritages for denne afgift. Selv i makketiden har jo ogsaa russerne stor fordel af, at havnene gjøres saa bekvemme og sikre som muligt.

I 1902 blev der før, under og efter makketiden udekspederet i russiske fartøier fra Finmarkens 3 byer 17 374 044 kg. saltfisk, og sattes afgiften som for saltet fisk i tønder — 10 øre pr. tønne og beregnet efter 100 kg. i tonden — vilde der været indkommen i havnefondet af denne saltfisk over kr. 17000, hvilket — under forudsætning af, at denne afgift væsentlig blev benyttet til havnearbejder i Finmarken — ud igjennem aarene vilde muliggjøre adskillige mindre arbeidernes udførelse.

Jeg vil ialfald ikke undlade at henlede den ærede fiskeristyrelses opmærksomhed paa dette spørgsmål.

Ligeledes vil jeg atter tillade mig at henlede opmærksomheden paa russernes indkjøb af fisk før makketiden. Ifjor laa der i Finmarken over 30 russiske fartøier i mai maaned for at købe og salte fisk, fordelt paa følgende steder: Kiberg, Vardø, Baadsfjord, Finkongkjeilen, Gamvik, Berlevaag, Mehavn, Honningsvaag, Gjesvær, Ingø og Tufjord. Flest var der i Mehavn, hvor samtidig 7 russiske fartøier paa samme tid, som der kun laa et norsk fartøi, da disse holdt sig borte, saalænge saa mange russiske fartøier laa der.

Dette russernes indkjøb af [fisk før makketiden er efter min og mange fiskeres mening af tvilsomt gavn, da det foraarsager, at købere sydfra holder sig tilbage, ligesom ogsaa den tidlige tilførsel af saa megen fisk til Arkangel trykker priserne dersteds og kan have indflydelse paa fiskeprisen i Finmarken om sommeren.

Jeg er dog ikke af den mening, at russerne bør nægtes adgang til at købe fisk af fiskerne hele aaret rundt, men en afgift for tilgodegjørelse af fisk udenfor makketiden bør, som jeg ogsaa før har fremholdt, erlægges. En saadan afgift vilde komme vel med f. eks. til Finmarkens medicinalfond, der ikke uden forøgede indtægter kan klare udgifterne til syge fiskeres kur og pleie.

Kobbevandringerne.

I min indberetning om finmarksfisket i 1895 skriver jeg bl. a.:

„Hvidehavssælen har hvert aar vist sig i Varangerfjorden i Mai paa den tid, Hvidehavet pleier at gaa op, men aldrig i saa store mængder, som i de senere aar, og skal den fortsætte at komme som sidste aar, hvilket er at befrygte, hvis den ikke søges udryddet, saa er jeg bange, at loddefisket vil blive ødelagt ikke alene for Murmanskysten, men ogsaa for Varangerfjorden og muligens flere steder i Østfinmarken. — — — Sælens ynglepladse i Hvidehavet søges nu ikke længere af de norske sælfangere, sælen faar derfor være i ro og formerer sig sterkt, og dette antager jeg er grunden til, at saa store masser af den i de senere aar har vist sig. Hvis ikke russerne med kraft vil søge at faa dette for fiskerierne saa skadelige rovdyr udryddet ved fangst paa selve fangststedet, sælens ynglepladse, vil den vistnok komme til at ødelægge loddefisket ikke alene paa den murmanske kyst, men ogsaa i Finmarken.“

I mine senere indberetninger har jeg meddelt, hvorledes disse kobbevandringer hvert aar i mai har strukket sig længere og længere vest og ødelagt loddefisket i længere tid tildels over hele Finmarken, og nu sidste aar nøiede kobben sig ikke alene med at komme i mai, men viste sig

ogsaa i adskillig mængde i begyndelsen af december, idet den fra den tid i længere tid viste sig langs hele kysten og inde i fjordene. Da fisken forsvandt omtrent samtidig, maa man antage, at det er kobben, der har jåget fisken fra kysten, omendskjønt der jo ogsaa kan tænkes andre aarsager, f. eks. at den masse akker, der har været i fjordene udover høsten, men som forsvandt fra disse straks før kobben kom, har trukket fisken med sig tilhavs.

At hvidehavssælen har formeret sig sterkt synes at fremgaa af de senere aars gode fangstudbytte i østisen, men ikke usandsynlig kan disse kobbevandringer til Murmanskysten og den norske kyst ogsaa skyldes andre aarsager; cfr. min artikel om kobbevandringer før i tiden i „Norsk Fiskeritidende“ septemberheftet 1902.

Paa mine reiser i distriktet har jeg stadig havt diskussionsmøder med fiskerne og andre interesserede om aarsagen til disse vandringer og hvad der bør foretages for om muligt at hindre eller forringe disse, og de fleste har da udtalt, at de tror hvalfangsten er skyld i kobbens komme til kysten, idet de mener, at kobben ikke vilde komme, hvis der var mere hval under land. Med min bedste vilje kan jeg dog ikke være enig heri, thi jeg har selv som tidligere sælfanger seet hval og kobbe gaa fredeligt sammen under iskanten, ligesom jeg ogsaa oftere i de senere aar har seet det samme under finmarkskysten. Hvorledes skulde forøvrigt hvalen have kunnet hindre denne sidste kobbevandring paa en tid af aaret, da der næsten aldrig findes hval under kysten af den slags, hvalfangerne skyder?

Man paastaar jo ogsaa, at spækhuggeren er hvalens følgesvend under kysten, og denne, mener man da, skulde kunne holde kobben borte; men i de 22 aar, jeg har færdedes langs finmarkskysten, hvor jeg til enkelte tider især før om aarene har seet meget hval, har jeg næsten aldrig seet spækhugger, og jeg har ogsaa gamle, erfarne bankfiskeres udtalelse for, at disse dyr næsten aldrig har været at se udfor finmarkskysten. Enkelte mener dog, at disse kobbevandringer er periodiske og kan skyldes de sidste aars sildeforekomster, og ikke usandsynlig kan disse folk have nogen ret i dette; men hvad grunden nu end er, noget maa forsøges for om muligt at hindre disse herjinger, thi skal disse vedblive ud gennem aarene, ser det galt ud for befolkningen i disse nordlige egne. Lad hvalen blive fredet, men lad ogsaa andre foranstaltninger iverksættes. Forhandlinger med Rusland om fællesoptræden til kobbens ødelæggelse i og udenfor Hvidehavet bør gjenoptages, fangst af kobbe under norsk kyst præmieres, sælfangsten i østisen maa søges afhjulpen ved, at afgift af sælprodukter ophæves og muligens støttes med præmier, og da der er dem, der mener, at skydning paa kobbestimerne med kuglesprøiter eller dynamit ogsaa vil gavne, bør ogsaa dette middel forsøges.

Havde det været muligt at faa en sterk opinion oparbeidet for denne slags foranstaltninger allerede for flere aar siden, saa vilde der vistnok fra statens side været gjort, hvad gjøres kunde, og forholdene nu muligens været anderledes, men det er, som man ikke har villet fæste lid til andre foranstaltningers nytte end hvalfangstens ophør.

Hammerfest den 22de januar 1903.

Ærbødigst

G. Sørensen.

Fra
fiskeriinspektøren i nordre distrikt.

Beretning

om hans virksomhed i 1902 (i uddrag).

Mine reiser begyndte iaar den 28de januar med en tur til Kristiania. Denne reise skede, med styrelsens tilladelse i anledning af et forsøg med forsendelse af fersk lofottorsk i is til Kristiania, for nærmere at undersøge afsætningsforholdene m. v. af denne vare. — — — — —

Fra Kristiania kom jeg tilbage den 8de februar opholdt mig da i Bodø en uges tid beskæftiget med kontorarbejde og forberedelser til ferskfiskforsendelsen.

Den 15de februar afreiste jeg til Svolvær, hvor jeg foreløbig tog station. Der foregik fra dette sted først paa vinteren et godt tildels rigt torskefiske. Dette passede godt ind med min hensigt, thi Svolvær er jo et af de steder, der allerbedst egner sig for forsendelse af fersk iset fisk, da det anløbes af samtlige hurtigruter, med hvilke en saadan eksport selvfølgelig bør foregaa.

Under fiskens nedlægning maatte jeg selv være tilstede til enhver tid, ligesom jeg ogsaa tildels maatte tage aktiv del i arbeidet for paa den maade bedre at undervise arbejdsfolkene om, hvorledes arbeidet egentlig skulde og maatte udføres.

Den 19de februar sendtes de første 12 kasser fisk til Kristiania. Denne fisk var delvis indpakket i en billigere sort pergamentpapir. Denne sendelse kom til Kristiania fredag eftermiddag den 21de.

Efter modtagne telegrammer fra den antagne agent angaaende denne fisk fik jeg imidlertid indtrykket af, at man ikke saa aldeles havde den rette forstaaelse af varen. For at forsøget imidlertid i sin begyndelse ikke helt skulde ødelægges, fandt jeg det paakrævet, ufortøvet at reise til Kristiania, hvorfor jeg den 24de februar afreiste fra Svolvær, med ankomst til hovedstaden den 27de næstefter. Samtidig medhavde jeg 10 kasser fisk, foruden at der ogsaa den 19de februar var afsendt 10.

Ved ankomsten til Kristiania var forholdene virkelig som jeg havde tænkt mig; thi efter min formening bedømte man fisken aldeles feilagtigt, man drog nemlig sammenligninger mellem denne og den levende, danske fisk, samt trondhjemsfisken (hjemmefisk). Det var en selvfølge at lofot-skreien her maatte falde igjennem; thi den var jo i sig selv noksaa lang, dertil kom at indvoldene var udtaget, derfor fik den et endmere slunkent udseende. Alt dette var, efter som jeg forstod, ikke taget spor af hensyn til ligeoverfor den første sendelse, derfor ogsaa udtalelsen i pressen, at de første fiskeforsøg var mislykket, og dog kom fisken frem i fuldgod stand; thi der var ikke spor af svind paa isen.

Her gjaldt altsaa for mig at modarbeide dette første ugunstige indtryk, hvilket lykkedes over forventning, og i hvilken henseende jeg tør henvise til udtalelsen i Dagbladet, Aftenposten og Ørebladet for 4de mars.

Der var imidlertid nu begyndt at komme meget levende fisk til byen, og da lofotfisken paa den aarstid, altsaa i mars, begynder at blive noksaa blød, foreslog jeg, at forsøget burde ophøre med hvad der allerede var sendt, ialt 36 kasser fisk, der tilsammen indeholdt noget over 3000 kg.

Med hensyn til behandlingen og forsendelsesmaaden, har jeg derom allerede i høst givet en udførlig fremstilling til fiskeristyrelsen, ligesom denne ogsaa er indtaget i Norsk fiskeritidende.

Den 6te mars afreiste jeg fra Kristiania til Svolveær, hvor jeg foretog det fornødne med den endelige afslutning af fiskeforsøget. Jeg kom tilbage fra Svolveær den 11te mars.

Da Nordlands fiskeriselskab havde anmodet mig om, ifølge beslutning paa sidst afholdte generalforsamling, paa fiskerimøderne under lofotfisket, at foranledige behandlet et af Vevelstad fiskeriforening fremsat forslag om forandring af lofotlovens § 22 derhen, at fiskerne i Lofoten under det om vinteren der paagaende skreifiske gaves anledning til at sætte sine redskaber lørdagene, men med absolut forbud mod trækning om søndagene.

Det var altsaa denne sag, som i vinter væsentlig blev forhandlet paa nedenfor nævnte fiskerimøder, og da tiden nu var saa langt fremskreden, og for at kunne faa anledning til at behandle ovennævnte sag paa flest mulige steder, maatte jeg gjøre opholdet i hjemmet saa kort som muligt og foretog derfor kun det høist nødvendige kontorarbeide. Jeg afreiste til Lofoten den 13de mars med ankomst til Svolveær samme dag.

Fra Svolveær tog jeg da baadskyds til Kabelvaag, hvor netop handelsmændene var samlet til møde, og maatte jeg af den grund søge nattehøberge i Svolveær.

I Kabelvaag berammede jeg et møde til afholdelse i forsamlingshuset lørdag den 14de kl. 6 eftm. Men dette møde blev faatalligt besøgt, da det blev godt fiskeveir den dag; derfor fandt jeg, at den ved mødet fattede beslutning ikke kunde lægges til grund for nogen resolution.

Jeg havde annonceret min ankomst til Henningsvær lørdag den 15de, hvorfor jeg fra Svolvær afreiste derhen.

I Henningsvær tillyste jeg møde efter samraad med værets habileste fiskere til mandag eftermiddag kl. 6 i forsamlingshuset.

Ovennævnte forslag om forandring af lofotloven blev her forhandlet, og foretoges afstemning. Lokalet var fyldt til trængsel.

Den øvrige tid af opholdet i Henningsvær var jeg stadig optaget med konferencer med fiskere og andre i fiskeribedriften interesserede mænd.

Den 18de mars afreiste jeg til Skraaven, hvor fiskerimøde afholdtes, og afstemning foretoges i anledning af forandring af lofotlovens § 22. Det var i forsamlingshuset, at mødet holdtes.

Fra Skroven afreiste jeg direkte til Sørvaagen for at faa det til at passe bedre ind med dampskibene, saa jeg undgik at ligge over for lang tid paa enkelte steder.

I Sørvaagen afholdtes møde i forsamlingshuset, der ogsaa her var fyldt til trængsel. Her foretoges ogsaa afstemning angaaende ovennævnte sag.

Den 22de mars afreiste jeg fra Sørvaagen til Svolvær. Der tillyste jeg fiskerimøde til afholdelse i forsamlingshuset paa Svinøen. Der mødte op ca. 500 fiskere, og ønskede samtlige, at loven skulde bibeholdes i sin nuværende form.

Efter endt møde afreiste jeg om aftenen kl. 11 til Stamsund. Her afholdtes ogsaa fiskerimøde i forsamlingshuset med afstemning over forandring af lofotloven. Det viste sig imidlertid af denne, at man her var kommet over skillet mellem Øst- og Vestlofoten; thi her var større stemning for forandring end østenfor.

Fra Stamsund reiste jeg hjem den 25de over Svolvær med ankomst til Bodø den 26de.

Under mit fravær i Lofoten var der indløbet adskillig post, hvorfor jeg maatte leie kontorhjælp, for inden rimelig tid at kunne faa udført det fornødne kontorarbejde.

I Bodø opholdt jeg mig indtil 3die april, hvorefter jeg paany reiste til Lofoten med ankomst til Balstad den 4de april kl. 8 morgen.

Samme dags eftermiddag tillyste jeg møde i forsamlingshuset, hvor man efter en livlig diskussion foretog afstemning over det omhandlede forslag.

Fra Balstad afreiste jeg igjen den 5te egentlig bestemt til Ure i henhold til bekjendtgjørelsen, men da der ikke var husrum at faa, fortsatte jeg til Stene.

Paa dette sted var der intet forsamlingshus, men jeg maatte nøie

mig med en større rorbod, der rummede ca. 100 mand. Her afholdtes altsaa fiskerimødet med fuldt hus.

Angaaende resultatet af forhandlingerne om forandring af lofotlovens § 22 vil jeg senere i denne beretning tillade mig at komme tilbage.

Min reise nordover gjaldt egentlig Meistervik i Malangen, idet reder og dampskibsfører Johannesen i Meistervik havde anmodet mig om at komme did for nærmere at afgive mit skjøn angaaende et nyt opfundet redskab, en sildeskimle (skræmsel), der havde form af en fisk og var bestemt at bevæges i horisontal retning i vandet.

Dette redskab forekom mig at ville faa sin praktiske betydning, især naar sildestængning foregaar et længere stykke fra land, hvorved man ofte er udsat for at miste silden, forinden noten under inddragningen begynder at tage bund. Under saadanne omstændigheder vil som oftest de nu i vertikal retning brugelige skimler ingen betydning have, hvorimod nogle skimler som den her omhandlede, anbragt i passende dybde under noten og roet frem og tilbage langs dennes yderside, antagelig komme til at holde silden saalænge nedenfor noten, indtil fangsten var bjerget.

Vedkommende eier af dette redskab fortalte mig, at han fra sit dampskib havde forsøgt det, men da var der 4 saadanne jernfiske anbragte over hinanden, og det skede, efter hans formening med forønsket resultat.

Han vilde gjerne paany gjentage forsøget, men det vilde jo forvolde ham adskillige udgifter; dog fremsatte han intet bestemt forslag om bidrag i den retning, men bad mig henstille til fiskeristyrelsen at tage sagen under overveielse.

Jeg mener, at hvis dette redskab virkelig viser sig at være praktisk, vil dets anvendelse være af uvurderlig nytte i sildnotfiskeriets tjeneste.

Af Nordlands fiskeriselskab var jeg valgt til at fungere som jurymand ved baadstevnet i Trondhjem, hvorfor jeg, med fiskeristyrelsens tilladelse, afreiste derhen den 29de juni.

Tirsdag den 1ste juli traadte juryen sammen, og blev jeg da valgt som dens formand.

Angaaende denne udstilling eller baadstevne har jeg intet væsentlig nyt at berette, ligesom den hellerikke havde faaet den tilslutning, som jeg havde tænkt mig.

Af fiskefartøier var der faa eller ingen, som kunde fremvise noget, der egentlig kunde tyde paa fremskridt fra det almindelige stel. Af farkoster med mekanisk drivkraft var kun en motorkutter udstillet. Dette var den bekjendte „Malygen“ som nu havde faaet indsat en petroleumsmotor; men ellers var der ingen anden indredning ombord, der kunde tyde hen til fremskridt vedrørende fiskeribedriften.

Af mindre dæksbaade kan nævnes en brøndkutter ca. 2 à 3 tons drægtighed, som forøvrigt syntes at være noksaa praktisk, naar undtages, at afstængningsarrangementet for hullerne i brønden syntes at være mindre heldige.

Blandt de paa land udstillede gjenstande kan nævnes petroleumsmotoren „Dan“. Denne maskine var ofte igang, saaledes at jeg fik anledning til at studere den. Det var en motor med to cylindere.

Jeg fik i det hele taget et godt indtryk af denne maskine, specielt ved at dens to fødepumper virkede regelmæssig vekselvis, hvilket jeg anser for at være af stor betydning, naar disse maskiner skal anbringes ombord i fiskefartøier. Derved vil der selvfølgelig være en mere stadig kraft tilstede.

Hvorvidt at arrangementet med omskiftningen af propellens virkning fra „for-“ til „agterover“ vil være solid nok, tør jeg ikke udtale mig om; men det forekom mig praktisk; thi én mand vil samtidig kunne styre skuten og regulere dens fart.

Af seilerne viste det sig, at de mere letbyggede nordlandsbaade, sneseilere, og som gennemgaaende stak lidet i vandet, maatte i seiladsen vige for de mere dybgaaende kraelbyggede kuttere fra Trondhjem og Kristiansund; specielt viste dette sig under krydsningen, hvorimod de for rum vind seilede meget godt. — — — — —

Ifølge telegrafisk anmodning fra notfiskere i Eidsfjord afreiste jeg derhen den 18de september. Under opholdet der afholdt jeg et fiskerimøde paa Valsnæs, hvor der var ca. 100 fiskere tilstede.

Ved dette møde forhandlede tre sager, nemlig, „forbud mod fangst af sildyngel“, „bedre opsyn ved vore sildefiskerier“, samt „total hvalfredning“.

Resolutioner blev vedtaget for hver sag, og blev jeg af forsamlingen anmodet om paa dens vegne at indsende disse til myndighederne, hvilket er skeet. — — — — —

Om lofotfisket.

Angaaende dette fiskeri er der i grunden intet væsentlig at berette udover, hvad der er meddelt i de officielle lofotberetninger; men jeg vil dog ikke undlade at nævne en sag, som det dog har sin interesse nærmere at berøre, og det er om storgarnbruget, specielt ogsaa fordi der i vinter under anstundende lofotfiske vil blive forhandlet med fiskerne angaaende et forslag fra Buxnæs herredsstyrelse om indskrænkning i brugen af dette redskab indtil 1ste mars.

Torskegarnene eller, som de nu af fiskerne benævnes, storgarn, har jo i aarrækker været benyttede af en stor del af Lofotens fiskere, og ansaaes i sin tid for at være et meget lønnende redskab at anvende.

I den senere tid synes imidlertid forholdene at have forandret sig noget med hensyn til dette redskabs lønsomhed; thi driften er bleven meget dyrere uden tilsvarende forøgelse i fiskemængden, trods at der nu anvendes mere sjødygtige og livbjergelige fiskebaade.

Det forekommer mig imidlertid, at det netop er disse nye storbaade, som nu for endel vanskeliggjør driften med storgarnbruget under lofotfisket. Man ser bare hen til, hvor uhaandterlige de er i stille og godt veir; de kan da som oftest ikke følge med, samtidig som det ogsaa har sine vanskeligheder under lidt vind og sjøgang at trække redskaberne.

Jeg tror, man kan sige, at driften med dette brug, saaledes som det gennemgaaende nu drives, for endel er overspekuleret.

Derimod er det et andet redskab, som jeg ogsaa i mine tidligere aarsberetninger har omtalt, og som nu mere og mere vinder indpas. Det er de saakaldte smaagarn, der antagelig vil komme til at afløse storgarnene. Dette garnbrug drives tildels med smaa dæskuttere, som i sin tid ved fiskeridirektør Dahl blev indført heroppe. Her har man gennemgaaende et mere billigt og lettere haandterligt fiskebrug, og som nu ogsaa synes at give bedre fangster end storgarnene.

Imidlertid tror jeg ikke, at der angaaende dette spørgsmaal kan være noget væsentlig at foretage, men mener derimod, at udviklingen her faar komme efter hvert af sig selv.

Det forannævnte forslag om forandring af lofotlovens § 22 blev som foran anført forhandlet i møder paa følgende steder, nemlig: Svølvær, Skraaven, Henningsvær, Stamsund, Stene, Balstad og Sørvaagen.

I møderne deltog tilsammen 2 548 fiskere, hvoraf 1 275 kommer paa Østlofoten og 1 273 paa Vestlofoten.

Af disse 2 548 fiskere, var der kun 908, som ønskede loven forandret, hvorimod 1 640 fastholdt lovens bibehold i sin nuværende form. De motiver, som gjorde sig gjældende under behandlingen af denne sag, var saavel religiøse som dikterede af praktiske hensyn.

Stemmegivningen ved de forskjellige vær havde saadant udfald:

	For bibehold	For forandring
Svølvær	500	—
Skraaven	350	10
Henningsvær	350	65
Stamsund	300	260
Stene	26	68
Balstad	110	325
Sørvaagen	4	180

Heraf vil man faa forstaaelsen af, at interesserne for Øst- og Vestlofoten ikke er saa ganske ens; thi for Østlofotens vedkommende vil en forandring af lofotloven, saaledes som foreslaet, formentlig komme til at

virke forstyrrende eller helt ødelæggende, for eks. ligeoverfor dagline- og dybsagnfiskerne, hvilket derimod ikke vil blive tilfældet for Vestlofotens vedkommende, hvor fiskehavet i det hele taget er rømmeligere.

Den 6te mai iaar blev sagen paany behandlet i Nordlands fiskeriselskabs generalforsamling, hvor man besluttede at oversende den til Nordlands amts herredsstyrelser til udtalelse, hvorefter den atter til næste aar bliver taget under behandling ved den i mai afholdendes generalforsamling.

Om sildefisket.

Dette fiske begyndte iaar noksaa tidligt. Allerede primo august fangede man sild paa garn i Hopen i Salten.

Den fangede garnsild var sjelden pen og af god kvalitet, og specielt for de større merker med bugen fuld af fast hvidt ister. De mindre merker fra K og nedover var derimod gennemgaaende af en meget simplere kvalitet. Den var mere smal, ligesom ogsaa istret syntes at være baade mindre og løsere.

Heraf synes det noksaa klart at fremgaa, at man havde for sig egne vaarsild, sammenblandet med fjordstøing, hvoraf smaasilden havde overtaget i mængde, hvilket viste sig især ved natstængene. Det var saaledes sjældent at se et laas med, hvad man kalder ren sild.

Sildeforekomsten iaar var forresten noksaa eiendommelig. Garnfisket foregik som oftest meget nær land, og notfisket var i de fleste tilfælder afgjort paa meget kort tid ved de forskjellige steder, hvor silden viste sig i saavidt tætte stimer, at stængning kunde foregaa.

Fornemmelsen af sild var der saa at sige overalt, tildels ogsaa i større stimer; men ved enkelte steder gik man dog glip af fangst, fordi man ingen sikker underretning havde om sildens tilstedeværelse.

I Eidsfjord, hvor udsigterne var saa lovende, blev der ikke det fiske, man havde tænkt sig. Fiskerne klagede ofte over, at der var meget blæksprut tilstede, som forstyrrede fangsten for dem, og de paastod tildels, at det var, fordi der ingen hval var tilstede. Og denne paastand kan vistnok ogsaa have sin berettigelse, naar man ved, at blækspruten skyr de steder, hvor hvalen holder til, eller flyr sin vei, saasart hvalen viser sig, ligesom det ogsaa er en bekjendt sag, at dette bløddyr ligesaa snart jager silden fra land som til land, ligesom det ogsaa adsplitter sildestimerne eller slaar silden under sig, saaledes at denne maa søge dybt vand.

Iaar mere end ellers syntes det at fremgaa, at et mere effektivt underretningsvæsen ved vore sildefiskerier er paakrævet; thi saaledes, som bedriften i den senere tid har udviklet sig ved, at fiskerne næsten stadig har dampskib til sin raadighed, saa at de med meget kort varsel

kan komme fra sted til sted, er en hurtig og øieblikkelig underretning om sildens tilstedeværelse end mere nødvendig.¹⁾

Om havfiskerifondet.

Til dette fond er der endnu en stadig tilgang med andragender om laan af dets midler til anskaffelse af fiskefartøier, nu mest seilkuttere. Ifjor og den første halvdel af dette aar var der rigtignok adskillig stemning for anskaffelse af dampskibe til fiskeri, ikke alene blandt fiskerne, men ogsaa blandt mænd i andre stillinger. Denne stemning synes nu at have lagt sig noget; ialfald er der ikke saa mange forespørgsler nu som før.

Nogle dampskibe er imidlertid anskaffede; men interessen synes nu, som ovenfor nævnt, at være dalet noget ligeoverfor disse kostbare farkoster med sin kostbare drift. Dog har man dermed ikke opgivet tanken om mekanisk drivkraft til hjælp ved vore fiskerier; saaledes er der i den senere tid fremkommet forespørgsler om petroleumsmotoren, ligesom der ogsaa er indkommet flere andragender om laan til anskaffelse af motorkuttere.

Hvorvidt denne mekaniske drivkraft med „petroleumsmotoren“ vil faa nogen endelig betydning i fiskeriernes tjeneste, tør jeg fremdeles ikke udtale mig om med bestemthed; for mig staar sagen endnu noget tvivlsom. Jeg har nemlig mine betænkeligheder ved absolut at tilraade folk anskaffelsen af saa kostbare farkoster, naar hensigtsmæssigheden med den omhandlede mekaniske drivkraft ikke er bevist. Man kan nemlig efter min formening ikke drage nogen bestemt slutning om motorens anvendbarhed heroppe, selv om den passer for danske forhold.

Imidlertid ved jeg af egen erfaring, at disse maskiner kan være hvad man kalder lunefulde. Jeg har nemlig selv i nogle aar som hermetikfabrikant behandlet en stationær petroleumsmotor. Vistnok har jeg foran udtalt, at den i Trondhjem i sommer udstillede motor gav et godt indtryk; men det bliver dog stor forskjel, naar en saadan maskine arbeider paa land uden belastning, imod naar den ombord i et fiskefartøi under høi sjøgang maa arbeide under tung belastning.

Imidlertid faar tiden afgjøre, om der i det heletaget vil være regningssvarende i længden at anvende mekanisk drivkraft ved kystfiskerierne i Nordlands og Tromsø amter, da disse fiskerier i de fleste tilfælde kan soutineres af seilkutteren. Jeg tror nemlig; at det maaske skal

¹⁾ Hertil er knyttet et forslag om underretningsvæsenets omordning, der er sendt fiskeristyrelsen.

komme til at vise sig, at disse dog skal blive de mest økonomiske at anvende og forholdsvis skaffe den største indtægt til distrikterne, hvilket jo er hovedsagen.

En anden sag, som er af ikke uvæsentlig betydning i vor fiskeribedrift, er en tidsmæssig indredning af disse nyere farkoster, hvortil laan er erholdt af havfiskefondet og med hvilke hensigten var, egentlig at drive havfiske.

Men, som det vil fremgaa af de indsendte bevidnelser for disse fartøier, er det yderst faa, som har drevet noget rationelt havfiske; men derimod anvendes de gennemgaaende til vore kystfiskerier, hvor det vistnok ogsaa er paakrævet at have fiskebaade af den slags; men imidlertid mener man, at ved disse fiskerier er foranstaltning til indredning af fiskerummene til fangstens bedre behandling aldeles ikke nødvendig.

Efter min formening er dette under enhver omstændighed et feilsyn; thi selv om det ikke er nødvendigt at konservere skreien med is under fiskeriet, saa er dog en indredning af fiskerummene høist fornøden, saaledes at tyngden af fangsten kan fordeles.

Det maa jo være begribeligt for enhver, at naar disse fiskebaade ligger ude et døgn eller mere ad gangen, og naar der i deres lasterum henligger tildels flere tusinde skrei uden fordeling af tyngden og i usløiet stand, vil selvfølgelig den underste fisk tage saadan skade, at den i enkelte tilfælde aldeles ikke er skikket at tilberedes som handelsvare, foruden at den anden fisk ogsaa er skadet i mere eller mindre grad.

Det forekommer mig, at her er en ødslen med værdier, som man maa forsøge at raade bod paa.

Naar jeg ovenfor har udtalt, at vore fiskefartøier, saavel seil- som dampskibe bør indredes tidsmæssige, saa mener jeg dermed ikke alene, hvad der kræves ligeoverfor en virkelig havfiskebedrift, men at der ogsaa ombord i de dækkede fiskebaade som benyttes til skreifiske med fangstbaade anvendes indredning af fiskerummet, saaledes at tyngden af fangsten fordeles.

Den bedste maade, at fremtvinge en saadan heldigere indredning af fiskekuttere, forekommer mig at være, at der ved bevilgelse af laan af havfiskefondet af dette opstilles som en absolut betingelse, at indredning af vedkommende fartøi sker i henhold til de af mig foran paapegede foranstaltninger. For vedkommende fiskeriinspektør nytter det lidet at fremholde nødvendigheden af saadanne foranstaltninger, naar man ikke har regler i den retning at henholde sig til.

Angaaende senjefisken, hvis fangst foregaar hovedsagelig med kuttere og dampskib, har jeg fra flere af landets største fiskeeksportører erhvervet udtalelser om denne fisks udseende og beskaffenhed som færdig vare.

Med hensyn til klipfisken, saa falder udtalelserne noksaa enstemmige. Denne vare bliver nemlig af senjefisken mere gul end vanligt og er let udsat for at brækkes, altsaa noksaa mør. Den falder som oftest let i vegt og har tyndere buger, der ikke sjelden er tranløben, ligesom den heller ikke betales med saa høi pris som anden klipfisk.

Rundfisken fra Gryllefjord bliver heller ikke gennemgaaende saa pen som anden rundfisk; thi der klages over, at den som oftest har tabt sit pene og friske udseende, ligesom den ogsaa er tilbøielig til at blive sur ved benet.

Kort sagt, senjefisken synes saaledes at have tabt meget i værdi og det kun ved, at fisken fra først af bliver mindre bra behandlet. Dog gjælder dette formentlig kun den saakaldte skøite- og dampskibsfisk.

De forbedringer, som kræves for at rette paa disse mindre heldige forhold, er efter min formening og som foran antydnet en tidsmæssig indredning af fiskefartøierne. Endvidere vilde jeg anse det meget heldigt, om man gjenoptog den gamle skik at sløie al fisk paa sjøen eller ombord i fartøierne, som er ældre end et døgn, eller med andre ord, at der ikke ilandbringes ældre usløiet fisk end 1 — et — døgn gammel.

Med hensyn til den direkte anvendelse af de farkoster, som har erholdt laan af havfiskefondet, vil jeg ikke undlade, under henvisning til de indsendte bevidnelser, herved at henlede opmærksomheden paa, at enkelte fartøier tildels har været anvendt til ganske andet end fiskeri. Saaledes er der fiskedampskibe, som har været benyttede til agnfart, slæbning af notebrug samt fragtfart m. v. Dette har imidlertid vakt adskillig misnøie blandt andre dampskibsredere, som har anskaffet dampskibe udelukkende til agnfart og slæbning, men som ikke har laan af offentlige midler. Indtrykket bliver altsaa, at man derved er bleven paaført en konkurrence, som er støttet ved bidrag af offentlige midler. Efter min formening bør reglerne for laan af havfiskefondet ogsaa i den retning skjærpes.

I forbindelse hermed vil jeg ikke undlade at henlede opmærksomheden paa noget, som i og for sig selv kan være af mindre betydning, men som jeg dog tror, ligeoverfor laan af havfiskefondet kan have noget at sige. Det er nemlig en begrebsforrykkelse, som nu mere og mere gjør sig gjældende. Man har nemlig en vis tilbøielighed til at benævne omtrent alle vore fiskerier som havfiske. Et havfiske er det først, efter min formening, naar opholdet paa havet bliver saa længe, at fangsten paa en eller anden maade maa konserveres ombord, hvorimod vore andre fiskerier saasom lofot-, vesteraals-, senje- og finmårksfisket kun maa ansees at være, hvad man kalder for kystfiskerier.

Angaaende fiskerierne i distriktet forøvrigt har jeg hos lensmændene indhentet oplysninger, der her gengives i uddrag for hvert enkelt distrikt:

Bindalen.

Ved Mesteinen og Terjan dreves kystfiske 1 à 2 mil fra land, samt for endel paa fjorden mellem Melstein og Gimsand.

Hjemmefisket (smaafisket) drives omtrent kun til husbehov. De redskaber, der benyttes, er tildels garn, men helst dybsagn, og af baade bruges helt fra tororingen til otringen. Hver fiskers gennemsnitsfortjeneste angives fra 50 til 100 kroner.

Fisket drives omtrent udelukkende af hjemmefolk, undertiden nogle faa fra nærmeste nabolistrikter. Dybsagnfisket gjælder væsentlig uer, som dog synes at være i aftagende. I distriktet foregaar ikke fangst af fiskeyngel. Der forefindes 6 ishuse, hvoraf dog kun 4 i brug.

Som foranstaltninger til fremme af fiskeriet nævnes anbringelse af fyrlygter ved Terjan og deromkring.

Lensmanden bemærker til slutning, at om vinteren drager alle friske folk til Lofoten, saa det kun er gamle svage folk, som da driver hjemmefisket.

Brønnø.

Her drives kystfisket om vaaren ved Kversteinen og forøvrigt langs ørækken fra Hensteinen til Varholmen, derimod intet havfiske. Hjemmefisket er af stor betydning og udgjør den væsentligste faktor i den daglige husholdning og levner endog adskilligt til salg. Nogen aftagning i den senere tid har ikke været formerket. Redskaber er liner og dybsagn. Ved fisket benyttes bindalsbaade af den gamle nordlandstype, fra færinger til halvfjerderumminger.

Lensmanden havde faaet opgivet den gennemsnitlige aarsfortjeneste til ca. 150 kroner, men er tilbøielig til at antage, at den er betydelig større. Distriktet besøges ikke af fremmede fiskere.

Uerfisket drives baade med garn og dybsagn og er af væsentlig betydning, men synes at være i sterkt aftagende, siden man begyndte at anvende garn.

I Brønnøsund og Salhussundet har i mindre udstrækning været drevet fangst af torskeyngel (mort), der benyttes til kreaturføde. Af ishuse forefindes i distriktet 5 stykker.

Lensmanden bemærkede angaaende foranstaltninger til fiskeriernes fremme inden herredet, at anbringelse af fyrlygter paa Kversteinen og Storbraken vilde bidrage til, at høstfisket kunde drives paa den strækning, der omhandles under kystfisket. Ligesaa anser han mindre præmier til forsøgsdrift paa havet udenfor herredets kyst heldig. Endelig nævner

han lettet adgang til at erholde agn, f. eks. ved igangsættelse af rute-gaaende agndampskib.

Vega.

Her foregaar fiske næsten hele aaret langs herredets kyst, dog væsentlig ved Bremstenen, Skjærvær, Mudvær og Hysvær, 2—8 kilometer fra land.

Havfiske foregaar ikke i distriktet, derimod drives der et rigt hjemmefiske, der endog har større betydning end lofotfisket, saa hvis hjemmefisket slog fejl, vilde det være særdeles uheldigt for den fiskesøgende befolkning. Det har dog aftaget betydeligt i de senere aar helt indtil iaar, da det paany viste sig sjældent rigt. Smaagarn, liner og dybsagn er de almindelige redskaber; dog benyttes for Bremstenen og Skjærvær i februar og mars ogsaa almindelige torskegarn. Af baade benyttes sedvanlig tre- og halvfynderums, af og til otringer. Ved garnfisket i Bremstenen og Skjærvær bruges dog kun fembøringer.

Gjennemsnitsfortjenesten kan i de forskjellige aar variere fra 150 til 300 kroner.

Fremmed almue indfinder sig om vinteren, vaaren og høsten for at deltage i Bremsteinen og Skjærværfiskerierne.

Uerfisket, der er af uvæsentlig betydning og i de sidste aar mere og mere aftaget, drives med garn og dybsagn. Fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Distriktets eneste ishushar en saa uheldig beliggenhed, at det ikke benyttes i nogen nævneværdig grad.

Betræffende foranstaltninger til fiskeriernes ophjælp anbefaler lensmanden:

1. Ishus i Bremstenen og Skjærvær.
2. Ugentlige anløb af lokalskibet i Bremstenen, Skjærvær, Sundsvold og Eidem.
3. Forbedring af havneforholdene paa de to førstnævnte steder. Havnene er nemlig saa slette, at størstedelen af befolkningen om vinteren maa søge til Lofoten.

I forbindelse hermed vil jeg ikke unnlade nærmere at omtale havneforholdene ved Bremstenen og Skjærvær, hvilke steder jeg i sommer besøgte.

Begge disse steder maa kunne karakteriseres som særdeles gode fiskepladse, og hvor en ikke ubetydelig del af Vegas fiskerbefolkning vil kunne finde plads for ogsaa at kunne drive sit vinterfiske; men maa de nu, paa grund af de ovennævnte daarlige havneforholde, søge til Lofotens tildels overfyldte fiskevær.

Bremstenen er en mindre gruppe holmer og skjær, som ligger ca. 50 km. fra dampskibsanløbsstedet Rørøen paa Vega. Som kartet viser

er forbindelsen med dette fiskested noksaa vanskelig, idet havstykket mellem Bremstenen og Vega er opfyldt af et utal af holmer og skjær og tillige saa grundt, at man mange steder ikke kan færdes med baad uden ved høivande. Men der er dog ogsaa en led, hvor man med tryghed kan færdes, naar den bliver tilstrækkelig belyst.

Langs Bremstenen, og en mil ud mod havet, gaar der en landbakke eller saakaldt eg. Her er det, at fiskeriet foregaar, saavel paa grundfladen som paa selve eggen til alle aastider; men da stedet har en noksaa daarlig vinterhavn, er det heller ikke mange, som kan drive vinterfiske der, for tiden kun 8 à 10 baade, men deres antal har tidligere været op til 20. Der er imidlertid baade havneplads og plads paa fiskehavet for mange flere.

Havnen ved dette vær dannes af følgende større holmer: Bremstenen, Tilborholmen, nordre og søndre Tenholmen, og dertil en række ganske lave holmer og skjær.

Under de fleste vinde er havnen smul, men ved storm af vest eller sv. sætter der en voldsom sjø ind gennem det sydlige bredere indløb, og under vestlige vinde mellem og over de lave skjær, der begrænser havnen mod denne kant.

Adkomsten til havnen er i regelen let; men under enkelte storme maa fiskerne ligge i sundet mellem Andholmen og Bremstenen og afvente høivande for at komme ind gennem det smale og grunde Tilborsund, hvilket er godt beskyttet, og hyppigt danner den eneste adgang til havnen.

For at forbedre havneforholdene foreligger allerede forskellige projekter fra 1879 og 1880, ikke alene ved bygning af molo paa forskellige steder, men ogsaa udvidelse af omhandlede sund, samt gjenmuring af det saakaldte Tensund.

Imidlertid vil jeg finde det særdeles heldigt, om stedet paany kunde undergives nye undersøgelser, ikke alene med hensyn til det projekterede moloanlæg, men ogsaa ligeoverfor gjenmuringen af Tensundet, der i kalkulen er ansat at ville koste kr. 16 000.00; men der vil ogsaa derved antagelig skaffes en sikker baadhavn for mindst 50 storbaade.

Saavel paa Bremstenen, hvor folkene bor, samt paa søndre Tenholmen er af stedets eier, P. Tønder, Vega, opført flere rorboder.

Skjærvær ligger ca. 25 km. i nordost af Bremstenen og ca. 26 km. fra Vega. Dette sted er ogsaa et godt fiskested det hele aar, men havneforholdene er ikke videre rare. Forholdene forekom mig dog saaledes, at der med ikke videre stor bekostning vilde kunne dannes en vinterhavn for ikke saa faa fiskebaade; thi langs landet af den holme eller ø, hvor nu folkene bor, er der et langt lavt skjær, som allerede danner en slags beskyttelse, men som, naar det kunde blive paabygget og noget forlænget, vilde der absolut fremkomme en meget god havn.

Naar saa dertil den saakaldte Snaapled blev opstaget, fyrlygte anbragt, samt ringer saavel i det indre som ydre sund, vilde der kunne skaffes god og sikker plads for mange, som da fik anledning til at drive sit fiskeri der hele aaret, uden at besøge Lofoten.

En nærmere undersøgelse ogsaa af dette fiskeværs havneforholde synes paakrævet.

Det bemerkes, at man ogsaa vil kunne benytte disse to fiskevær som operationsfelter for havfiske udenfor Vega og tilliggende distrikter.

Velfjorden.

I dette distrikt foregaar intet regelmæssigt fiske. Heller ikkè driver nogen der havfiske, ligesom hjemmefisket kun bestaar af lidt smaatorsk, som endog i det sidste har betydelig aftaget. Redskaberne er dybsagn og garn, baadene almindelige færinges. Her bliver altsaa ikke tale om nogen gennemsnitsværdi af udbyttet eller om besøg af fremmede fiskere. Heller ikke om ishuse eller foranstaltninger til fiskeriernes fremme.

Uerfiske drives nogenlunde til husbehov og kun med dybsagn. Fiskeyngel er ikke gjenstand for fangst.

Tjøtta.

Det fiske, som her foregaar, maa i sin helhed betragtes som hjemmefiske, da kysten udenfor Tjøtta ikke egner sig saaledes for fiske, som kysterne udenfor Herø og Vega. Vaarfisket, og tildels høstfisket, drives hovedsagelig ude i øerne, hvor der ligges „tilværs“ i Flæsen, Lovunen og Flovær, og foregaar da fisket paa skaller og grunde op til et par mil fra land.

Hjemmefisket er af megen betydning og kan ikke synes at være aftaget, ihvorvel det kan være variabelt aar om andet. Det gjælder hovedsagelig at have godt agn, hvad der dog ofte er mangel paa.

Der benyttes liner og dybsagn. Til dybsagnfisket mellem øerne bruges mest færinges, og længere ude paa sjøen til linefisket tiroringer og otringer.

Gjennemsnitsudbyttet er anslaaet til ca. 100 kroner, foruden hvad der medgaar til husholdningen. Besøg af fremmed almue er ikke nævneværdig, kun nogle faa fiskere fra nabadistrikterne.

Fra Tjøtta drives intet havfiske, naar undtages nogle forsøg med en motorkutter udenfor Herøerne, men forsøgene gav ikke tilfredsstillende resultat, antagelig fordi man ikke var langt nok tilhavs.

Uerfisket, der drives med dybsagn og „snit“, er af liden betydning og høist variabelt. Fangst af fiskeyngel forekommer ikke.

Der forefindes to ishuse. Nogen særlig støtte til ophjælp af fiskerierne i distriktet findes fortiden ikke paakrævet.

Herø.

Kystfiske drives hele aaret fra de forskjellige steder i distriktet og op til et par mil tilsjøs, derimod ikke havfiske.

Hjemmefisket er af stor betydning og ikke aftaget; det drives med liner, tildels dybsagn, samt trerumsbaade og otringer, delvis ogsaa sørings-sneseilsbaade. Nogen bestemt gjennemsnittsværdi af det aarlige udbytte kan ikke opgives; men da det er det væsentligste levebrød, maa man vel trøstigt kunne ansætte det til mindst 400 à 500 kroner. Under vinter-skreifisket indfinder sig endel fremmed almue, tildels ogsaa under vaar- og sommerfisket (mai, juni, juli).

Uerfisket, der paagaar med dybsagn, er noksaa betydeligt og meget lønnende. Det kan ikke siges at være i aftagende, men ytrer sig høist periodevis, saa det undertiden kan være skralt nok.

Fangst af fiskeyngel er ikke nævneværdig, kun lidt seimort af og til i hjemsundene, hvilken da benyttes til kreaturføde.

Af ishuse har distriktet 3 stykker.

Som foranstaltninger til fremhjælp af distriktets fiskerier anfører lensmanden følgende:

„Opmudring af Herøundet samt „Vikket“ (i samme sund). Behandlingen af dette spørgsmaal har foreligget nu i ca. 30 aar uden resultat. Opgrunding af dette sted er til stor ulempe for flere herreders fiskerbefolknings reiser til og fra fiskerierne. Kartlægning er foregaaet og arbeidet er kalkuleret.“

Vefsen.

Fra dette distrikt, et indlandsdistrikt, drives hverken kystfiske eller havfiske, hvorimod der inde i Vefsenfjorden drives ikke ubetydeligt hjemmefiske til husbehov. Dette antages snarere tiltaget end aftaget. Redskaber er liner og garn. Det drives dog ikke i saadan udstrækning, at der kan være tale om nogen ansættelse af udbyttets gjennemsnittsværdi, ligesom det er en selvfølge, at distriktet ikke besøges af fremmed almue (fiskere).

Fangst af uer eller fiskeyngel forekommer ikke.

Af ishuse forefindes 3—4, men de benyttes udelukkende for laksefisket.

Foranstaltninger til fiskeriernes ophjælp er der ikke spørgsmaal om.

Alstadhaug.

Fra begyndelsen af mai til udgangen af oktober drives kystfiske ude i havskjærene — Floholmen og Indreholmene — nogle mil tilhavs. Fisket foregaar med otringer og halvfemterums baade. Hjemmefisket er ogsaa af betydning; det drives med fra torumsbaade op til otringer. Redskaberne er liner, dybsagn og garn.

Ogsaa i dette distrikt drives endel uerfiske.

Gjennemsnittsværdien for udbyttet af hjemmefisket kan ansættes til ca. 100 kroner pr. mand. Besøg af fremmede fiskere forekommer ikke.

Fangst af fiskeyngel er ikke nævneværdigt, kun af og til lidt seimort. Af ishuse har distriktet 5.

Foranstaltninger til ophjælp af fiskerierne findes ikke paakrævet.

Mo.

Dette er ogsaa et indlandsdistrikt, hvorfra der hverken drives kystfiske eller havfiske, ligesom hjemmefisket heller ikke er af nogen betydning. Det findes ogsaa at være i aftagende. Det drives med færinger og trerumsbaade og benyttes garn og liner som redskaber. Det er for ubetydeligt til at betinge nogen værdsættelse af gjennemsnittsudbyttet, ligesom det heller ikke besøges af fremmede fiskere.

Uerfiske eller fangst af fiskeyngel forekommer ikke, heller ikke ishuse. Selvfølgelig er der ikke spørgsmaal om nogen foranstaltning til fiskeriets ophjælp.

Hemnæs.

For dette distrikt foregaar intet kystfiske. I havfisket har endel af befolkningen deltaget for Røst. Hjemmefisket er ogsaa af mindre betydning, men kan dog dets gjennemsnittsudbytte ansættes til kr. 150.00 pr. mand. Ingen fremmed almue (fiskere) besøger distriktet.

Der fanges ikke uer eller fiskeyngel, ligesom der heller ikke forefindes ishuse. Nogen foranstaltning til ophjælp af fiskeriet i distriktet vides ikke paakrævet.

Nesne.

Som kystfiske kan for dette distrikt nævnes skreifisket i Aasvær i Dønnæs i januar—april ca. 1 mil fra land. Havfiske foregaar ikke i nævneværdig grad. Hjemmefisket er dog af større betydning, ihvorvel det formenes at være i aftagende. I 1902 havde man et rigt storseifiske. Redskaberne er store og smaa garn, gangvad efter kveite, dybsagn og tildels liner.

Til skreifisket benyttes kuttere med og uden dæk samt listerbaade, ellers smaabaade. Nogen gjennemsnittsværdi af udbyttet kan ikke opgives. Af fremmede fiskere er der faa, der besøger distriktet.

Uerfisket er ikke ubetydeligt. Det drives med dybsagn og garn og antages, paa grund af disse sidste, at være i aftagende. Fangst af fiskeyngel paagaar ikke.

Distriktet har 7 ishuse. Foranstaltning til ophjælp af fiskerierne er ikke paakrævet.

Lurø.

Kystfisket foregaar rundt hele distriktet indtil 2 mil fra land. Trænen ansees som distriktets bedste fiskested. Det egentlige havfiske er ganske ubetydeligt.

Hjemmefisket ansees for at være distriktets hovednæring og har i de senere aar tiltaget lidt. Til samme benyttes mindre baade af forskellige typer, hvorimod der ved skreifisket i Trænen benyttes større, aabne sneseilsbaade. Gjennemsnitsudbyttet pr. mand er anslaaet til ca. 300 kroner.

Fremmed almue er jevnlig tilstede, dog hovedsagelig under skreifisket i Trænen.

Uerfisket er uden betydning og fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Distriktet har 6 ishuse.

Som foranstaltning til ophjælp af fisket anbefales anbringelse af 2 fyrlygter i fiskeværet Sælvær i Trænen samt en mere udvidet lokalfart med disse fiskevær.

Rødø.

I januar—april drives regelmæssigt skreifiske i udværene ca. 1 mil fra land samt smaagarnfiske i de andre af distriktets vær, dernæst regelmæssigt vaarfiske i samtlige vær $\frac{1}{2}$ —2 mil fra land, samt regelmæssigt seifiske i alle vær i maanederne mai—juli.

Havfiske har de to sidste aar været drevet med en fiskedamper paa strækningen udenfor Trænen—Røst. Ellers drives saadant fiske kun af enkelte sneseilsbaade, de fleste uden dæk, 2—4 mil udenfor de yderste vær.

Hjemmefisket er af stor betydning. Det antages dog at være noget i aftagende. Ved dette fiske benyttes fordetmeste færinger, hvorimod ved kystfisket bruges sneseilsbaade af forskellige størrelser. Redskaberne er ved vinterfisket mest garn, ved vaarfisket liner og ved seifisket synkenot om sommeren og ellers dybsagn og dorg. Gjennemsnitsudbyttet pr. mand er anslaaet til 300 à 400 kroner. Saavel under vinterfisket som under vaarfisket og seifisket besøges distriktet af fremmed almue.

Uerfisket er heller ikke ubetydeligt. Det drives hovedsageligt med garn. Det formenes at være i aftagende; men dog ikke af anden grund end forseret fiske.

Fiskeyngel fanges ikke. Af ishuse forefindes 6.

Med hensyn til foranstaltninger til fiskeriets ophjælp og støtte bemærker lensmanden:

„Hvad der særlig er paakrævet, er tids- og hensigtsmæssig damp-, skibstrafik som lokalfart i distriktet, hvorved ferskiskforsendelse i is kan foregaa fra værene og andre fiskepladse. Den lokalfart, man hidtil har faaet og har, er for et fiskedistrikt saa mangelfuld og uhensigts-

„mæssig anlagt, at den saa at sige ingen nytte bringer til fiskerinæringens fremme.“

Melø.

Kystfiske drives paa strækningen Sveen—Støt fra $\frac{1}{2}$ —3 mil fra land. Vaar og høst, nogenlunde regelmæssigt.

Havfiske har fra distriktet været drevet af dampskibet „Expres“, ellers ikke i nævneværdig grad.

Hjemmefisket er af ikke liden betydning.

Ved fiskerierne benyttes listerbaade af forskellige størrelser, redskaberne er mest garn og dybsagn. Gjennemsnitsudbyttet er anslaaet til 200 à 300 kroner pr. mand. Besøg af fremmede fiskere er ikke nævneværdig, kun om vaaren nogle faa i Støt.

Uerfisket, der er af ikke ringe betydning, drives med dybsagn og tillige i den senere tid med garn. Det er dog ikke sikkert, om bestanden i længden vil taale dette nye redskab uden at aftage.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke.

Som en foranstaltning til fremme af distriktets fiskerier, nævnes havn i „Grøna“, der er beliggende 2 à 3 mil udenfor Støt, og som i juni maaned ofte besøges af fiskere, men hvor de dog er meget utrygge, eftersom der aldeles ikke findes havn.

Gildeskaal.

Ved Fuglevær og Fleinvær drives kystfisket helst om vaaren til henimod midtsommers. Som regel foregaar fisket et par mil fra land; men der forsøges ogsaa med større baade 3 à 4 mil udi havet.

Noget egentlig havfiske drives ikke for distriktet.

Hjemmefisket, saasom sei-, uer- og hysefisket er ikke ganske ubetydeligt, ihvorvel det i de senere aar maa siges at have aftaget.

De sædvanlige redskaber som bruges, er liner og garn, og af baade benyttes nordlandsbaaden, samt aabne listerbaade. Ved hjemmefisket naturligvis kun smaabaade af nordlandstypen.

Fortjenesten er variabel og er det vanskeligt at udtale noget bestemt i saa henseende.

Distriktet besøges aldrig af fremmede fiskere.

Uerfisket var for endel aar siden ganske betydeligt, men har nu efterhaanden aftaget jævnt. Det foregaar for en stor del med garn, men dog mest med dybsagn, samt heller ikke saa lidet med den der i distriktet kaldte „snik“.

Den almindelige mening er, at brugen af garn er aarsagen til uerens aftagen.

Fiskeyngel fanges ikke i dette distrikt. Af ishuse findes kun 3.

I det saakaldte søndre distrikt vilde vistnok et godt hjemmefiske kunne drives, men havneforholdene der er meget ugunstige.

Skjærsta'd.

I dette fjord- og indlandsdistrikt foregaar selvfølgelig intet kystfiske, ligesom heller ikke derfra drives havfiske. Det eneste er lidt hjemmefiske til husbrug, og hvilket drives paa smaabaade med liner og dybsagn. Ingen fangst af fiskeyngel, ingen ishuse og ingen foranstaltninger nødvendig til nogen fremhjælp af fiskerierne.

Saltdalen

er ogsaa et indlandsdistrikt, hvor hverken hav- eller kystfiske foregaar.

Hjemmefisket er kun til husbrug, naar smaasild formerkes, ligesom der ogsaa tildels kan fiskes lidt lodde, som benyttes til agn.

De redskaber, som bruges, er liner, og benyttes smaabaade dels af nordlandstypen og dels af de saakaldte spidsbaade.

Bodin.

Kystfisket drives omtrent til enhver tid af aaret ved værene og Landegod op til $1\frac{1}{2}$ mil fra land. Noget havfiske drives ikke.

Hjemmefisket er ogsaa af nogen betydning, men som det synes i stadigt aftagende. De redskaber, som bruges, er liner, dybsagn, samt flyndregarn og synkenot efter sei. Af fiskebaade er det den mindre nordlandsbaad, som mest er i brug.

I juni maaned kan tildels nogle fiskere fra nabadistriktet deltage i seifisket.

Uerfisket har for enkelte steder været af ikke ubetydelig betydning, hovedsagelig til hjemmeforbrug. Dette har dog givet den mindre bemidlede fisker adgang til at ernære sig dermed. Det fiske synes i den senere tid noget aftaget, uden at der kan angives nogen særlig grund.

Af ishuse forefindes to, hvoraf et i Bodø by, som tilhører Nordlands fiskeriselskab.

Der foreligger for tiden intet krav om forbedringer til ophjælp af fiskerinæringen.

Folden.

Kystfiske foregaar om vaaren af befolkningen paa Kjerringsstranden og delvis af folk fra Nordfolden med liner udenfor Karlsøvær og Heløen. Derimod drives ikke havfiske for dette distrikt.

Hjemmefisket er af ikke ringe betydning, idet der ikke alene fiskes til husbehov, men ogsaa endel til salg. Det formenes dog at være i aftagende, hvortil grunden søges i den store deltagelse i fisket, samt —

sandsynligvis den væsentligste grund — i sildens udebliven fra fjordene i de senere aar. Kveitefisket om høsten spiller en ikke liden rolle i udbyttet.

Redskaberne er de sædvanlige. Til det almindelige hjemmefiske benyttes to- og treroringer og ved kveitefisket for Kjerringøstranden og udpaa Foldenfjorden fireroringer og otringer.

Da fiskerierne i det vidt forgrenede distrikt drives høist uregelmæssigt med hensyn til deltagelse i bedriften, og en hel del fisk sælges udenfor distriktet — særlig kveite til Bodø —, er det vanskeligt at udfinde gennemsnitsudbyttet pr. mand. Fremmede fiskere indfinder sig undtagelsesvis om høsten naar kveitefisket paagaar.

Uerfisket er ogsaa af betydning og drives mest med garn, idet disse formenes at have fortrængt dybsagnfisket, der er i stadigt aftagende. Dette kan forklares deraf, at uer, der fiskes paa garn, er, som betydelig federe end dybsagnueren, en mere letsælgelig og bedre betalt vare.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Af ishuse har distriktet 3.

Nogen foranstaltning til ophjælp af fiskerierne findes ikke paa krævet.

Steigen.

Kystfisket drives i mai—september ved Husøen og Maaløvær $\frac{1}{4}$ — 1 mil fra land, hele aaret ved Engelvær $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ mil fra land og vestenom Flatøen og Valsvær $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{4}$ mil samt endelig om høsttiden indtil jul Vestfjorden udenfor Brunvær og Øxnæs 1—4 mil fra land.

Hjemmefisket er af megen betydning, særlig i enkelte dele af distriktet. Der yntes af og til om, at fisket skal være i aftagende; men i saa fald maa dette gjælde det daglige fiske til husbrug, men neppe de mere periodiske fiskerier.

Redskaberne er de sædvanlige, dog mest garn og liner, sjældnere dybsagn.

Da en stor del af fiskerne kun leilighedsvis driver fiske, er det vanskeligt at anslaa noget gennemsnitsudbytte. For de stadige fiskeres vedkommende formenes det at kunne ansættes til 200 kroner. Fremmede fiskere har distriktet ikke besøg af.

Uerfisket har været ret betydeligt, men har været og er i sterkt aftagende, idet det maa siges at drives som rovfiske ved den masse garn, der nu bruges efter denne fisk. Som illustrerende eksempel kan anføres, at baade, der for 4 aar siden kunde tjene 200 kroner, nu ikke kan drive det op til mere end 50 kroner, trods det drives i samme skala. Dybsagnfisket er aldeles ødelagt.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke i nævneværdig grad. 2 noget primitive ishuse forefindes i distriktet.

Som foranstaltninger til fiskerinæringens fremme i dette distrikt foreslaar lensmanden „udfærdigelse af lov mod rovfiske paa flyndre og uer. Oprettelse af flere ishuse saasom paa Grøtø og Husø, samt hurtigrutens anløb af Grøtø paa sydgaaende. Samt endvidere opførelse af en liden molo i havnen ved Bø til beskyttelse af fiskebaade.“

Hammerø.

Kystfiske drives i oktober—december paa strækningen fra Øxsundet—Tysnæs $\frac{1}{2}$ —2 mil fra land, hvorimod havfiske ikke foregaar fra dette distrikt.

Hjemmefisket er endnu af nogen betydning, men er aftaget i den sidste tid. Redskaberne er garn, liner og gangvad. Der benyttes for det meste nordlandsbaade, i den sidste tid ogsaa sneseilsbaade, tildels med dæk.

Gjennemsnitsværdien af udbyttet pr. mand anslaaes til mindst 50 kroner. Fiskerierne i distriktet giver ikke anledning til besøg af fremmede fiskere.

Uerfisket er ubetydeligt. Det drives med dybsagn, tildels med garn. Det er betydeligt aftaget, hvilket formentlig skyldes brugen af garn.

Fiskeyngel fanges ikke. 4 ishuse forefindes.

Ingen foranstaltning findes paakrævede til fiskerinæringens fremme.

Tysfjorden.

I dette fjorddistrikt foregaar intet kystfiske, ligesom der heller ikke derfra drives havfiske. Derimod drives der et, for et saa lidet distrikt storartet hjemmefiske, idet der aar om andet foruden, hvad der forbruges til kogefisk, sælges for omkring 30 000 kroner. I 1902 androg salgsbeløbet endog til 50 000 kroner. Det meste af det solgte kvantum bestaar af sei. Her kan altsaa ikke fisket siges at være aftaget, tværtimod.

Redskaberne er liner, seigarn, dorg, støj (snik), dybsagn, gangvad og seinøter. Som baade benyttes fra torums til firerums ranværingbaade. Det gennemsnitlige udbytte i de forskellige aar er høist variabelt og kan anslaaes op til 400 kroner pr. mand. Til hjemmefisket indfinder sig ikke fremmede fiskere.

Uerfisket er ret godt til sine tider i forskellige dele af distriktet. Det drives med dybsagn og garn og vides ikke at være aftaget.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke. I distriktet forefindes kun et ishuse.

Af foranstaltninger til fremme af fiskerinæringen kan nævnes undervisning i fangst af hummer samt bedre tilvirkningsmaader af fiskevarer.

O f o t e n .

Dette distrikter ligeledes et fjorddistrikt, hvori altsaa intet kystfiske foregaar, ligesom heller ikke herfra drives havfiske. Hjemmefisket er af nogen betydning men variabelt. Redskaber og baade som i nabadistrikterne. Gjennemsnitsudbyttet antages ubetydeligt og stedet besøges ikke af fremmede fiskere.

Uersfisket, der er af mindre betydning, drives med dybsagn og garn i enkelte dele af distriktet. Det er ogsaa variabelt, men formenes ikke netop at være i aftagende.

Fiskeyngel fanges ikke, ligesom der ikke er brug for ishuse, selvfølgelig er der ikke spørgsmaal om nogen foranstaltning til fremme af fiskerinæringen.

L ø d i n g e n .

I dette i bunden af Vestfjorden liggende ødistrikt kan der ikke være tale om noget havfiske og delvis heller ikke noget egentlig kystfiske. Hjemmefisket er ikke af nogen større betydning, iallefald ikke indtil for et par aar siden, det har nemlig taget sig lidt op i disse aar, væsentlig paa grund af rig tilgang af sei i Tjeldsundet. Fisket drives kun af en brøkdæl af befolkningen, der i almindelighed anvender tororingen. Redskaberne antages at være de samme som i nabadistrikterne.

Da det kun er yderst faa, gamle folk, der driver fiske hele aaret, kan der ikke være tale om gjennemsnitsudbytte for andre end for disse, og det kan anslaaes til ca. 300 kroner. Distriktet besøges ikke af fremmede fiskere.

Uersfisket har ogsaa været uden betydning helt til høsten 1901, da der anskaffedes garn, hvormed dreves af en 5—6 baade, som fiskede ret godt til vaaren 1902. Dette aar gav fisket allerede ringere udbytte, der skyldes garnene. Forøvrigt har dette fiske været drevet med liner eller saakaldte stangvad (snik).

Endel sei yngel fanges af og til med not og benyttes fangsten til agn og kreaturføde, men fangsten er dog ikke af betydning. Distriktet har et ishuse.

Paa grund af den, som det synes ringe interesse for fiskerinæringen, er der selvfølgelig ikke spørgsmaal om nogen foranstaltning til dennes fremme.

V a a g a n .

Som kystfiske kan her nævnes et nogenlunde regelmæssigt seifiske i juni—august 1 à 2 mil fra land og nærmest paa strækningen Hennings-

vær—Skraaven. Havfiske drives ikke af nogen i dette distrikt. Hjemmefisket oplyses at være i aftagende. Ved fiskeværene benyttes almindelige smaabaade af nordlandstypen. Gjennemsnitsudbytte kan ikke opgives. Af fremmed almue besøges distriktet under seifisket i juni—august.

Uerfisket har før været noksaa betydeligt, men er i de senere aar sterkt aftaget. Fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Ishuse forefindes ikke.

Forbedring af havneforholdene er af stor betydning for fiskeriernes fremme, specielt lofotfisket.

Buksnæs.

Om sommeren foregaar seifiske langs hele distriktets kyst, samt paa yttersiden ved Hæsholmene fiske af torsk og brosme vaar og høst. Havfiske drives ikke fra distriktet. Hjemmefiske drives kun paa enkelte steder.

Ved seifiske benyttes haandsnøre og not, ved vaar- og høstfisket liner og haandsnøre.

Gjennemsnitsværdien af udbyttet pr. mand er anslaaet til 300 à 400 kroner. Af fremmed almue besøges distriktet under seifisket.

Uerfiske forekommer ikke.

Af seyngel fanges om vaaren en masse med not, som benyttes til kreaturføde.

Ishuse forefindes ikke. Som foranstaltning til fiskeriernes fremme nævnes moloanlæg ved Hæsholmen paa yttersiden.

Gimsø.

Paa den saakaldte ytterside af distriktet drives efter endt vinterfiske indtil juletiden kystfiske indtil 1—2 mile fra land. Nærmere dette foregaar jevnt saavel storsei- som smaaseifiske samt flyndrefiske.

Havfiske har tidligere været drevet efter kveite, brosme og længe, men er nu ophørt.

Hjemmefisket er af megen betydning og synes ikke at være i aftagende.

Redskaberne er line, dybsagn, rip (pilk) samt seinøter. Til hjemmefisket benyttes to- og treroringer og ved seifisket otringer og fembøringer.

Gjennemseitsudbyttet pr. mand er høist variabelt i de forskjellige aar. Det kan gaa fra 50 til 400 kroner, kan anslaaes aar om andet til 200 kroner. Distriktet besøges ikke af fremmede fiskere udenfor lofottiden.

Uerfiske eller fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Heller ikke forefindes ishuse.

Som foranstaltninger til fiskerinæringens fremme nævnes forbedring af havnene i værene Vikerø, Laukvik og Hovsund.

Flakstad.

Som kystfiske kan her nævnes efterfiske om vaaren efter „skraap“ (torsk), længe og brosme samt sommerfiske efter sei.

Havfiske har været forsøgt med fiskekuttere og større listerbaade, og har resultatet vist sig tilfredsstillende. Der har for et par aar siden været drevet havfiske med dampskib, men dette lønnede sig ikke, eftersom omkostningerne blev uforholdsmæssig store.

Hjemmefisket er i dette distrikt af væsentlig betydning, idet der, foruden hvad der medgaar til husbehov, tilvirkes en stor del til handelsvare. Her som andre steder kan det være variabelt de forskjellige aar, men nogen merkbar aftagen synes ikke at være tilstede.

Redskaberne er til vaarfisket liner og delvis haandsnøre, seifisket foregaar hovedsagelig med synkenot. Sommer- og høstfisket drives væsentlig med haandsnøre, sjeldnere med liner. Under vaarfisket paa yttersiden anvendes otringer nærmest land ellers listerbaade med dorryer.

Noget gjennemsnitsudbytte pr. mand er det vanskeligt at meddele.

Distriktet besøges under vaarfisket delvis af fremmede fiskere.

Uerfisket er uvæsentlig, kun lidt paa enkelte steder til husbrug. Det drives med haandsnøre.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke, kun af og til tages noget seimort til agn.

I distriktet er 5 ishuse.

Som foranstaltninger til fiskeriernes fremme nævner lensmanden specielt anlæg af havn for smaabaade paa strækningen Ramberg—Helle paa yttersiden. Denne strækning, hvorpaa det bedste hjemmefiske (vaar, sommer, høst) foregaar, er ca. 40 km. lang og bestaar blot og bart af forland uden beskyttelse, og hvor det under sjøgang er umuligt at lande. Det eneste sted paa denne strækning, hvor en saadan havn for smaabaade kan tænkes mulig, er gården Horseide, beliggende midt paa nordsiden af Moskenæsøen. Kyndige fiskere antager, at der her ved lidt sprængning og lidt muring kunde faaes en saapas havn, at smaabaade, naar stormen og sjøgangen bliver for sterk, her kunde finde ly.

Endvidere nævnes anbringelse af en fyrlygte i opseilingen fra yttersiden til Ramberg.

Borge.

Om dette distrikts fiskeriforholde har lensmanden endnu ikke udtalt sig.

Værø og Røst.

I dette distrikt, der ikke henhører under lofotopsynet eller dets beretninger og statistik, foregaar et regelmæssigt kystfiske aaret rundt

fra $\frac{1}{4}$ —2 mil fra land, særlig fra medio januar til medio september. Den øvrige tid af aaret hindrer ofte uveir bedriften.

Havfisket har i særdeleshed for Røst de 3 sidste aar taget et stort opsving. Det drives mest med dæksbaade, men ogsaa med aabne listerbaade, dels ogsaa med dampskibe.

Hjemmefisket er af megen betydning og har i den sidste tid været i jevnt tiltagende.

Med hensyn til redskaber bemærkes, at i Værø benyttes under vinterfisket mest liner, sjældnere garn, medens forholdet er omvendt paa Røst. Begge steder benyttes delvis smaagarn. Ved havfisket benyttes udelukkende liner, ved hjemmefisket haandsnøre og liner samt ved seiefisket væsentlig nøter, delvis haandsnøre.

Af baade anvendes under skreifisket otringer af linefolk og listerbaade af garnfolk, under havfisket dæksbaade fra 10—20 tons, under seifisket fireroringer og otringer samt under hjemmefisket to- og treroringer.

Den aarlige værdi af gjennemsnitsudbyttet pr. mand anslaaes til ca. 400 kroner.

Distriktet besøges i stor maalestok af fremmed almue saavel under skreifisket som under havfisket og seifisket i tiden medio januar til ultimo juli.

Uerfiske forekommer ikke i nævneværdig grad, ligesom fangst af fiskeyngel heller ikke finder sted.

Distriktet eier ikke kommunale ishuse. Derimod forefindes to saadanne paa Røst, det ene tilhørende fiskeriforeningen og det andet en privatmand.

Som foranstaltninger til fiskeriernes fremme anfører lensmanden:

- a) Opmudring af baadhavnen i rorværet Lyngvær paa Røst.
- b) Opmudring af baadhavnen i rorværet Sørland paa Værø.
- c) Opførelse af ordentlige baadstøer paa rorværene Teisthammeren og Mostad i Værø.
- d) Telegraf- eller telefonforbindelse med udenverdenen.
- e) Regelmæssig tilførsel af ferskt agn i sidste del af skreifisket og under havfisket.
- f) Direkte dampskibsforbindelse med Bodø fra vaar til høst i et tidsrum af mindst 6 maaneder. Saadan som forholdene nu er, er ferskfiskeeksporten næsten umuliggjort.
- g) Opførelse af ishuse paa Værø med adgang for fiskere og fiskeeksportører at faa købe is for en rimelig betaling.

Sortland.

I dette distrikt, der paa ingen kant grænser mod havet, bliver ikke tale om kystfiske, hvorimod det drives med en flæthed af kuttere paa Svensgrunden og andre steder.

Hjemmefisket er af væsentlig betydning, særlig om vinteren og vaaren med smaagarn og om høsten med dybsagn. En stor del sei fanges med dragnet.

Nogen aftagen i fisket er ikke formerket, snarere det modsatte.

Ved kystfisket (udenom herredet) bruges næsten udelukkende kutere og skøiter og med dorryer som fangstbaade.

Gjennemsnitsfortjenesten er vanskelig at ansætte. For de i fiskerierne deltagende kan den kanske komme op i 400 à 500 kroner.

Enkelte fremmede fiskere deltager om høsten i seifisket.

Uerfisket forekommer ikke, da farvandet i almindelighed i dette distrikt er for grundt for saadant fiske.

Af fiskeyngel fanges endel seimort, som bruges til kreaturfoder, og, naar fangsten bliver uventet stor, til gjødning.

Af ishuse har distriktet 2 stykker.

Nogen særskilt foranstaltning til fiskerinæringens fremme ansees ikke paakrævet.

Had sel.

I dette ødistrikt drives intet nævneværdigt kystfiske. Det er nærmest endel sei, som fiskes paa forskellige steder. Af og til fiskes ogsaa lidt skrei. Fra distriktet drives ikke havfiske. Hjemmefiske, der hidtil har været mindre paaagtet, har i den senere tid taget lidt opsving. Som redskaber benyttes hovedsagelig liner og smaafiskgarn. Ved fisket anvendes 3 og 4 rums baade.

Fiskerierne hjemme i dette distrikt er dog af saa liden betydning, at nogen gennemsnitsværdi af deres udbringende ikke kan ansættes.

Fremmed almue har distriktet ikke besøg af.

Uerfisket er heller ikke af nogen betydning og synes at være i aftagende. Fangst af fiskeyngel forekommer ikke.

Distriktet har 1 ishuse. Som foranstaltninger til fremme af fiskerinæringen anbefales udvidet adgang til laan af havfiskefondet.

Bø.

Kystfisket her bestaar for vintertiden af garn- og linefiske i Hovden, Nykvaag, Strømsjø, Skaarvaag, Svinø og Gaukværøerne, for vaartiden linefiske, delvis smaagarn i nævnte øer, samt i Skaarvaag, Vinje og Skagen med en afstand fra land af $\frac{1}{2}$ —1 mil.

Havfiske drives vaaren og sommeren, hovedsagelig med dæksbaade og undtagelsesvis med nordlandsbaade.

Hjemmefisket er af adskillig betydning. Dog er bestanden af hyse i synlig aftagende. Ellers formerkes ingen aftagen i fiskebestanden.

Redskaber er de almindelige; dog benyttes ved seifisket synkenot i stor udstrækning. Af baade benyttes efter fiskets art fra tororinger helt

op til fembøringer. Ved havfisket benyttes mest dæksbaade af ranværs-
typen.

Gjennemsnitlig udbytte pr. mand er anslaaet til ca. 250 kroner.

Distriktet besøges af fremmed almue om vinteren, men særlig om
vaaren og forsommeren.

Uerfisket forekommer saa at sige ikke. Der fanges af og til endel
paa line efter større fisk 6—8 mil fra land.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke.

Distriktet har 5 ishuse. Som foranstaltninger til fiskerinæringens
fremme nævnes havneforbedringer i Nykvaag og Vikran i Gille—Gaukværø.

Øksnæs.

I dette distrikts hovedvær Langnæs-Stø, Nyksund, Sørsand, Nykvaag
og Tinden samt endel udenfor liggende smaavær foregaar regelmæssigt
høst-, vinter- og vaarfiske i en afstand fra land af 3—20 km.

Havfiske drives dels med aabne baade, dels med dæskuttere, hvoraf
nu ialt 6, samt en motorkutter. Denne synes ikke at have været ganske
heldig. Dette fiske er i tiltagende, da der er rige fiskefelter og let ad-
gang til havne og fangstens afsætning.

Hjemmefisket er af stor betydning og i tiltagende. Der har i det
sidste aar været tilstede og blevet fanget en masse sei.

Redskaberne er: garn, liner (saavel havliner som almindelige torske-
liner), synkenot, dragnot og haandsnøre. Den almindelig brugte nord-
landsbaad synes mere og mere at skulle fortrænges af sneseilstypen.

Gjennemsnittsfortjenesten varierer meget efter omstændighederne og
drift. Den kan anslaaes til ca. 300 kroner.

Under vinterfisket besøges distriktet af fremmed almue.

Uerfisket er af mindre betydning. Det kan ikke siges at være i
aftagende. Af fiskeyngel fanges af og til lidt i Nyksund for at benyttes
til agn.

I distriktet forefindes 5 ishuse.

I anledning af spørgsmaalet om foranstaltninger til fiskerinæringens
fremme anfører lensmanden:

„Havneanlæg paa Sørsand er en længe savnet forbedring, ligesaa
vei dertil; thi dette fiskevær besidder store muligheder.“

Dverberg.

Kystfisket foregaar ved Andénæs hele aaret. Ved en hel del andre
steder i distriktet paagaar saadant fiske delvis om sommeren og delvis
om vinteren og høsten. Sommerfisket foregaar ca. 3 mil og vinterfisket
 $\frac{1}{8}$ —1 mil fra land.

Havfiske drives om sommeren i større udstrækning ved Andenæs og Blek samt distriktets vestre side med dæksbaade og otringer.

Smaafisket er af adskillig betydning for Aakenæs, iøvrigt næsten uden betydning.

Om vinteren benyttes mest garn (stor- og smaagarn) og om sommeren liner og gangvad. Som baade benyttes dels otringer, dels fembøringer og dels dæksbaade.

Gjennemsnitsfortjenesten er anslaaet til ca. 400 kroner.

I tiden fra 1ste mai til 31te september besøges distriktet af en masse fremmede fiskere.

Ved Andenæs og Blek foregaar et større uerfiske med liner. Dette fiske er snarere i til- end i aftagende. Fangst af fiskeyngel forekommer ikke.

Distriktet har to ishuse.

Som foranstaltninger til fiskerinæringens fremme anfører lensmanden:

„For at fisket kan drives nogenlunde med tryghed, ansees det særlig paakrævet, at der ved Blek, Nordmæle, Myre, Fiskenæs og Houg-næs gaaes igang med at forbedre havneforholdene og bidrage til oprydning af baadstøer samt merke op leden ved fyrlygter og jernsøiler.“

Kvædfjord.

Dette distrikt, hvis navn allerede tyder paa, at det er et fjorddistrikt, har selvfølgelig intet kystfiske.

Havfiske drives fra distriktet med listerbaade og 1 dampskib.

Hjemmefisket er uden betydning nu, da det i betydelig grad er aftaget.

Paa grund af den ringe interesse for fiskerierne i distriktet bliver der ikke tale om nogen gennemsnitsfortjeneste, ligesom der ikke er spørgsmaal om besøg af fremmed almue.

Uerfiske eller fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Heller ikke forefindes ishuse eller tiltrænges foranstaltninger til fiskeriernes fremme.

Trondenæs.

Kystfisket foregaar i dette distrikt i januar—mars paa Grøtåvær, Trondenæs, Steinevær, Meløvær og Sjursvik i Bjarkø $\frac{1}{2}$ —1 mil fra land. Havfiske drives ikke af nogen i distriktet.

Hjemmefisket maa siges at være af betydning, ihvorvel det i de senere aar er noget aftaget.

Redskaberne er garn og liner. Der benyttes nordlandsbaade fra fireroringer til fembøringer. Gjennemsnitsfortjenesten for de i fisket deltagende anslaaes til 60 kroner.

I kystfisketiden besøges distriktet af fremmed almue.

Uerfisket drives med dybsagn og „paaler“ (snik). Det kan ikke siges aftaget. Fiskeyngel fanges af og til og benyttes til kreaturføde. Distriktet har 3 ishuse.

Nogen foranstaltning til fiskerinæringens fremme findes ikke paa krævet.

Tranø i Senjen.

Kystfiske kan ikke siges at foregaa for dette distrikt. En og anden vinter i december—februar fiskes lidt skrei paa fjorden mellem Senjæøen og indlandet. Men en stor del af distriktets indvaanere deltager i kystfisket paa Senjæøens ytterside fra de vanlige fiskevær.

Hjemmefisket er af noksaa stor betydning, idet der er mange af indbyggerne, som udover sommeren og høsten har sit levebrød deraf.

Redskaberne er storgarn, smaagarn og liner.

Af baade benyttes listerbaade, fembøringer og otringer, samt til hjemmefisket smaabaade.

Gjennemsnitsfortjenesten kan anslaaes til 300 à 400 kroner.

Besøg af fremmed almue finder sted i december—februar de aar, naar skreifiske paagaar.

Uerfisket er noksaa betydeligt, men ødelægges ved brugen af garn, hvormed det drives saavel som med dybsagn. Det viser sig, at paa de steder, hvor her ellers fiskedes godt med dybsagn, ophører fisket, saasnart man begynder at bruge garn.

Her er atter et af de distrikter, som kræver en forebyggelse mod rovfiske af uer.

Fangst af halvstor fiskeyngel foregaa af og til. Den bruges dels til husbehov og resten til kreaturføde.

Distriktet har ikke ishuse.

Angaaende foranstaltninger til fiskerinæringens fremme nævner lensmanden specielt forbud mod garnfiske efter uer. Ligesaa nævner han forøvningsgreier ved Sørstrøm og Sanghavn.

Ibbestad.

Dette distrikts lensmand har erklæret sig ude af stand til at besvare de ham i lighed med andre lensmænd i amtet forelagte spørgsmaal vedkommende fiskeribedriften i distriktet.

Salangen.

Kystfiske foregaa ikke i dette distrikt. Heller ikke drives der fra dette havfiske. Hjemmefisket er af nogen betydning, særlig sommer og høst. Nogen merkbar aftagen synes ikke at være tilstede. Til hjemmefisket benyttes to- og trerumsbaade. Det antages at skaffe en gennem-

snitsfortjeneste af 40—100 kroner foruden kogefisk til huset. Ved samme indfinder sig ikke fremmed almue.

Uerfisket er ogsaa af nogen betydning. Det drives dels med dybsagn og dels med garn. Det paastaaes, at garnene, som i almindelighed staaer i sjøen 2 à 3 døgn ad gangen mellem hver trækning, er aarsag i fiskets synlige aftagen.

Denne bedrift med garnfiske efter uer maa altsaa i lighed med hvad der er udtalt af andre distrikter, ansees som et rovfiske, mod hvilket en forebyggelseslov i høi grad maa ansees paakrævet.

Fangst af fiskeyngel forekommer ikke. Heller ikke forefindes ishuse. Nogen foranstaltning til fiskerinæringens fremme er ikke fornøden.

Al foranstaaende gjengivelse af lensmændenes udtalelser vil fremgaa, at hjemmefisket og kystfisket — bortset fra de periodiske skreifiskerier¹⁾ — er inden de forskjellige distrikter af ikke ringe betydning. Det vil derfor ogsaa herefter vise sig nødvendigt, at man mere retter sin opmærksomhed og interesse paa disse fiskerier, der, naar hensyn tages til den forholdsvis ubetydelige udrustning, skaffer sine distrikter et langt rigere og jevnere udbytte end de periodiske fiskerier.

Jeg vil i denne forbindelse tillade mig i korthed at anføre, hvad der efter min formening bør komme i første række til fremhjælp af denne fiskebedrift.

Foruden den i min aarsberetning for 1899 beskrevne stor-eg, forefindes der ogsaa en anden fiske-eg nærmere eller noksaa nær land paa strækningen fra Nordlands amts sydgrænse helt ind i Vestfjordens bund.

Naar man tager kartet for sig, vil man ved Sklinden i Namdalens fogderi blive opmærksom paa denne eg, som derfra gaar i nordostlig retning udenfor indløbet til Bindalsfjorden, forbi Bremstenen, Skjærvær og Nordvær, kun ca. 1 mil fra disse steder. Videre løber den forbi Aasvær og nærliggende vær, rundt Trænen og Mykøerne, ligesom man ogsaa kan følge den paa fiskekartet paa Vestfjordens indreside helt til Vestfjordbunden.

Det formenes, at man paa denne strækning har et fiskehav, som endnu paa langt nær er udnyttet. Men den i eggens nærhed, for flere steders vedkommende, liggende skjærgaard, med tildels mindre gode havne, et utal af grunde og baaer, hindrer tildels udnyttelsen af omhandlede fiskehav, ligesom den foreliggende kartlægning af havbunden heller ikke synes at være saa fuldstændig som ønskelig.

¹⁾ og sildefiskerierne.

Kunde man derfor afse midler til den fornødne forbedring af havneforholdene med belysning og opmerkning af disse samt gode bundkarter, vilde dette være af indgribende betydning ligeoverfor det hidtil delvis ukjendte, men dog for distrikterne saa høist vigtige hjemmefiske. Det maa specielt tages i betragtning, at befolkningen i flere af disse har sin hovednæring deraf.

Man har seet og erfaret, hvor usikker og variabel alle vore skreifiskerier er, saavel i Lofoten som andre steder, og hvor man meget ofte, kun ved et slumpetræf, kan komme til at høste noget større udbytte deraf, hvorimod vore hjemmefiskerier med sin ringe udrustning gennemgaaende bringer en sikrere fortjeneste og som forøvrigt har den store fordel, at her kan selv den mindst bemidlede fisker til enhver tid deltage.

I henhold til foranstaaende korte udtalelser angaaende denne vigtige sag, vil jeg ikke unnlade at fremholde, at man vistnok her har et fiskefelt for sig, der er al opmerksomhed værd.

Bodø den $\frac{31\text{te december } 1902.}{9\text{de februar } 1903.}$

Ærbødigst

J. A. Johnsen.

Fra
fiskeriinspektøren for Romsdals og Trøndelagens amter.

Beretning

om hans virksomhed i aaret 1902.

I medfør af instruksens § 8 om at give aarlig indberetning om min virksomhed har jeg herved den ære at meddele følgende beretning for aaret 1902.

Under vinterfisket syslede jeg blandt andet særlig med at indsamle materiale til en fremstilling af, hvorledes udviklingen af baadstellet og fiskernes farkoster arter sig inden mit distrikt. Enkelte dele af materialet har jeg derhos bearbejdet. De foreløbige resultater heraf skal jeg tillade mig at meddele her, idet jeg forudskikker en kort redegjørelse for, i hvilken retning bestræbelserne fornemmelig har gaaet for at skaffe en desto bedre fiskerflaade.

Den nye fiskerflaade.

Da man først var begyndt at forbedre baadene, som bruges til fiskeri, gjaldt det i væsentlig grad at skaffe en baad, som var ligesaa god under aarerne som den gamle type, men mindre tungvindt under seilads i modvind og svær sjø. Det langagtige skrog blev for en længere tid bibeholdt; men riggen ændredes straks, for at faa en bedre bidevindsseiler. I den nordlige del af mit distrikt er man fremdeles optaget med denne reform, idet man der endnu holder stærkt paa det lange skrog og væsentlig optages af at faa en mere letvindt og hændig seilføring. De gammeldagse skjæve raaseil (med fast hals i det ene sidelig og fast skjød i det andet) er nu i stor udstrækning forladt; i dets sted bruges nu, paa de aabne fiskerbaade, et ligesidet raaseil, hvoraf enhver af siderne bruges vekselvis til hals og til skjød. Sneiseil i form af spriteller gaffel-seil findes nu i alle dele af distriktet, ved siden af det ligesidede raaseil i de nordlige dele, medens der i den sydligste del kun findes yderst faa raaseil. Som en mellemtung benyttes fleresteds det saakaldte loggerseil, med en kort raa, hvorpaa faldet stikkes saaledes, at bare en trediedel eller en fjerdedel af raaen kommer foran masten i bidevinds-seilads. De loggerriggede baade bruger i regelen to master,

og disse slags baade kaldes sædvanlig „møringer“ og har meget fælles med de gamle baade med hensyn til skrogets form.

De første vellykkede forsøg med „møringer“ skyldes dampskibsfører Halkjelsvik af Volden sammen med afdøde sorenskriver Thams, begge to i sin tid overmaade flinke baadseilere og reformvenner i baadstellet. Skjønt denne reform forlængst er et tilbagelagt fremskridt i Søndmøre og Romsdalen, har den dog fremdeles et større felt at erobre i de nordlige dele af distriktet. Den sidste tids raske udvikling har imidlertid medført, at fremmelige fiskere overalt i distriktet nu for tiden foretrækker den nyeste baadtype: den enkelt-mastede dæksbaad. Nybygning af „møringer“ er for tiden ganske sjældent, maaske allerede ophørt.

Den næste reformbevægelse i det sydlige af Romsdals amt, efterat møringen var blevet mere almindelig, gik ud paa at bygge store skøiter. Den største udbredelse havde „møringen“ i 80-aarene, medens man allerede var i fuld gang med at bygge storskøiter og kuttere. Men saa tidlig som i begyndelsen af 90-aarene tog bygningen af storskøiter betydelig af. Nu for tiden er der faa tilbage. Man bygger nu enten smaaskøiter eller dæksbaade, navnlig den sidste type har vundet indgang overalt som særlig hensigtsmæssig til alslags fiskeri og førsel.

Ikke roende, men seilende farkoster.

Man kan sige, at de første krav — at faa en god robaad, som var hændig under alslags seilads — ikke længere gjør sig gjældende udenfor i ganske enkelte kyststrøg. Man kræver nu i første række en hændig seilbaad, som kan benyttes til ethvert af de større fiskerier, og stiller forholdsvis smaa fordringer til baadens letroning. Men idet den store del af fiskerbefolkningen lægger hovedvegten paa at faa en til alslags brug hændig dæksbaad, faar man et meget indskrænket antal farkoster, som kan være tjenlige til bankfisket og drivgarnsfisket med saltning ombord af fangsten. I de to tre sidste aar, hvori interessen for sildefisket under Shetland og i Nordsjøen er blevet mere almindelig, føles savnet af større og for dette øiemed bekvemme seilfarkoster ganske sterkt, idet de mindre skøiter og dæksbaadene findes at være lidet tjenlige. Det er derfor sandsynligt, at storskøiterne paany vil finde plads i vor fiskerflaade, men herefter bedre udrustede, dels med dampspil til indhivning af garnlænken (af ankerkjætting og anden betjening), og dels med hjælpemaskine for damp- eller petroleumsmotor.

Dampbaadene.

Det nyeste fremskridt er bygning af virkelige fiskerdampbaade. I begyndelsen af 1890-aarene var det mest almindeligt at benytte mindre

dampbaade, byggede i andet øiemed, til vinterfisket. Dette viste sig ikke altid regningssvarende. Omtrent samtidigt gjordes de første forsøg med petroleumsmotorer; men da deres maskineri ikke var indrettet anderledes end til „fart forover“ og „stop“, viste det sig at være resikabelt for ikke at sige umuligt at benytte denne slags drivkraft. Efter ganske faa aars forløb var der ingen flere petroleumsmaskiner ibrug ombord i fiskerfarkoster i mit distrikt. Der var ogsaa endel andre ulemper forbundne med disse første petroleumsmotorer. I de sidste aar har man konstrueret meget bedre motorer, og i 1902 er der i mit distrikt anskaffet, saavidt min kundskab gaar, 10 farkoster med petroleumsmotorer, hvis væsentligste fortrin, fremfor de tidligere, bestaar deri, at maskinen ogsaa kan arbeide agterover, og at den kan reguleres ved et enkelt haandtag anbragt i selve styrehuset. Et par prøveture, jeg foretog med en saadan motorskøite, under storm og modsjøl, overbeviste mig om, at denne reform vil kunne blive af stor betydning for en tidsmæssig udvikling af fiskerflaaden i mit distrikt; en nærmere redegjørelse af denne side ved sagen skal jeg give ved en senere anledning.

For nærværende synes de middelsstore dampbaade — paa ca. 75—85 tons brutto, og 85—90 fods kjøl — af staal at skulle blive mest almindelige; kun faa er større, hvorimod en hel del er mindre. En egen klasse er ældre storskøiter, som er blevet forsynet med dampmaskine; flere af disse skuder har vist sig at være meget hensigtsmæssige. Dampbaade bygget af træ paa jernspant eller helt af træ ansees derimod for mindst skikket for ferskfisktrafiken, fordi det gjerne vil lugte ilde i rummet, og de er vanskelig at holde rene; heller ikke til andet fiskeri er de hensigtsmæssige, forsaavidt de altid vil være mindre livsikre end et jern- eller staalskib med dobbelt bund og to, tre vandtætte skotter.

Af de ca. 70 fiskerdampskibe, som hører hjemme i mit distrikt, tilhører de 60 rederier eller enkeltmand i Aalesund, og af disse er omtrent halvdelen anskaffet i de to sidste aar, medens tre eller fire er afhændede til de nordlige distrikter. Omtrent 20 skuder af den hele flaade har oprindelig været bestemt for andre øiemed og først senere ombygget og indrettet for fiskeri. Anskaffelse af nybyggede fiskerdampbaade er altsaa ikke saa stor, som flaadens raske forøgelse skulde lade formode. Desuden maa erindres, at ikke alle dampbaadene, som benævnes fiskerdampbaade og benyttes til fiskeri, er optaget med fiskeri det hele aar; flere gaar dels i fragtfart, dels i passagerfragt og dels som slæber for notlag under fedsildfisket. De ca. 70 fiskerdampbaade i distriktet er saaledes ikke i aktiv fiskeritjeneste stadigt væk; og af dem, som udelukkende benyttes til fiskeri, er der ikke ganske faa, som skaffer sit rederi bare en middelmadig aarsindtægt. At forklare aarsagen hertil vilde føre for vidt i denne indberetning; det faar være nok at bemerke,

at i denne forretningsbranche som i saa mange andre, gjælder det ikke alene at have kapitalen og utensilierne, men tillige og i fortrinlig grad at have indsigt i bedriften og evner til at benytte chancerne samt flinke og driftige fartøjsførere og mandskaber til at udføre selve fangstarbeidet, ikke at tale om fangstens behandling og tilvirkning.

Fiskerflaaden ved vinterfisket i 1902.

Hvor stort antallet af skøiter, dæksbaade og andre fiskerfarkoster er inden mit distrikt, lader sig endnu ikke bestemme. De fremskaffede opgaver angaar hovedsagelig den del af fiskerflaaden, som blev benyttet under vinterfisket. Af de foreliggende oplysninger fremgaar, at til vinterfisket inden distriktet blev i 1902 anvendt ialt 3361 selvstændige farkoster og 1100 dorier og lignende hjælpebaade. I løbet af de sidste 8 vintre er denne flaade forøget med 112, idet det samlede antal dorier og slige fangstbaade er forøget med 130, medens de andre farkosters antal er formindsket med 18. Efter opgaverne for nævnte aar var forholdet følgende i Romsdals og Trøndelagens amter tilsammen:

	1895	1902
Aabne baade	2 990	2 797
Dæksbaade	176	377
Skøiter og kuttere	198	148
Dampbaade	15	39
Dorier & fangstbaade	970	1 100
Tilsammen	4 349	4 461

Da det er af megen interesse at faa rede paa, hvor stor kapital der ligger i denne flaade og i dens udrustning til vinterfisket, har jeg samlet en række detaljopgaver desangaaende, hvoraf fremgaar, at flaaden med udrustning repræsenterer ca. 5 millioner kroner, som fordeler sig saaledes:

Farkosternes antal og værdi med udrustning.

	Farkosternes antal	Farkosternes værdi
Aabne baade	2 797	836 150 kr.
Dæksbaadene	377	645 700 „
Skøiter og kuttere	148	462 100 „
Dampbaade	39	1 160 000 „
Dorier & fangstbaade	1 100	49 000 „
Tilsammen	4 461	3 152 950 kr.
Redskabernes samlede værdi:		1 789 840 kr.
		Tilsammen 4 942 790 kr.

De nævnte slags farkoster var langt fra lige fordelt paa de forskellige distrikter. Det største antal aabne baade benyttedes saaledes i Fosens fogderi, hvor der ialt var 926 tilstede under vinterfisket, medens der kun var 1 dæksbaad med 2 dories, ingen større skøiter og ingen dampbaade. Paa den anden side var det største antal dampbaade i brug i Søndmøres vinterfiske, nemlig 35, desuden 128 skøiter og 335 dæksbaade samt 360 aabne baade.

Paa vedkommende 5 fogderier var fordelingen af de forskellige slags farkoster, deres værdi og redskabernes værdi følgende, idet bemerkes, at ikke alle i fogderiet benyttede farkoster var hjemmehørende der, men ogsaa fremmede eller tilreisende fiskeres farkoster deltog i fisket. Ei heller var alle i et fogderi hjemmehørende farkoster sysselsatte med fiskeri dersteds, men var optaget med fiskeri andensteds. Fordelingen af den under vinterfisket i 1902 sysselsatte fiskerflaade var følgende:

Fordelingen mellem de 5 fogderier.

Søndmøre fogderi.

Aabne baade	360	til værdi	kr.	185 940
Dæksbaade	335	—	„	575 000
Deres dories	447	—	„	18 240
Skøiter & kuttere	128	—	„	410 100
Deres dories	325	—	„	14 170
Dampbaade	35	—	„	1 080 000
Deres dories & fbd.	178	—	„	8 840
Tilsammen	1 808		kr.	2 292 290
Den hele flaades redskaber:			kr.	581 360
Den samlede driftskapital:			kr.	2 873 650

Romsdals fogderi.

Aabne baade	160	til værdi	kr.	51 600
Dæksbaade	37	—	„	63 700
Deres dories	44	—	„	2 700
Skøiter & kuttere	9	—	„	30 500
Deres dories & fbd.	17	—	„	1 220
Tilsammen	267	til værdi	kr.	149 720
Den hele flaades redskaber:			kr.	161 680
Den samlede driftskapital:			kr.	311 400

Nordmøre fogderi.

Aabne baade	778	til værdi	kr.	149 070
Dæksbaade	1	—	„	1 000
Deres dories	2	—	„	100
Skøiter & kuttere	11	—	„	21 500
Deres dories & fbd.	24	—	„	1 280
Dampbaade	4	—	„	80 000
Deres dories & fbd.	25	—	„	2 000
Tilsammen 845 til værdi				kr. 254 950
Den hele flaadens redskaber:				kr. 323 440
Den samlede driftskapital:				kr. 578 390

Fosens fogderi.

Aabne baade	926	til værdi	kr.	242 500
Dæksbaade	1	—	„	700
Deres dories	2	—	„	80
Tilsammen 929 til værdi				kr. 243 280
Den hele flaadens redskaber				kr. 404 500
Den samlede driftskapital:				kr. 647 780

Namdalens fogderi.

Aabne baade	573	til værdi	kr.	207 040
Dæksbaade	3	—	„	5 300
Deres dories & fbd.	6	—	„	370
Tilsammen 586 til værdi				kr. 212 710
Den hele flaadens redskaber				kr. 318 860
Den samlede driftskapital				kr. 531 570

Det indbyrdes forhold mellem de fem fogderier med hensyn til farkosternes antal og værdi samt redskabernes værdi og samlede driftskapital bliver efter dette følgende:

Fogderi	Farkosters værdi	Redskabers værdi	Samlet driftskapital
Søndmøre	kr. 2 292 290	kr. 581 360	kr. 2 873 650
Romsdal	„ 149 720	„ 161 680	„ 311 400
Nordmøre	„ 254 950	„ 323 440	„ 578 390
Fosen	„ 243 280	„ 404 500	„ 647 780
Namdalen	„ 212 710	„ 318 860	„ 531 570
Tilsammen	kr. 3 152 950	kr. 1 789 840	kr. 4 942 790

Værdiforholdet mellem farkoster og redskaber.

Af dette vil sees, at der er en ganske betydelig forskjel mellem fogderiernes kapitalanvendelse til farkoster i sammenligning med deres kapitalanvendelse til redskaber, idet Søndmøres farkoster repræsenteres her med 4 gange saa stor værdi som disses redskaber, medens Fosens farkoster kun repræsenterer lidt over 60 procent af redskabernes værdi. I de 3 andre fogderier var forholdet mere ens, idet farkosternes værdi repræsenterede mellem 70 og 90 procent af redskabernes. Forklaringen ligger deri, at et forholdsvis meget større antal garnbaade deltog i Fosen end i de øvrige fogderier, hvor linebruget var det fortrinsvis benyttede redskab, og hvor ogsaa et betydeligt antal baade kun brugte snøre, navnlig i de sidste uger af fisket.

Kapitalen og udbyttet.

Et meget vigtigt spørgsmaal er dette, om den større driftskapital har givet et større udbytte end den mindre — enten i det hele eller forholdsvis. Ved at sammenligne de forskjellige fogderiers fangstmængder for vinterfisket 1902, vilde man dog ingen vejledning finde derved, til spørgsmaalets korrekte besvarelse. Alene dette eiendommelige forhold, at Søndmøres udrustning paa $2\frac{4}{5}$ millioner kr. ikke engang indbragte saa stort fangstudbytte som Nordmøres paa bare en femtedel saa stor (flaades og udrustnings værdi), men mindre i samlet sum, er nok til at vise, at saadan direkte sammenligning ikke gaar an her. Sagen er uden den, at den kostbare søndmørsflaade for den allervæsentligste del ikke udelukkende er bestemt for vinterfisket, men tillige for alle øvrige fiskerier i aarets løb, og for en betydelig dels vedkommende endog for stadigt fiskeribrug hele aaret igjennem, medens Nordmøres saavel som Fosens og Namdalens vinterfiskeri-flaade, i stor udstrækning, alene benyttes i 10 à 12 af aarets 52 uger. Forøvrigt maatte man, for at finde ud et nogenlunde oplysende resultat gjennem sammenligning, naturligvis tage med i betragtning flere andre vigtige faktorer, deriblandt de fiskende mandskabers antal, deres personlige udrustning og øvrige udlæg, fravær fra hjemmet og hyppige arbejdsledighed som følge af landligge paa fremmede steder o. s. v.

Spørgsmaal af lignende indhold, som det ovenfor antydede, vides imidlertid reist for at faa paa det rene, hvorvidt de kostbarere farkoster, navnlig dampbaade, er regningssvarende i fiskeribedriften. Derfor har jeg her berørt denne side af sagen, idet jeg mener gjennem de anførte bemærkninger at have konstateret, at nogen direkte sammenligning af det vundne udbytte ikke vil bringe noget brugbart resultat. Til en vejledning

for undersøgelse af forholdet skal forøvrigt her tilføies, at driftsomkostningerne ved en almindelig fiskerdampbaad, paa 70 à 80 tons brutto, kan ifølge flere rederiers opgave sættes til kr. 1 800 à 2 000 pr. maaned, hvortil kommer renter, ekstraordinære tab af redskaber og særskilte reparationer; under vinterfisket og storsildfisket paaregnes de nævnte ekstra udlæg at komme op i ca. kr. 1 000 pr. maaned, bortset fra den skade, som kan blive at faa godtgjort af assurandørerne.

I denne forbindelse vil jeg ikke undlade at bemerke, at en ændring i mandskabets andel i og ansvar for redskaberne burde komme under nærmere overveielse, ligesom det fortjener at undersøges, hvorvidt den nuværende ordning med kostholdet ombord paa længere ture er hensigtsmæssig. Saavidt mit kjendskab til mandskabernes almindelige kosthold gaar, er jeg tilbøielig til at tro, at kosten (som de jo selv anskaffer efter eget valg), neppe er saa god og kraftig, som en anstrengende tjeneste tilsjøs under fiskeriarbejde gjør ønskelig eller endog nødvendig. Sammenlignet med andre nationers fiskere og sjømænd lever vore fartøisfiskere paa en noksaa tarvelig og for lidet kraftig kost; de bliver derhos vistnok i regelen ikke betjente af tilstrækkelig kyndige kokke, som kunde bidrage til at skaffe et bedre madstel ombord og udnytte provianten paa en hensigtsmæssigere maade. Jeg tror ikke at burde her tilbageholde den bemærkning, at jeg synes, fiskerne selv skulde skjænke denne sag større opmærksomhed, den angaar jo deres eget, personlige, daglige velvære ombord og har ikke ringe betydning med hensyn paa deres arbejdskræfter og helse.

Konsekvenserne af saa mange dampbaades anskaffelse.

I fiskerimøder og samtaler i aarets løb har jeg oftere havt anledning til at drøfte spørgsmaalet om, hvortil anskaffelse af saa talrig en flaade af dampbaade vilde føre. Man har ment, at det kan have sine betæneligheder, at der i løbet af nogle faa aar anskaffes 100 dampbaade til en fiskeribedrift, hvori man tidligere — og tildels endnu — troede, at dampbaade ikke vilde passe, i alle fald ikke være regningssvarende. Disse betæneligheder har været fremholdte som vel begrundede i den omstændighed, at anskaffelse af en flerhed af dampbaadene for en væsentlig del skyldes det gode udbytte, som opnaaedes under storsildfisket i en periode med høie sildepriser, medens dampbaadenes udbytte under vinterfisket efter torsk var tarvelig, uagtet det var netop til brug under torskefisket, at de oprindeligt blev anskaffede, ikke til noget regelmæssigt sildefiske.

Sagens sammenhæng er imidlertid, saavidt jeg skjønner, denne, at da det viste sig, ved erfaring, at de hændige, middelstore dampbaade var fortrinligt skikkede til vort storsildfiske og til kveitefisket nær land — paa de norske egger — blev feltet for deres anvendelse betydelig større end mange anede. Derfor anskaffedes saa mange og i saa kort tid og af rederier, som ikke var særlig knyttede til torskefisket og tilvirkningen af dette fiskeris produkter. Maaske det gik for hurtigt; maaske der er blevet for mange dampbaade ikke alene til vinterfisket, men ogsaa til de øvrige fiskerier, som man hidtil har drevet paa vor kyst.

Men dersom der virkelig allerede er for mange, eller for lidet fangstfelt for dem alle under vore almindelige fiskeriers drift, saa vil dette ganske sikkert, inden ganske kort tid, regulere sig selv gennem forholdenes egen magt. Dampbaadsrederierne vil i erfaringens gode skole snart lære, at fangstfelterne for deres farkoster maa udvides for at kunne lønne sig. Nye fiskerier maa drives. I løbet af 1902 er man allerede med held begyndt i denne retning, og gode følger heraf kan neppe lade vente paa sig saa længe.

Har udviklingen af fiskeribedriften saavel i mit distrikt, som i enkelte dele af de øvrige, hidtil i de sidste aar gaaet rask under udnyttelsen af den gamle og tildels gammeldagse fiskerflaade, saa maa den utvilsomt gaa end raskere eller i alle fald end bedre og sikrere, naar der haves en saa meget hændigere og mere moderne fiskerflaade, og naar denne gives en desto hensigtsmæssigere udrustning og indredning.

En mangel i flaaden.

I denne udvikling er der imidlertid et led, som endnu ikke er „moderne“, eller maaske rettere sagt, der er et led, som mangler. Og det er et hensigtsmæssigt transportmiddel for ferskfisken til de fjernere indenlandske og til de fleste udenlandske markeder. Denne side af sagen er meget omtalt, men ikke drøftet med synderligt udbytte, hidtil. Det er muligt, at et stort fremskridt vil opnaaes, naar vort jernbanenet bliver saaledes udvidet, at det naar frem til de fiskerige kyststrøg. Men det synes mig at være mindre vel betænkt at vente saa længe og ikke søge at afhjælpe savnet paa en eller anden maade i mellemtiden. Det forekommer mig at ligge noksaa nær for haanden at tro, at de talrige rederier for fiskerdampbaade maatte kunne enes om i fællesskab at skaffe sig nogle transport-dampbaade for øiemedet, eller enes om at lade nogle af flaaden fungere skiftevis som transportskib, medens de øvrige driver fisket, for saa efter sin tur at overtage transportruten. Et saadant arrangement forudsætter selvfølgelig en god del enighed og et planmæssigt samarbejde. Men kan de blive enige om at beklage savnet af transport-

skibe til de nævnte markeder, saa synes det ikke saa urimeligt, at de ogsaa kunde eller burde blive enige om at afhjælpe det dybt følte savn o: faa istandbragt det vigtige led, som mangler i en tidsmæssig udvikling.

Under fedsildfisket.

Paa mine reiser i distriktet under fedsildfisket var det fleresteds paa tale, at sjøen mange steder havde et saa eiendommeligt udseende. Den viste i stor udstrækning at have en blas, skiddengrøn farve. Man gjættede paa forskjellige aarsager dertil. Under et ophold i Kristiansund 21de juli og senere i Aalesund i slutningen af maaneden konfererte jeg derom med professor G. O. Sars, som i andet øiemed drev videnskabelige undersøgelser i den tilstødende skjærgaard. Han udtalte, at ogsaa han fandt sjøens farve meget eiendommelig, og han oplyste tillige om, at der da fandtes usædvanlig lidet af sildens almindelige føde, eller „sildeaate“ overalt, hvor han havde været paa denne kyststrækning. Han mente, at saalænge sjøen langs kysten havde denne mangel paa „sildeaate“ som følge af vandets beskaffenhed, vilde fedsilden neppe søge ind. Da forholdet saaledes var af almeninteresse for fiskerierne, foranledigede jeg indsamlet oplysninger ogsaa fra Nordlands kyst om sjøens farve og sildeindsig der, uden at derved fremkom synderligt af speciel interesse.

Resultatet af de erhvervede oplysninger kan sammenfattes i følgende: Havvandet langs hele kysten var i overfladen graagrønt i hele juli maaned; fleresteds baade tidligere, i juni, og tildels ogsaa senere, i august. Det meddeltes mig, at dykkeren, som arbeidede udenfor moloen i Aalesund, fandt vandet saa grumset endog ved bunden, at han havde vanskeligt for at finde sig tilrette der, og var en dag i begreb med at indstille sit arbejde. Paa Storeggen udenfor Søndmørskysten lignede vandet i farve den grumsethed, som findes over lerbund paa grunde steder. En af skøiteførerne, som drev efter sild under Shetland, havde fundet vandet ogsaa der borte eiendommelig grønligt og blast. Længere vesterud i oceanet havde en fører af botlenosefanger seet et mere brunagtigt overfladevand. I Nordsjøen nede i bugten ved Hamburg ophørte den eiendommelige graagrønne farve, fortalte en dampskibsfører mig.

Hvad aarsagen til fænomenet var, kunde ikke nogen antyde med synderlig bestemthed. Den omstændighed, at farven viste sig i de fleste fjorde ligesom lidt mere ujevn end ude langs kysten, lod formode, at aarsagen ikke var at søge i havstrømmene fra oceanet. Udenfor skjærgaarden langs Nordlands amt var farven lidet fremtrædende, mangesteds

*

der nord havde ingen lagt merke til nogen særegen farve i sjøen. Der var samstemmighed om den ting, at vandet i overfladen var usædvanlig koldt; prof. Sars fremholdt dette sterkt som generende for hans arbeide, han frøs paa fingrene og følte ogsaa, at luften over vandet var kjøligere end ellers; temperaturmaalinger blev der dog ikke anledning til at anstille. Men at overfladevandet var brakt, kunde lettelig kjendes overalt. Prof. G. O. Sars kom, ifølge en skriftlig meddelelse til mig derom, til det bestemte resultat, „at havvandets eiendommelige udseende skyldtes udstrømmende vand fra fjordene. Her er et betydeligt lag af ferskt grumset vand i overfladen, og strømmen gaar her i fjorden (ved Søholt) stadig ud.“ Noget lignende observerede jeg i Trondhjemsfjordens ydre arme, vandet var paa sine steder mere brunligt.

Fedsilden i Trøndelagen.

Om mine iagttagelser forøvrigt paa reiserne i distriktet i sommerens løb skal jeg dernæst bemerke, at sildefisket i selve Trondhjemsfjorden artede sig til en begyndelse omtrent som i 1901; men blev allerede i begyndelsen af august helt anderledes. I nogle nætter efter medio august færdedes jeg i baad paa fjorden mellem Trondhjem og Storfosen samt udover til Tyrhaug; fleresteds toges der lidt sild paa drivgarn, men udbyttet blev ikke stort. Derimod fiskedes ganske godt paa garn og med net længere inde, ved Leksviken, hvor der mod sædvane var megen sild nær land. Det saa en stund ud til, at sildefisket vilde trække sig indover, og man gjorde sig store forhaabninger om et godt fiske inde i Beistadfjorden og særlig i Værrasundet, hvor der i 1901 opfiskedes ca. 26 500 tønder paa en kort strækning, neppe over 9 kilometers fjordlængde, og omtrent dagstøt i tiden fra august til novembers udgang. Men i sommeren 1902 forefaldt her omtrent slet intet fedsildfiske. Som saa mange tidligere aar viste denne sild i Trondhjemsfjorden sig ogsaa denne sommer at afvige ganske betydelig fra almindelig havsild. Omtrent samtidig toges drivgarnsild i Bjugn; det var ualmindelig fin, isterfyldig tostregs sild. Ogsaa længere nordpaa i Fosen fiskedes fra begyndelsen af september en pen, isterfyldig sild, som seg ind til lokaliteter, hvor der ikke ofte pleier forefalde fedsildfiske.

Shetlands sildefiske.

Med hensyn til det, navnlig fra Aalesund og Søndre Søndmøre, udgaede drivgarnsfiske under Shetland, skal jeg tillade mig at bemerke, at seilfartøierne, som deltog heri, syntes mig noget for smaa for denne trafik, naar undtages et par af dem. Fisket har sikkerlig en fremtid for os,

saafremt sildens tilvirkning ofredes større omhu end hidtil. Disse forsøg med skøiter har været fortsatte i 5 somre og indbragt førerne en god del erfaring, navnlig med hensyn til udrustningen og farvandet samt sildens gang i de ukjendte farvand. Enkelte af førerne har konfereret med mig om den nye trafik, og saavidt skjønnes er de enige deri, at drivgarn-skøiter til dette sildfiske bør være af størrelse som vore største bank-skøiter, altsaa 45 tons drægtighed (gammelt maal). Dampbaade til disse ture bør neppe være mindre end ca. 80 tons brutto. Men der vil ikke være vundet noget synderligt ved at benytte meget større farkoster. De nævnte størrelser vil kanske findes at være de hensigtsmæssigste. Da der i regelen bør benyttes en dobbelt saa stor garnlænke som til storsildfisket, vil det findes paakrævet at have dampspil til lænkens indhivning. Et saadant spil kan jo desuden benyttes baade til ankerhivning og seilstrækning, saa det vil kunne spare to, maaske tre mand, eller indbringe mandskabet en desto bedre mandslot. Ogsaa af hensyn til sildens saltning ombord og længere tids fiskeri ad gangen vil det være hensigtsmæssig at have saapas store skuder for desto bedre at kunne udnytte en god chance under fisket og fortsætte fangsten i nogen tid.

Et spørgsmaal, som blev omhyggelig drøftet, var, hvorvidt det var fordelagtigst at tilvirke silden paa norsk eller paa hollandsk (skotsk) maade. Efter alt hvad jeg kan skjønne, bør silden tilvirkes mest mulig overensstemmende med den maade, som den øvrige sild tilvirkes paa, som opfiskes i det samme farvand. Derved følger man erfaringens sikre vei, og derved opnaar man endnu en vigtig fordel, nemlig at faa en vare, som bedst mulig ligner den, som er kjendt og skattet i det fremmede marked. (Herved bortsees ganske fra nødvendigheden af at gane silden, naar den har aat i sig). Den under Shetland og længere nede i Nordsjøen fangede sild har utvilsom en anden smag som spegesild end vor fedsild. Tilvirkes denne nordsjøsild paa norsk maade, vil den tilvirkede vare smage anderledes end den norske og se anderledes ud end den hollandske eller skotske. Og dette vil sige saa meget som, at denne vare bliver en ny eller ukjendt vare, som først maa indarbeides paa markedet, førend den bliver en ganske kurrant vare; ja det kan endog hænde, at denne varens afvigelse fra det sædvanlige kan blive betragtet og behandlet som en — kjøbelyde ved varen. Personlig er jeg af den mening, at selve navnet — norsk nordsjøsild — ikke er heldigt, forsaa-vidt som det betegner en nykomling i markedet; et navn f. eks. som norskfanget shetlandssild vilde maaske været heldigere. De svar, jeg paa en direkte forespørgsel derom i det tyske marked fik fra Norges fiskeri-agent og et sildefirma i Hamburg, bestyrker mig i min opfatning. Desuden var meget af aarets norske nordsjøsild, efter den tyske smag, altfor sterkt saltet eller næsten ramsaltet, til ikke liden hindring i konkurrencen med shetlandssild.

En anden side af sagen, som ogsaa var fremme i mine konferencer om fisket under Shetland, var denne, om det var mest regningssvarende at bringe sildelasten hjem til norsk eksportby. Saavidt skjønnes, bliver intet væsentligt vundet ved at byde den nye vare frem i Norge, men der tabes i regelen utvilsomt en ikke liden tid ved seiladsen frem og tilbage, medens der kan vindes meget i tid og endnu mere i chancer, om lasten bringes ind til Shetland eller Skotland (istedetfor til Norge), saa fisket kan fortsættes med de kortest mulige afbræk. For de seilende farkoster kan turen frem og tilbage mellem Shetland og Norge blive noksaa langvarig, naar vinden ikke er føielig, end mere naar haardt veir indtræffer; og selv for dampbaad er jo turen frem og tilbage med halv eller hel last et udlæg, som kunde spares. Uheldigst stillede er dog de smaa skøiter.

Med hensyn til garnenes maskestørrelse, saa synes man nu at have ganske opgivet den tidligere befulgte plan at ville kunne bruge samme slags maskestørrelse til shetlandssild som til storsild udenfor Søndmørskysten i den tro, at sildestimerne „kom over“ fra Shetland (og Færøerne) til Norge og vilde da have nogenlunde ens størrelse. Sidste sommer brugtes af de fleste garn med 22 à 23 omfar, men selv denne maskestørrelse er lidt for stor, eller i alle fald lidt større end den almindelige paa hollandske og skotske garn. Erfaring vil dog give den sikreste vejledning i dette stykke, og jeg skal derfor ikke paastaa andet, end at 22 à 23 omfars-garn — maaske er lidt større end den mest passende størrelse.

Hvad garnlænkens rigning angaar, kan her bemerkes, at den hos os mest brugelige sterke belastning med sten neppe er hensigtsmæssigst, selv om den bruges i farvand, hvor strømmen er generende. En langt lettere stening benyttes af alle andre, som bruger drivgarn i Nordsjøen; almindeligst er det bare at have nogle faa blyklumper ved hvert garns to hjørner. Den sterke stening paa norske drivgarn er visselig en fra sættegarnene overført rigning, som burde modificeres betydelig.

Posenotens brug.

Under storsildfisket blev jeg paa mine reiser baade ivaar og ihøst oftere spurgt om posenotens indretning og brug. Ogsaa i tidligere aar er der kommet forespørgsler til mig om posenoten, særlig efter at nogle svenske fiskere under et tilfældigt ophold i Aalesund havde omtalt, hvor meget sild der fiskedes paa Bohuslenskysten med posenot eller „snørp-vad“, som de svenske kalder dette redskab. Flere gav jeg det raad at købe en svensk, brugt posenot, saa havde de et „rigtigt“ redskab; bru-

gen skulde jeg da forklare dem ved en liden model, jeg havde anskaffet til et lignende øiemed.

For at imødekomme disse fiskeres og rederes anmodning har jeg derfor udarbejdet nedenstaaende beskrivelse med tilhørende illustrationer. Naar der for tiden findes over 100 posenøter blandt fiskerne paa Bohuslenskysten, og da der for endel aar tilbage ogsaa hos os gjordes flere heldige fiskeforsøg med posenot, saa har jeg den tro, at en udførlig beskrivelse af redskabet, belyst ved illustrationer af posenotens brug, kunde findes at være „et ord i rette tid“. At der ihøst virkelig gjordes fangst med posenot fra et dampskib udenfor Søndmørskysten, har hos mig modnet en længe næret plan om paany at virke for indførelsen af dette i Amerika saavel som i Sverige meget benyttede fangstredskab til brug under sildefisket ude paa havet. Denne min plan har jeg saa meget lettere for at sætte iverk, som jeg allerede for 25 aar siden har drevet fiske med posenot og saaledes har nogen personlig erfaring i brugen. Nævnte beskrivelse lyder saaledes:

Den amerikanske posenot og den svenske snørpvaden.

Den amerikanske posenot (*the purse seine*) og „snørpvaden“ ser ved første øiekast ud som en almindelig dragnet. Det eneste, man straks lægger merke til som nyt og afvigende, er store metalringe, som er fæstede til grunden eller auren. Ved nærmere undersøgelse af noten vil man dog finde, at den i mange stykker er meget forskjellig fra en almindelig not.

Den væsentligste forskjel bestaar i følgende:

Maskerne og traaden. Noten bestaar ikke af overalt jevnt ligestore masker, men maskerne paa midten er lidt mindre end paa ørerne. Den første del af noten fra ørerne indover mod midten, notens trediedel paa hvert øre, har de største masker, derpaa kommer nogle faa (6 à 8) favne med lidt mindre masker. Er maskerne paa ørerne $2\frac{1}{2}$ tommer, saa er de næste $2\frac{1}{4}$ og i midten 2 tommer; er maskerne paa ørerne $1\frac{1}{2}$ tomme, saa er de næste $1\frac{3}{8}$ og i midten $1\frac{1}{8}$, o. s. v. Undertiden har maskerne kun 2 størrelser.

Den tykkeste traaden bruges ikke til de største masker, men til de mindste. Eftersom maskerne paa noten bliver mindre, bliver traaden tykkere og bedre. Midten af noten — — bærmengen — har altsaa de mindste masker og den tykkeste traad. Naar traaden paa ørerne er $\frac{14}{6}$, saa er den næste førlighed $\frac{20}{6}$ og den tykkeste $\frac{20}{9}$, eller $\frac{16}{6}$. $\frac{20}{9}$ og $\frac{20}{12}$, eller tydeligere udtryk 6-lagt, 9-lagt og 12-lagt (bomuldstraad). De brugte numre er for amerikansk bomuldstraad.

Den ujevne størrelse af maskerne i en not bruges for at gjøre noten saa let som muligt og saa sterk som muligt. Let gjøres den del

af noten, som under arbeidet med fangsten hales straks op af vandet, og som altsaa ikke behøver at være saa sterk. Sterk gjøres derimod den del af noten — bærringen — som skal være istand til at holde fangsten og forbliver i vandet, indtil hele fangsten er bjerget ombord; den del behøver altsaa ikke at være saa let.

Indfældningen. Maskerne fæstes ikke til fældingen, en for en, men lidses med 3 à 4 masker løse mellem hvert fæste, saaledes at de løse masker kan slire paa lidsen, som overalt er trædet ind i dem. Afstanden mellem hvert fæste er omtrent saa stor som en trediedel af den mellem hver kork (flaa) eller hvert søk (bly).

Indfældingen er dernæst dels jevn og ligestor, dels ujevn. Paa notens sider (ender) er indfældingen størst og saa stor, at 20 ja 30 favne not fældes ind paa 10 favne baand, jevnt fordelt over hele baandet og paa begge ender. Den øvre indfælding, langs flæerne, er derimod ujevn paa de forskellige dele af noten, nemlig størst eller 18 favne not paa 12 favne baand paa midten. Paa den næste halve trediedel eller sjettepart udover fra midten til begge sider er indfældingen 16 favne not paa 12 favne baand, og paa ørerne (resten) er indfældingen 15 favne not paa 12 favne baand. Samme ujevne indfælding findes paa grundtauet. Men alle bolker er lige dybe.

Denne slags indfælding bruges for at give posenoten stor bus eller pose, liden dybde paa ørerne og en større flade paa midten, for at noten der kan skjære sig lettere ind under den fiskestim, man kaster efter.

Fældingen eller baandene, telnerne, er ikke almindelig enkle, men doble paa alle fire sider, og derhos forholdsvis smekre. Det ene baand i fældingen er slaat med solen, og det andet mod solen, begge er af letslaet taugverk.

Disse slags baand bruges for at hindre, at fældingen slaar snur eller kjænger paa sig, hvilket vil gjøre noten uklar.

Flæerne. Korkene eller flæerne er ikke flade og aflange, men som oftest runde korkeskiver paa en $2\frac{1}{2}$ tommes tykkelse og en 4 tommers diameter; de har et hul i midten. De fæstes ikke til begge taue, men trædes ind paa det dobbelte baand gennem hullet, med fladsiden mod hinanden, to og to sammen; ofte er disse to syede sammen.

Skiveformet kork bruges, fordi de er lettere at gjøre og derfor billigere. To korke sammen eller rettere en kork delt i to bruges, fordi det da er lettere at faa dem tørre, især naar de er tynde i skiven. Svenskerne bruger flade kork, lagte ind mellem begge telnerne.

Flæerne fæstes ikke jevnt fordelt langs baandet, men ujevnt, nemlig saaledes, at de paa ørerne staar længere fra hverandre end paa den midterste del af noten. Paa midtdelen er afstanden mellem korkene 10 tommer, men indtil 15 à 16 tm. paa ørerne. Paa selve midten staar 2 par korke tæt sammen; disse er sværtede for at vise, hvor midten er.

Den ujevne fordeling bruges for at give noten paa midten større bærekraft. Thi naar fangsten, som altid kommer at findes i midten, skal sikkes, kan tyngden her ofte blive saa stor, naar stimen sætter paa, at korken vilde gaa under og stimen derved faa fri adgang til at rømme af noten.

Søkkene. Synkene eller søkkene er ikke af almindelige stene, men er smaa blystykker paa en marks vegt, en $1\frac{1}{8}$ tomnes længde og en $\frac{3}{4}$ tomnes diameter, hule eller rørformige. De fæstes ikke til begge baand, men trædes ind paa det øverste taug af det dobbelte baand og fæstes ikke anderledes. Paa en 250 favne lang not haves 7 à 800 søk.

Søkkene fæstes ikke jevnt fordelt langs baandet, men ujevnt, nemlig saaledes, at de sættes tættest paa ørerne, længere fra hverandre nærmere midten, og længst fra hverandre paa midtpartiet; nogle favne midt paa noten sættes ingen søk.

Den ujevne fordeling bruges, for at ørerne, som har mange søk, kan danne en god notveg, og for at midten, som har faa og for en del ingen søk, desto lettere kan skjære sig ind under stimen, naar noten snurpes sammen.

Notens størrelse. Til makrelfangst bruges en not paa 200 à 300 favne lang, 20, 25 à 30 favne dyb; til stor sild 150 til 250 favne lang og 10 til 25 favne dyb, til smaasild eller „pogis“ meget mindre og oftest to nøter. En almindelig makrelnot er 1000 masker eller 21 favne dyb.

Ligesom notens størrelse beror paa det fiskeri, hvortil den skal bruges, saaledes er naturligvis ogsaa maskernes størrelse afpassede efter fisken. De svenske posenøter er efterhaanden blevet gjort større, eftersom de bruges i roligere farvand end de amerikanske ude paa Atlanterhavet. En meget almindelig størrelse paa svensk posenot er 250 favnes længde og 30 til 35 favnes dybde. Ved dernæst at fæste et løst understykke („forklæde“ eller bonette) paa nogle favnes dybde til grundtauet, kan noten for enkelte tilfælder gøres end dybere; ligesaa benyttes „slag“ til korkebaandet for at kunne sænke noten endel favne end længere ned.

Nu kommer, hvad posenoten har særligt for sig, nemlig ringene og snurpetauget, notens sætning og sammendragning samt fangstens bjergning.

Ringene. Til det nederste baand af grundtauet er der fæstet en 35 til 40 metalringe; de brugtes før runde og jevntykke, men nu noget aflange, derhos mere sammenbøiede og tynde i den ene, mere runde og tykke i den anden ende. I den tynde og tilspidsede ende, som fæstes til fældingen, er et hak, hvori baandet passes ind. Den tykke og rundere ende, som bliver frithængende, er tildannet som en almindelig kause.

Ringene fæstes ikke til begge baand, men kun til det nederste af grundtauet; dette nederste baand er ikke fæstet til fældingen paa anden

maade end ved bændsler; men for hver anden favn er et mellemrum ufæstet. Disse mellemrum af baandet er frie og løse, og danner, naar noten er slak, altsaa bugter paa en favns længde. I midten af hver af disse bugter er en ring befæstet. Fra ørerne indover i 10 à 15 favnes længde findes dog ingen ringe; men resten af noten har ringe med sine to favnes mellemrum. Ringene fæstes saa, at et taug kan trædes ind i alle og danne et rendetaug (snurpetaug).

Ringene er ikke af rent bly eller tin, men af en blanding oftest $\frac{1}{6}$ af antimon, som gjør dem haarde og lette; hver ring veier omtrent 1 à $1\frac{1}{2}$ pund, er $3\frac{1}{4}$ tommer lang og 3 tommer bred (i gjennemsnit), og $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ tomme tyk i øverste bue, men $\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ tomme tyk i nederste bue. Istedetfor ringe eller kauser bruges ogsaa smaa metalblokke af galvaniseret jern. Ringe af bare bly duger slet ikke.

Snurpetaug. Det rendetaug, som vises gennem alle ringe, kaldes snurpetaug; det haves aldeles løst, tampene er saa lange, at de, naar noten er i vandet, rækker mindst ligesaa langt som gjælene paa noten.

Snurpetaug er oftest slaaet af manillahamp, noget løst men sterkt og førligt ($1\frac{1}{2}$ à $1\frac{3}{4}$ tm.), saa det falder let i haanden og giver godt tag under tung haling. Ofte bruges snurpetaug delt paa midten og der forsynet med en svirvel for at hindre kjænger under halingen.

Ligesaa vigtig som selve noten er de, til enhver posenots brug, nødvendige blokke og david samt baade.

David med blokke. En større not kan altsaa ikke hales sammen med bare næver. For at kunne snurpe noten sammen maa man bruge en kort toarmet david af $2\frac{1}{2}$ tommer tykt jern, herpaa to kasteblokke med 5 à 6 tommers skive, en blok huget i hver arm. Daviden sættes fast i notebaadens styrbords æsing midtskibs, nemlig i et jernbeslaaet hul for den, tillige haves anden afstøtning, for at den skal staa sikkert og ikke rønne for sterkt paa æsingen.

Foruden de to blokke i davidernes arme, er der to kasteblokke fæstet inde i baaden, nemlig en om bagbord, nogle fod fra baadens forstævn, og en nogle fod fra baadens agterstævn. Midtskibs om bagbord eller ret overfor davidens fæste haves to solide jernklampe, hvori snurpetaug kan holdes an under halingen og kastes fast, naar halingen er færdig. Endvidere haves et snurpelod til at „samle“ taugene og ørerne sammen. (Blokkernes benyttelse skal forklares senere.)

Baadene. Til notens udsætning behøves en stor baad, som kan rumme baade noten og hele mandskabet — en 8, 10 à 12 mand. Derhos behøves en liden baad for, idet kastningen begynder, at tage mod drotten og tampen af snurpetaug paa det øre, hvorfra der roes; denne baad roes af 1 eller 2 mand og er forøvrigt et slags ekspresbaad fra notebaaden til fiskefartøiet og omvendt.

Notebaaden er lang og smal, bygget omtrent som en hvalfangerbaad, spidsstævnet, letroet, lidt flaa og stø; i regelen er den 25 à 30 fod lang og forholdsvis smal. Notebaaden maa kunne slæbes, selv under haard seilads. Ved dampbaadsbrug benyttes dog ofte 2 notebaade.

Den lille baad er en almindelig dory, 10 à 15 fod lang og meget let; den tages ombord i mindre godt veir.

Svenskerne bruger 3 baade, 1 stor og 2 almindelige notbaade, de er 13 mand i notlaget.

Dette var om noten med tilhørende greier. Beskrivelsen gjælder de almindelige amerikanske posenøter, saaledes som de var, jeg saa, og saaledes som de to modeller er, som blev arbeidet i amerika for at tjene til mønster for norske fiskere. Som den erfarne fisker straks vil se, er den amerikanske posenot saaledes i meget forskjellig fra en almindelig norsk not, og det maa derfor ikke forundre nogen, at enkelte norske fiskere, som har faat se en egte amerikansk model, og ved hvorledes en norsk not pleier at være, i sin ukyndighed om noten tror at have opdaget „feil“ ved den amerikanske. Afvigelserne fra den almindelige norske dragnot er gjort for at gjøre posenoten til et i alle dele bedre fangstredskab. Forøvrigt er ikke alle amerikanske pøsenoter aldeles lige; foruden at længden og dybden er forskjellig, kræver de enkelte notebaser eller fiskeskippere enkelte eiendommelige ændringer paa sin not, naar den bestilles hos notebinderne; det er snart korken, snart ringenes form, snart indfældingen og snart daviden og blokkene, som de forlanger skal ændres en liden smule.

Om selve noten skal her kun tilføies, at den altid er af bomulds- traad, i regelen let tjæret (eller og behandlet med catechu); alt taugverk er i regelen af god manillahamp, sterkt og letslaaet. En not af hampe- traad vil altid blive meget tungvindt, kræve større baad, større mandskab og sværere greier, altsaa være dyrere til at fiske med. Men som forsøg eller til øvelse kan ogsaa den gaa an.

En stor makrelnot af bomuldstraad vil i færdig stand veie omtrent 550 til 700 kg. og koste 3000 à 3500 kr. En almindelig silde- posenot, med mindre masker, gjøres ikke saa stor; den sædvanlige pris for en sildeposenot efter svensk mønster, i færdig stand, er almindeligvis ca. 3000 kr.

Posenotens udsætning.

Posenoten kan bruges til alle slags notefiskerier og kan derhos bruges, hvor man nu ellers bruger sættegarn eller drivgarn. I Amerika

dreves makrelfisket tidligere uelukkende med posenot; alene fra en enkelt by var der 180 skonnerter paa 100 à 150 tons. Med dampskib og 2 mindre posenøter drives en anden fangst, nemlig efter pogis (en liden sildesort) og efter hyse. Der var 40 à 50 dampskibe paa 500 til 1000 tønders drægtighed paa dette pogis-fiske. Endvidere drives sildefiske under New Foundland, New Brunswick, Labrador o. s. v. af skonnerter, lidt mindre end makrelskonnerter, og med posenøter, som er mindre end makrelnøterne; disse bruger ogsaa posenoten som dragnot.

Svenskerne bruger paa bohusslenskysten en hel del posenøter (snørpvad) under sildefisket om vinteren; der findes nu 102 posenøter i Bohuslen. Dels bruger de noten omtrent som amerikanerne, dels til almindeligt „rundkast“ (som hos os).

Makrelfiskerne og pogisfiskerne kaster næsten aldrig, uden naar de ser stimen spille i vandskorpen; men sildefiskerne kaster ogsaa, naar de ser stimen nede i vandet; vonekast bruges ikke meget.

Udsætning af posenoten er altid ens; amerikanerne driver fisket paa dybt vande — en 100 favne vand —, tilhavs eller hvor dragnot ikke kan bruges. Udsætning sker ikke fra fartøiet, men fra notebaaden.

Før noten kan kastes, er den fra fartøiets rum eller dæk skudt klart ned i notebaadens midtrum, agtenfor tofterne, og saaledes at en mand faar plads foran og en mand agtenom notebundten. 6 à 7 mand er ved aarerne.

Naar der er roet frem til stedet eller stimen, langes den ene (øverstliggende) gjæl med tampen af snurpetauget over til folkene i den lille baad, som bliver liggende stille. (I nødsfald kan man bruge en stor boie eller en tæt tønde istedetfor den lille baad). Notebaaden roes afsted, og retningen, som altid er til høire side, bestemmes nærmere af den agterste mand, som styrer med en aare som ror. Der roes saaledes, at noten kan blive kastet i en cirkel, og saaledes at notebaaden kommer tilbage klods op til den lille baad. Naar hele noten er ude, maa begge notens ører kunne bringes sammen uden mere roning eller haling. Noteringen skal være istand, naar kastningen er endt, thi ellers bliver der en aabning, hvorigjennem stimen kan slippe ud straks. Kastningen skal ikke tage mere end 2, 3 à 4 minutter. Svenskerne tager dog silden, selv om de maa bruge 6 à 8 minutter til sit rundkast.

Indhalingen sker først med løse hænder samtidig paa ørerne og paa begge tamper af snurpetauget. Naar det slakke er indhalet, sættes daviden med blokkene i æsingen (om styrbord), og snurpetauget lægges ind i davidens kastblokke og vises derfra til kastblokkene i æsingen paa bagbord-side. Nu hales ind paa snurpetauget saa fort som muligt, af og til fiskes ind paa ørerne, naar der ligger for meget løs not. For

at „samle“ ørerne sammen og faa posen lukket under vandet, sendes snurpeloddet med sine to blokke ned paa begge taugene, saa de gaar isammen nederst nede. Jo fortere der saa snurpes ind, jo tryggere bliver man paa fangsten. Da snurpetauget ikke er fæstet i noten nogetsteds, vil ringene altid slire ned til midten af bugten, og man udsættes aldrig for, at der bliver halet mere ind paa den ene end paa den anden tamp. Snurpingen skal være endt og alle ringene synes paa æsingen efter 10 à 15 minutter.

Ved snurpingen er grunden eller auren halet op og ind til baaden. Ved snurpingen blir underkanten bøiet op til overkanten, saa at noten forandres til en pose.

Men posen er ikke tæt — og stimen ikke fangen — førend selve grundtauget er paa æsingen. Naar det er skeet, tages daviden bort, og over den klargjorte æsing hales videre ind paa noten, saa at de tyndtraadede, stormaskede dele af noten kommer op i baaden.

Men posen er ikke sikker og indhalingen stoppes ikke, førend posen er bleven saa sammensnurpet, at den fangne fisk staar saa tæt som muligt. Selv da er posen ikke sikker; thi er fisken meget sky, springer den over korken; derfor hales fremdeles ind, helst paa korken, som tages ind i baaden og lukker for fisken ogsaa opad.

Men at have fisken i posen er ikke det samme, som at have fisken ombord paa fartøiet. Makrel vil jage fra den ene notevæg til den anden, og vil sætte saa paa, at den let kan sprænge noten eller sætte baaden under vand. Sild vil holde sig roligere. Men haves en større fangst af den, eller har silden ganet sig meget (sat sig fast i maskerne) og dør der, kan der ogsaa her opstaa fare for tab af fangst eller baad.

Saasnart posen er lukket, og medens fangsten sikres bedst muligt ved at der hales ind paa løs not, er den lille baad reist ombord i fartøiet med besked. Efter nærmere anvisning seiles fartøiet tæt op til notebaaden. Fra fartøiet kastes da ud til notebaaden en ende agter, og en forud; begge stikkes paa korkebaandet, hver om en liden vase, og der hales ombord saaledes, at der fra fartøiets ræling til søen bliver en notevæg. Posen hænger nu mellem notebaaden (som har grundtauget paa begge ørerne) og fartøiet (som har korken og bærmningen).

Fangstens ombordtagning sker da ved en stor hov (paa $\frac{3}{4}$ tønne) forsynet med et stivt baand i aabningen og med langt skaft samt fastgjort ved en „hanefod“ til et takkel ombord. Haaven stikkes ned i posen og heises op fyldt med fisk. Efterhaanden hales mere og mere ind paa posen, saa det den hele tid kan gaa raskt med at fylde hoven.

Slumpen tages ind i baaden. Noter hales ombord, klares op paa dækket og gjøres færdig til ny fangst.

En letvindt not kan udsættes 6 à 7 gange paa en dag uden overanstrengelse for mandskabet. Den kan hver gang fiske nogle hundrede tønder; 100 tønder makrel i et kast ansees for en pen fangst.

Jeg kan vise en liden model nøiagtig udført efter en større i Amerika arbeidet model for makrel-posednot. Ved at sætte den i vandet i en ring og hale ind paa snurpetaugget ser man strax, hvorledes posen dannes.

Den ovenfor beskrevne posenot er nu den almindelige i Amerika, efterat fiskerne i lang tid næsten hvert aar har forbedret den noget. En erfaren norsk fisker vil kanske finde ud, hvorledes den fremdeles kan forbedres, eller hvorledes den bedst kan ændres for at passe til norske baade og fartøier. Nogen tids brug vil lære den enkelte en god del med hensyn til den mest letvindte maade, hvorpaa posenoten kan benyttes. Blandt andet vil det ligge nær for haanden for sildefiskere at gjøre det nederste baand paa grundtaugget (hvortil ringene er fæstet) saaledes, at ringene med baandet kan løses af, hvorved posenoten kan bruges uden videre som dragnet; at beholde ringene paa vilde let føre til, at ringene med de for hver ring værende store taugbugter fiskede i bunden, eller satte sig fast paa anden maade.

Ligesom posenoten kan bruges under forhold, hvor man nu slet ikke kan fange sild, saaledes er fangst med posenot et langt lettere arbeide end at trække en dragnet i land, selv om stranden er bekvem dertil. Den udbredelse posenoten forlængst har faat i Sverige — nu 102 stykker — er et bevis paa, at den maatte kunne blive ligesaa brugbar ved de norske sildefiskerier, naar sildestimerne ikke gaar tillands, men bliver staaende midtfjords eller langt ude paa sjøen. For endel aar tilbage benyttedes virkelig endel posenøter hos os ogsaa nemlig i vaarsild-distrikterne under aatefisket, men da man ikke den gang havde større skjøiter, ei heller dampbaade til fiskeri, mislykkedes det ofte at faa berge fangsten i de aabne smaabaade.

Ferskfiskens behandling og klipfisktilvirningen.

Paa given foranledning har jeg i de sidste aar søgt at vække sansen for en bedre behandling af fisken, saavel af ferskfisken som af den saltfisk, som virkes til klipfisk. For endel aar tilbage har desuden specielle udsendinger fra fiskeriselskabet i Bergen og fra „Fosens fiskeriselskab“ været paa rundreise for at veilede i fiskens behandling. Det er vanske-

ligt at kunne paavise, hvilke resultater dette har ført til; men jeg kan ikke tro andet, end at en bedring er indtraadt. Hvorvidt den mundtlige raadgivning til salterne og tilvirkerne, under deres arbeide, er at foretrække for den skriftlige fremstilling paa prent, er tvilsomt. I disse som i saa mange andre ting har vor fiskerbefolkning ingen udpræget lyst til at veiledes under en direkte henvendelse. Det gaar bedre, naar veiledning sker skriftlig, saaledes at enhver kan give sig tid til at overtænke hvert enkelt raad og vælge sin tid til at sysle dermed. Kun hvor der inden selve befolkningen findes saakaldte foregangsmænd, som nyder mere end almindelig tillid, og hvis gode interesse for en sag er vakt, gaar det forholdsvis let at faa en frugtbringende diskussion istand paa et fiskerimøde og derved vinde bygdens opinion og tilslut den enkeltes tilslutning og lærvillighed. Men det er mest almindeligt, at det gamle og tilvante nyder den største tillid, og at det nye og uprøvede holdes paa afstand, selv om mange har indset, hvilke fremskridt og fordele kunde opnaaes ved det nye o: det bedre.

En ikke ringe hindring for fremskridt med hensyn til ferskfiskens behandling og klipfiskens tilvirkning, tror jeg skyldes handelsstandens forhold overfor sælgerne af varen. Den indbyrdes konkurrence og iver for at faa forretning medfører, at der søges etableret en „dagens pris“, og at kjøbet sker for en „samfængt“ vare. Derved blir der ringere anledning til at faa gennemført den rigtige regel og det bedste middel til fiskeriprodukternes forbedring, nemlig: bedre priser for bedre varer, og lavere priser for ringere varer. Denne gyldne regel har hjulpet i saa mangfoldige forretningsgrene, saa jeg tror, den har sin plads ogsaa ved salg og kjøb af fiskeriprodukter hos os. Overfor fiskerne og producenterne virker det nu gjængse system — med „dagens pris“ og „samfængt vare“ — i flere henseender demoraliserende paa forretningslivet; det hindrer i alle fald, at fremskridtene tager fart. Thi fremskridt er der dog, trods alt, baade i ferskfiskens behandling og i klipfiskens tilvirkning, om end ikke saa store som ønskeligt kunde være.

Behandling af ferskfisk.

Da ferskfisktrafikens udvikling saavel som „fisketorvets“ tidsmæssige stel beror ikke alene paa fiskernes, men ogsaa fiskekjøbernes og forbrugernes rette forstaaelse af fiskens behandling, har jeg i nedenstaaende fremstilling taget ethvert af disse hensyn i betragtning, saameget mere som denne fremstilling oprindeligt var bestemt for og forelagt det store publikum. Idet den blev indtaget i almanak for 1901 gaves den følgende form:

Af daarlig behandlet fisk kan ikke lages nogen rigtig velsmagende ret; men af vel behandlet fisk kan meget let lages en rigtig daarlig ret. Fisken vil først faa sin rette, friske velsmag og et appetitligt udseende, naar den har været behandlet med en vis omhyggelighed ligefra den droges ind i baaden og indtil den lagdes i gryden eller panden; den hele tid.]

Er fisken allerede bleven udskjæmt i fiskerbaaden eller senere, kan ingen fiskehandler eller madmoder faa den rigtig frisk og god igjen. Og leveres fisken i fineste kondition fra fiskeren eller fra fiskehandleren, kan den alligevel udskjæmmes inden serveringen. Fisk tager i regelen lettere skade end kjødvarer.

Efter den tilstand, hvori fisken føres tiltorvs eller falbydes, faar den sin fagmæssige benævnelse som: 1. Levende fisk. 2. Almindelig ferskfisk. 3. Iset eller frossen fisk. Desuden findes den tilvirket som handelsvare af mangfoldig slags. Her skal kun omtales de nævnte tre slags eller utilvirket fisk.

1. Levende fisk.

I almindelighed mener man, at af levende fisk faaes en mere velsmagende ret end af almindelig ferskfisk og anden død fisk. Denne mening beror tildels paa en fordom. Thi ikke alslags fisk vil kunne føres levende fra fiskerbaaden, end mindre bringes levende ind i kjøkkenet. Det er bare flyndre, aal, torsk, smaasei (paler) og enkelte andre fiske, som kan holdes levende. Anden fisk, deriblandt de mest velsmagende, dør ganske straks efter at være kommet op af vandet. Det vil da skjønnes, at „levende“ fisk ikke er præcis det samme som den allerbedste fisk til en ret.

Naar fisken leveres levende, har man deri vistnok garanti for, at den er i allerhøieste grad fersk; men ikke altid for, at den ogsaa er frisk og sund og feilfri i alle dele. Dette beror paa, hvorledes den er blevet behandlet. Levende fisk faar ikke saa sjældent revet skind og saar, afmagres og paaføres usmag, fordi beholderen er slet indrettet eller frisk tjærebred, smudsig o. s. v. Er der altfor knap plads i beholderen for det hele belæg af levende fisk, vil flere af dem findes flydende med bugen iveiret: de ligger isvime, halvvalte eller er tilslut pinte tildøde, om de end synes levende og spreller, idet de tages op. At benytte for smaa beholdere er dyrplageri.

Paa den anden side maa bemerkes, at naar dertil egnede fiske holdes i rene og rummelige beholdere, vil de kunne faa en friskere velsmag, blive finere i kjødet, fordi de faar skille sig af med visse slag aat og ufordøiet føde, som vilde have givet deres kjød en ufin bismag.

De eneste slags fiske, som bør opbevares i beholdere og falbydes levende derfra, er bare flyndre, aal, smaatorsk (eller middelsstor), smaa-

sei og hvitting, saafremt de faaes ganske ubeskadigede fra fangstredskabet og kommer under godt stel.

Til godt stel hører: At fiskebrønden eller beholderen er ren, glatvægget, og at der tilføres den i rigelig mængde rent, friskt, koldt sjøvand, som stadig fornyes; og at hver enkelt fisk faar tilstrækkeligt rum til at bevæge sig frit. Aal og flyndre kan nøie sig med liden plads; andre fiske taaler mindre et længere fangenskab. Smaafisk maa ikke holdes sammen med store, thi disse vil ofte skambide eller fortære sine svagere kamerater. Det maa erindres: lige fiske lege bedst. Snevand eller tinevand dræber alslags fisk; thi sligt vand mangler tilstrækkelig luft til fiskens aandedræt. Brakvand kan de taale bedre; men pludselig overgang fra frisk, koldt havvand til lummert brakvand eller fra tempereret til iskoldt vand vil dræbe fiskene inden kort tid.

Om der saaledes end, under visse forhold, kan være etslags garanti, for at man af saakaldt levende fisk kan faa en mere velsmagende ret end af død fisk, saa vil under forøvrigt lige vilkaar almindelig ferskfisk, som er blevet rigtigt behandlet, ikke staa tilbage for levende fisk i velsmag og i appetitligt udseende.

2. Almindelig ferskfisk.

For at almindelig ferskfisk skal blive som den bør være, serveret paa bordet, maa den fra først til sidst have faat en i alle dele renlig, omhyggelig behandling. — Ved vore „store fiskerier“, hvor der i en baad opfiskes flere hundrede, ja tusen fisk ad gangen, vil en gennemgaaende ren og omhyggelig behandling af hver enkelt fisk være meget vanskeligt, ofte endog et uoverkommeligt arbeide for fiskeren. Dette er en gyldig undskyldning for ham. Men fisken taber derved i kvalitet baade til handelsvare og som ferskfisk.

Alslags fisk, som hverken skal eller kan holdes levende, bør slagtes straks, aabnes og rengjøres. Selvdød og uaabnet fisk vil snart tabe i velsmag. Dette gjælder ogsaa laks, sjørret, makrel og andre sorter, som kjøberne eller madmødrene, ifølge gammel vane og fordom, forlanger at faa rund, uaabnet med alle indvoldene uberørte, og som derfor fiskerne og fiskehandlerne — mod sund sans — behandler derefter for at opnaa fuld pris.

Som regler for fiskens rette behandling gjælder følgende:

A. At fisken slagtes straks og saaledes at blodet rinder villigt og fuldstændigt ud. Det maa ske, idet fisken er taget op af vandet eller snarest mulig derefter. Det sker bedst ved, at endel af gjællebuerne (toknet) overskjæres med en ren, skarp kniv, uden at løsriveres. Sønder-skjæres hjertet eller og den bagenfor liggende aarestamme, eller udrides gjællerne straks, saa hindres den fuldstændige blødning. Slagtes fisken

ved at kværken (struben) overskjæres lige til nakkebenet, saa vil hovedet høie sig bagover og beholde denne sin stilling, noget som fiskehandlere tyder som sikkert tegn paa, at fisken er slagtet i rette tid. Men dette er ikke den rette maade; thi blødningen ophører ganske straks og meget blod bliver tilbage i kjødet. (I handelen med ferskfisk bliver det almindeligvis anset for en kjøbelyde ved fisken, at gjællerne er borttagne).

B. At fisken aabnes straks i bugen og alle indvolde samtidig udtages, naar blødningen er ophørt. Hertil skal bruges en ren, skarp kniv. Alt blod vaskes bort, og bughulen renskylles, ligesaa renskylles den hele fisk ogsaa udvendig i sjøvand. Men den sleipe, som findes klæbende til skindet, bør blive siddende; den vil bevare fisken nogen tid mod luftens paavirkning.

C. At fisken dernæst lægges paa et rent underlag, uden at staves sammen i store dynger eller udsættes for større tryk eller pres. Er baaden nylig tjæret eller nymalet, vil fisk, som lægges paa sligt underlag, lettelig tage usmag deraf og give f. eks. sild, som virkes til spegesild, en bismag, som kan blive en kjøbelyde paa den færdige vare.

D. At fisken senere opbevares paa et kjøligt og luftigt sted. Udsat for sol eller tør blæst vil den skrumpe og fortørres, saa den taber i udseende. Udsat for regn og varm luft, vil den blive blød og derpaa sur, saa den taber i velsmag.

Slagtet fisk vil holde sig frisk i længere tid end uslagt et eller uaabnet. I en temperatur af 0—2° C. og tør luft vil velstelt slagt et fisk kunne holde sig frisk i flere dage og ikke findes „gammel“ før efter uger. I fugtig luft taber fisken sig hurtigere end i tør. Den mindre fisk taber sig hurtigere end den store, den løse hurtigere end den faste og kjødfulde.

3. Iset og frossen fisk.

Skal ferskfisk opbevares frisk i nogen tid eller forsendes i nogen afstand, bør man ise den, og pakke den i søndermalet is.

Det hensigtsmæssigste er kun at ise fisk, som er ordentlig slagt et og renskyllet; den bør ogsaa afkjøles før den pakkes. Thi idet fisk tages op af vandet, har dens legemsvarme samme temperatur som vandet f. eks. 5—7° C. i den kolde aarstid, 8—12° eller mere i den varme. Før end denne fiskens legemsvarme er bragt ned til 2 à 3° ved kold luft eller i søndermalet is, bør den ikke ispakkes for længere transport. Fisk, som er ispakket rund og hel, bedærvs ret snart, især om dens mavesæk er fyldt; sild og anden smaa fisk kan da endog raadne i frostveir.

Til ising skal bruges søndermalet, haard is af en valnøds størrelse. Finere malet is virker mere afkjølede, men tiner fortere; mere stor klumpet is virker langsommere, sætter dybe merker i fisken og er af flere grunde mindre hensigtsmæssig til øiemedet. Stor og kjødfuld fisk

trænger mere is end smaa og tynd; fed og fast fisk vil holde sig bedst. Er fisk allerede blød, maa den ikke forsendes, men forbruges fersk eller saltet. —

Frossen fisk er endnu ikke blevet kurant vare hos os; der er fordom mod den. Aarsagen hertil er dels folks ubekjendtskab med, hvorledes den skal fryses stokstiv, dels ogsaa ukyndighed i at behandle den paa rette maade under optiningen. Kun fersk, nyslagtet fisk bør fryses. Det maa ske i et fryseri, hvor hver fisk kan hænge frit, i tør luft af en temperatur paa \div 5—10° C. og blive frossen stokstiv helt igjennem, inden 8 timer. Senere kan den stables eller nedpakkes i tørt, luftigt rum, hvor der ikke er varmere end 2 kuldegrader.

Frysing kan gjøre kjød, især oksekjød og vildt, mere mør til steg. Fisk bliver derimod ikke „bedre“. Laks, kveite, makrel og anden fed og kjødfast fisk vil hverken i smag eller udseende tabe ved frysingen. Mere løs fisk, især torsk, vil derimod tabe den egenskab at „kruse sig“ ved kogning. Frossen fisk forbliver uforandret, saalænge som den holdes frossen.

Før frossen fisk benyttes til madvare, skal den optines i meget koldt vand, saa den „skyder isen“ langsomt og bliver helt igjennem som nyslagtet igjen. Sønderdeles den forinden, vil den blive „kort“ eller krummet under tænderne, tabe i velsmag.

*

*

*

Tilslut en kort bemærkning om kogning af fisk, nemlig følgende hovedregler: Fisken skal gjøres fuldstændig ren ogsaa efter sønderdelingen i kjøkkenet. Vandet skal foscoge i Gryden og være godt saltet — med 1 del salt til 8 dele vand — førend fisken slippes udi. Det bør ogsaa erindres, at straks fisken er kogt, skal den tages op af gryden; thi ellers vil den smuldre og blive „kort“. Den bør serveres øieblikkelig.

Vil man lage suppe af fisk, bør kogningen være helt anderledes. Det hensigtsmæssigste er da at lægge fisken i gryden i koldt og usaltet vand, koge den langsomt, imask og bare bruge kraften til suppe. Det bliver langtfra „det samme paa en anden maade“, om man tager denne fisk op, naar den er kogt, slaar lage over den og serverer baade den og tillige suppen, tillaget af den halvfærdige kraft. Dette bliver derimod noget andet paa en tredie maade, som hverken er fisk eller suppe, saaledes som de begge bør være.

Tilvirkning af klipfisk.

I aarenes løb er tilvirkningen af klipfisk kommet over paa tildels andre hænder end i gamle dage. Samtidig er produktionen vokset ganske be-

tydeligt. Som en følge af begge dele er det nu yderst vanskeligt at øve nogen kyndig kontrol med selve tilvirkningen i det hele taget. Klagerne over daarlig behandling og mislige varer svæver derfor ligesom i luften langs den hele kyst; de indeholder en almindelig bebreidelse rettet mod alle og enhver, medens det i tidligere tider var lettere at vende klagen mod en bestemt producent eller et bestemt kyststrøg. Imidlertid er der en ikke ringe forskjel mellem de forskellige klasser af tilvirkere og mellem de forskellige distrikter eller bygder, nu som før.

Da byerne i mit distrikt eksporterer regelmæssig 75—80 % af det aarlige kvantum og saaledes er særlig interesseret i denne branche, er det af betydning at faa vide, hvorledes disse eksportører for tiden betragter forholdene. Efter deres foreliggende, paa givne anledning affattede skriftlige erklæringer skulde stillingen i de allersidste aar og iaar være omtrent følgende:

Omtrent halvparten, eller mere, af hele klipfiskpartiet tilvirkes af de saakaldte ekspeditionsskipperne, hvis forretning det er at købe raafisk i Lofoten, Senjen, Finmarken og flere andre steder for at salte og tørre den. Landkjøbere og fiskevæereierne tilsammen er producenter af henimod 25 %. Resten er fordelt saaledes, at eksportbyernes handlende producerer ca. 15 %, og de egentlige fiskere og producenter af „bondefisken“ leverer antagelig mellem 8 og 10 %.

For de fleste ekspeditioner og skipperne paa Lofoten og Finmarken gjælder det at levere god og — vægtig fisk; ikke faa spekulerer sterkt i „god vegt“ i sin favør. Denne vare bliver derfor ofte mindre holdbar. En betydelig del af ekspeditioner i Lofoten leverer dog det meste af den bedste vare. Ubetinget bedst er den klipfisk, som eksportbyernes handlende selv lader tørre i byernes nærhed eller paa de nærliggende distrikters „fiskeberge“, hvor kontrollen kan føres til stadighed, saaledes det meste af fangsten i Nordmøres, Søndmøres og Romsdals fogderier. I de nævnte fogderier produceres ogsaa „bondefisk“ af mindre god kvalitet, men denne vares partier er ikke store. I de nordenfor liggende distrikter produceres et ikke ringe kvantum lagesaltet „bondefisk“ af inferieur kvalitet; det er navnlig i Frøien og Bjørnør, tildels ogsaa i Ytre Namdalen at denne slags „bondefisk“ siges at blive produceret. Denne vares ringere kvalitet skal skyldes væsentlig den omstændighed, at der ofte bruges gammel, sur og uren lage i mindre velstelte „kopper“ og kar. For at opnaa „vægtig fisk“ skal man dersteds have for skik at lade fisken faa for lidet presning og heller ikke tilstrækkelig tørring. Af lokalkjendte forretningsmænd tilføies, at dersteds er det i den sidste menneskealder blevet noksaa almindeligt at drive et udstrakt garnbrug med 2 og 3 sætninger, saaledes at bare 1 sætning optages hver gang, hvorved der til stadighed leveres en betydelig del „overstaaet“, d. s. gammel, simpel raafisk, som

ikke kan blive ordentlig klipfisk. I de nordligste amter bliver saadan fisk for størstedelen hængt til rundfisk og bliver saaledes ikke til skade for klipfiskehandelen. Forøvrigt er det ikke saa ligetil at betegne, hvilke distrikter eller lokaliteter leverer god og hvilke leverer daarlig vare som regel; thi fra de allerfleste, for ikke at sige alle, fiskeridistrikter langs den hele kyst bringer kjøbefartøier og „ekspeditioner“ en større eller mindre del af det opfiskede kvantum frem til andre landsdele for der at lade saltfisken virkes til klipfisk. Og naar denne vare bringes i handelen, kan det være vanskeligt nok at holde rede paa, hvorfra fisken egentlig er, eller hvilken landsdel skal betegnes som produktionsstedet.

Om forekomst af sop paa klipfisken kan bemerkes, at den mindre veltørrede og lidet pressede fisk som regel først og mest angribes af sop, og at finmarksfisken, hvis tørring forefalder senere paa sommeren, pleier være mindre udsat for sop end de fleste andre distrikters vare. I aar — 1902 — var der smaa ulemper med sop, i 1901 under den overmaade varme sommer var sopplagen meget sterk og udbredt, medens den i den kjølige sommer 1900 var ringe.

Statistik over arbeidsomkostningerne.

Af betydelig økonomisk interesse vilde det være at faa rede paa, hvor store arbeidsomkostningerne er for tilvirkningen, deri inbefattet fiskens flekning, saltning, transport til tørrepladsen; selve tørringen og transporten til eksportbyen samt indlastningen til udskibningen, endvidere for pakningen i baller og bundter eller forsendelsen i kasser. Det beror her meget paa, hvor fisken tages, og hvor tørringen foregaar, thi derefter bliver transportomkostningerne at beregnes. Jeg søgte at faa samlet endel oplysninger om disse ting; men der var ikke forønsket overensstemmelse mellem de forskjellige kilders indhold, saa jeg finder det nødvendigt at samle flere og kontrollere alle paany. Den gamle regel at beregne 10 kr. pr. 100 fisk i Lofoten og Vesteraalen i omkostninger for tilvirkning af sløiet fisk til tør klipfisk kan vistnok gjælde fremdeles; ligeledes 40 øre pr. vegt for udvaskning og tørring af saltfisk i de fleste tørredistrikter. Arbeidsomkostninger i eksportbyerne med at modtage klipfisken, behandle den paa pakhuset, optørre den og pakke for afskibning skal kunne sættes til 20 à 25 øre pr. vegt (à 20 kg.). Heraf skulde følge, at et lofotfiske paa f. eks. 20 millioner fisk skulde medføre 2 millioner kroner i alslags omkostninger for at bringe den færdige vare til eksportbyerne, og her skulde atter medgaa opimod en kvart million kroner, inden varen laa færdig, til afskibning, ombord i skibsrummet. For den i de senere aar gjennemsnitlige aarlige eksport af 40 millioner kg. klipfisk skulde der saaledes blive at opføre en noksaa betydelig sum i arbejdspenge fordelt paa folkene

i fiskeridistrikterne, købe- og transportfartøjerne inden landet, og arbejderne i eksportbyerne. Her er altsaa vigtige økonomiske interesser, som maatte blive gjenstand for en statistisk fremstilling.

Regler for tilvirkningen.

Det har oftere været fremholdt, at regler for tilvirkningen af fisk til klipfisk, tøndefisk og tørfisk burde affattes i en kortfattet og letlæst form. Efter anmodning har jeg udarbejdet følgende, som i lighed med anvisningen til behandling af ferskfisken er indtaget i almanaken, nemlig for aaret 1902:

Tilvirkning af fisk.

Af fiskefangsten hertilands bliver bare en ringe del forbrugt i fersk tilstand. Den store masse bliver virket dels til handelsvare, dels til husholdningsvare. Der er flere slags tilvirkningsmaader, en særegen for hver varesort. Meget ved fiskens behandling er dog fælles for dem alle, i den første bearbejdelse af raastoffet. Den indbyrdes forskjel, det særegne for hver varesort, opstaar først paa et senere trin af bearbejdelsen. Ved tilvirkning af handelsvare, som skal sendes til fjerne lande og opbevares i længere tid, er det et væsentligt formaal at skaffe en rigtig holdbar vare; ved tilvirkning for husholdningsbrug her hjemme (og i nabolandene) er formaalet derimod nærmest at skaffe en mindre indtørret eller en helt friskere vare, hvoraf man i køkkenet lettere og hurtigere kan lave en ret mad.

Om en stor del af begge slags fiskevarer kan med rette siges, at behandlingen under tilvirkningen burde være omhyggeligere, og selve varen adskilligt bedre. Vistnok er ikke alle klagerne derover i samme grad retfærdige som de ofte er højrøstede. Men i mange dele er de dog berettigede. Der er meget ved tilvirkningen, som baade kunde og burde være bedre, saa meget mere som enkelte mangler ved varen ikke skyldes ukyndighed, men bare skjødesløshed og vanstel.

Med „fiskens tilvirkning“ menes det hele arbejde fra fisken kommer i baaden og indtil den færdige vare leveres i handelen. Undertiden tales der om „fiskens forædling“, men dette udtryk er misvisende, en sproglig ubehjælpssomhed. Den ferske fisk bliver ikke „forædlet“ ved f. eks. at vindtørres eller saltes; en levende torsk maa unegtelig indrømmes at være „ædlere“ end en indskrumpet stokfisk.

Tilvirkningsarbejdet omfatter altsaa alle dele af fiskens bearbejdelse til vare, fra først til sidst. Men under arbeidets gang, fra trin til trin, skiftes fisken jævnlig efterhaanden over i andre arbeidshænder; den skifter ogsaa hyppig eier. Det hænder sjeldnere, at samme person, som modtager

raafisken fra fiskerens haand, ogsaa leverer den som færdig vare til eksportøren, end sjeldnere til markedet i udlandet. Men naar fisken saaledes efterhaanden bliver behandlet af forskjellige hænder, og ikke enhver af disse arbeider lige godt og med fornøden omhyggelighed, saa kan der ikke gennemføres nogen skarp kontrol, ei heller altid føles noget større ansvar for arbeidets godhed. — Her tænkes hovedsagelig paa vintertorskens behandling.

Var forholdene hos os gunstigere, laa vore fiskepladse nær op til de store forbrugsmarkeder, eller kunde massen af vor fiskefangst bringes til dem i en haandvending, saa vilde fisken i store mængder kunne blive afhændet og forbrugt i fersk tilstand, og tilvirkningen blive indskrænket til en brøkdæl af den nuværende. Ved vore store fiskerier, særlig vintertfiskerierne, foregaar imidlertid fangsten paa saa fjerntliggende steder og skaffer derhos saa store masser fisk ad gangen paa land, at tilvirkning viser sig at være den eneste hensigtsmæssige behandling, man for tiden kan praktisere for at bevare fisken som næringsmiddel. Ising og frysing af skrei er bleven forsøgt til eksportvare, men har hidtil oftere medført flere ulemper end fordele.

De almindeligst benyttede tilvirkningsmaader skal nedenfor omhandles, og de vigtigste regler for den hensigtsmæssigste behandling anføres. Det væsentligste ved disse er baade kjendt og anerkjendt som godt; men her gjælder det, at en god ting ikke kan siges for ofte. Erfaring viser, at det er nødvendigt, at disse vigtigste regler gjentages og indskjærpes.

Detaljerne ved tilvirkningsarbeidet er mangfoldige; de kan ikke læres gennem trykte anvisninger, men bare ved øvelse. Grundreglerne og formaalet for hver del af arbeidet kan derimod indprentes desto bedre ved tale og i skrift; de tabes altfor ofte af sigte og bør derfor fremholdes, saa de stadig kan have sig for øie. Hensigten med disse linjer er at bidrage til dette.

Fiskens slagtning.

Jo tidligere fisken slagtes desto bedre. Selvdød fisk bliver til en ringere vare; jo længere den henligger selvdød, jo være bliver den. Fisk, som har staaet paa fangstredskabet i sjøen over 2 døgn, har tabt meget i sin kvalitet; den kan derfor hverken virkes til god klipfisk eller til fin husholdningsvare, men bare til en eller anden simplere varesort.

Slagtningen sker, for at fisken kan blodtappes saa fuldstændig som muligt. Det opnaaes bedst ved at overskjære fiskens gjællebuer (toknet) med en skarp kniv. Mindre hensigtsmæssigt er det at overskjære struben (kværken) eller gennemskjære hjertet. Men begge dele er dog bedre end slet ikke at slagte fisken.

Desværre er det i regelen et næsten uoverkommeligt arbeide for vore fiskere under vinterfiskerierne at slagte fisken. Mangesteds faaes det dog gjort af dem, som fisker med snøre og dagliner, og forhaabentlig vil man efterhaanden kunne faa indrettet sig paa, at slagtning kan ske overalt. Ved bankfiskerierne og andre havfiskerier, hvor fangstarbeidet ikke sker i slig braahast, maa fisken altid kunne slagtes. Hvilkensohelst vare fisken end senere virkes til, vil det altid kunne merkes og smages, at fisken ikke har været ordentlig slagtet og blodtappet. Og denne mangel ved fiskens behandling er for visse varers vedkommende saa betydelig, at de bliver usælgelige paa flere markeder — et direkte tab for landet.

Fiskens sløiing og rengjørelse

bør ske snarest mulig efter slagtningen: Bugen aabnes, indvoldene udtages og hovedet borttages. Derefter renvaskes fisken, indvendig og udvendig, saa alle levninger af blod, al smuds og sleipe fjernes. Fisken maa hele tiden behandles med varsomhed, ikke udsættes for haarde stød eller sterk pres eller anden voldsom medfart; thi ellers faar varen merker deraf. Efter at fisken er bleven godt renskyttet, begynder den ene eller anden specielle tilvirkning til en bestemt varesort. Er fisken imidlertid bleven frossen, skal den ikke tilvirkes, førend den har ligget i vand og „skudt isen“.

Det vigtigste tilvirkningsarbeide, det som baade er vanskeligst, tager længst tid og koster mest i udlæg, er:

Klipfiskens tilvirkning.

Denne begynder med fiskens flækning og skal helst udføres af øvede flækkere og med egne skarpe flækkeknive.

Ved flækningen skjæres fisken saaledes op, fra bug mod ryg, at den bliver flak og flad, helt sammenhængende og jevnt tyk i midten, som bliver fiskens kjødfulde rygparti. Flækkekniven skal føres langs ryggraden og saa „dybt“, at rygbenet bliver liggende frit, men ikke saa dybt, at fisken bliver „svag“ i ryggen, ei heller saa „grundt“, at den udsættes for at surne. Flækningen skal fortsættes helt ned og udover fiskens spor. Rygbenets øverste del skal borttages og saa kappes skraat af ved tredje led nedenfor gatboret.

Lange, brosmen og hyse virkes til klipfisk paa samme maade som torsk. Men sei maa først rubbes, saa dens risp (skjæl) fjernes fra skindet.

Derefter skal fisken skylles ren i friskt sjøvand, saa alt blod og urenhed fra indvoldene og alskens andet smuds bortvaskes. Fisken faar da det renlige, hvide, appetitlige udseende, som den skal have. Forsømselse i dette stykke medfører, at varen bliver mindre pen og mindre

holdbar. Enkelte mener, at denne vaskning er unødvendig eller endog uhensigtsmæssig; men en nøie sammenligning mellem varer af uvasket og af omhyggelig rengjort fisk vil overbevise enhver om, at vaskning hører med til fiskens rette behandling. Forat skyllevandet kan rende godt af, skal fisken lægges i smaa dynger og ligge der i 10—12 timer.

Saltningen.

Fisken maa saltes, mens den er nyflekkeet. Den skal saltes jævnt over det hele, plattes godt ud og helst lægges i bunge eller farm (med skindsiden ned), saa lagen, efterhaanden som den sættes, kan rinde langsomt af. Saltning i kar bruges ogsaa, men det er mindre hensigtsmæssigt for almindelig klipfisk og giver ikke saa pen, holdbar vare.

Blandt de almindelige saltsorter vælges nu for tiden Cadiz eller og smaa kornet Trapani (tidligere foretrak man fransk salt). Synderlig forskjel paa saltsorternes „styrke“ er der ikke. Det vigtigste er, at bare rent, jevnkornet salt bruges. Grovkornet salt smelter langsommere end fint. Derfor skal det grovere salt helst benyttes til rigtig stor, fyldig fisk (og i begyndelsen af vinterfisket); det smaa kornede til mindre og magrere fisk.

Passende saltning er 6 hektoliter salt til 1 000 stykker almindelig fyldig vinterfisk (som lofotskrei) eller til ca. 2 750 kg. flekkes fisk; lidt over maalet til større og fyldigere, lidt under til mindre og magrere fisk. Skal den ligge længe i salt, maa der bruges mere og gjerne mere grovkornet salt. Men rigtig store saltklumper skal først smaa knuses; de sætter ellers dybe merker i fisken, eller kan endog saltbrænde den. For svag saltning medfører, at fisken lettelig surner; for sterk, at den saltbrændes.

Udvaskningen.

Vinterfisken bør udvaskes, naar tørretiden er inde, almindeligst i begyndelsen af april; den skal vaskes fuldstændig ren i frisk, klart sjøvand. Man vasker den bedst med en uldvaatte eller en myg uldklud. Den sorte bughinde skal borttages, blodrester paa kjødet og i rygbenet, slim og smuds i folder og sleipe under finnerne — alt skal vaskes væk.

Efter udvaskningen lægges fisken i lave hobe (paa 80—100 stykker), saaledes at vandet rinder villigt væk. For at beskytte den mod regn og solvarme, om den bliver liggende ude flere dage, lægges underste lag med skindsiden ned, de andre lag med skindsiden op, og tildækkes.

Tørringen.

Et eller to døgn efter udvaskningen kan tørringen begynde med at fisken lægges udover, med skindsiden ned, paa rent, smaa knudret, ujevnt

berg eller paa stensætning, kuppelfjære eller paa lignende underlag saaledes, at luftdraget kan streife begge fiskens sider, over og under. Tørrepladsen bør helde noget og ligge mod frisk, tør, kjølig vind, ikke mod fugtigt lufttræk ei heller mod varmt solskin. I løbet af dagen maa fisken vendes med skindsiden op. Om aftenen er det tryggest at samle den ind, lægge den i smaa stabler og godt udplattet, saa den kan faa sin rette form. Næste dag eller den første tørredag lægges den udover igjen, skiftevis med skindsiden eller kjødsiden op. For hver gang den nu samles ind igjen, lægges den i større og større stabler.

Naar fisken paa den maade har været udlagt 3—4—5 gange eller er blevet henved halvtør, skal pressingen begynde ved at sætte den i pressestabler paa 1 000 til 1 500 stykker i hver stabel, med en passende belastning ovenpaa, ca. 200 til 300 kg.s vegt. Hver fisk i stabelen skal strækkes godt ud, saa den faar sin rette skikkelse; den enes bug lægges over den andens ryg, skiftevis, saa lagene bliver jevntykke. Efter 6—8 dage skal det hele omstables, saa de underste lag kommer øverst og øverst under, forat alle skal faa lige presning i nye 6—8 dage. En omhyggelig presning er en meget vigtig ting. Saa udlægges fisken paany til fortsat tørring i gunstigt veir, indsamles om aftenen, men stables nu i mindre stabler paa 300—400 stykker. Nu som før maa stablerne beskyttes mod regn og solvarme.

Tørringen er færdig, naar fisken føles fast under fingrene og viser sig tør i folder og bag rygfinnerne. Færdigtørret fisk tages ud for sig. Det færdige parti fjndbringes i bod eller pakhus, men ikke saalænge fisken er solvarm eller i regnveir. Skal den føres længere vei, maa det helst ske i friskt veir, saa den hverken udsættes for fugtighed eller solvarme.

Under gunstige forhold for tørringen vil denne være endt i 4—5 uger, i almindeligt skiftende vaarveir i 6—8 uger, og i ugunstigt i meget længere tid. Varer tørringen lang tid, saa skal fisken stables flittig om, luftes godt og skiftes i lagene; den kan ellers saa let udskjæmmes.

Klipfiskens lagring.

Et lagerrum for den færdige klipfisk skal være rent og tørt paa gulv og vægge, ligge beskyttet mod varme og fugtige vindtræk og ikke være udsat for hurtig skiftende temperatur; thi fisken „slaar sig“ da, tager fugtighed og kan lettelig blive befængt med sop („mid“). I tørt, friskt veir skal lagerrummet luftes; i varmt eller fugtigt holdes godt tilsluttet. Opstablingen skal ogsaa her gjøres omhyggelig; lagene skal ligge jævne, tætte, faste (bug mod ryg, skiftevis) saa intet lufttræk kan streife indimellem, og ingen smitte af sop trænge ind. — Hvad ovenfor er sagt, gjælder særligt om torsk, men passer i alt væsentligt ogsaa paa tilvirkning af anden fisk til klipfisk.

Laberdan og tøndefisk.

Denne handelsvare for eksport skal alene tilvirkes af fyldig og ny-slagt, helst høstfanget torsk. Lange, hyse og sei virkes ogsaa til tøndefisk. Vintertorsk (skrei) kan bare bruges, naar den er fisket tidlig paa vinteren, før slutningen af februar og er rigtig fyldig. Fisken opgjøres som klipfisk og vaskes omhyggelig; men i flekningen tages 6—8 cm. mere ud af rygbenet.

Saltningen foregaar i tønder, lag paa lag; salt i bunden og salt jævnt over hver fisk. Nederste og øverste lag fisk skal have skindsiden mod bunden; lagene ellers have kjødsiden op. Der skal bruges en halv tønde salt til en hel tønde fisk, fuldt belagt; om vinteren kan $\frac{1}{3}$ tønde salt være passende. Efter at have staaet 3—6 døgn er fiskens forlagning endt i tønden. Fisken optages, saltet stryges af og den pakkes i ny tønde med lidt paastrøing af salt. I tønden pakkes mere fisk og saa stramt, at tøndebunden maa drives ned med skrupresse. Den tilslaaede tønde paafyldes ny sterk lage gennem spundshullet. Der bruges helst tønder af bjerk eller bøg eller eg (efter markedets sædvane); ogsaa baandingen af tønden maa rettes derefter.

Paa samme maade tilvirkes anden fisk; lange og sei saltes sterkere; den mindre hyse noget svagere. Sei maa rubbes for risp.

Presse-fisk.

Ogsaa raaproduktet til denne husholdningsvare skal behandles med stor renlighed og omhu; bare fyldig og slagtet fisk skal bruges.

Den hos os mest søgte presse-fisk er af fyldig, høstfanget torsk; hele rygbenet tages ud, bug og finner skjæres bort, og fisken flækkes i to dele. Den benævnes saa benfri fisk. Baade lagesaltet og tørsaltet benyttes; begge sorter skal dog være letsaltet og er nærmest beregnet paa at forbruges i sæsonen.

Den lagesaltede presse-fisk skal ligge 4 til 6 døgn i ren, skarp lage og presses derpaa mere eller mindre efter det marked, hvorfor den er bestemt. Efter et par dages tørring er den færdig til at pakkes tør i kasser, hvori lægges 25 à 50 à 100 kg. netto fisk. Tørsaltet presse-fisk skal ligge 2 til 3 døgn i godt saltede lag; den skylles derpaa ren, presses overensstemmende med markedets skik og brug, og pakkes i kasser. — Hyse (kolje) tilvirkes paa samme maade, men gives en noget svagere saltning.

Tørfisk.

Med dette varenavn betegnes forskellige sorter vindtørret (usaltet) fisk: rundfisk er i regelen torsk tørret i sløiet og rund tilstand (ikke

flækket); ogsaa brosmе og hyse virkes tildels til rundfisk. Rotskjær er derimod trekløvet tørfisk af torsk, lange og sei.

Rundfiskен skal hest virkes af nyfanget fisk, som er slagtet, sløjet og vasket. Fisk, som har staaet paa redskabet i sjøen over 2 døgn, kan jo bruges, men bliver en ringere vare. Den renskyllede fisk er straks færdig til at hænges. To og to fiske bindes sammen ved sporen og hænges paa hjeld, saa hver fisk kommer paa sin side. Jo tættere fisken hænges, jo langsommere og paalideligere bliver den tørret. En hurtig tørring giver en mindre holdbar vare, idet den beholder en vis fugtighed i de indre dele. En meget langsom tørring kan i indtrædende varmt veir medføre, at fisken udskjæmmes. Fisk, som er frossen eller stivfryser paa hjeld, bliver „fos“ eller svampet og en ringere vare. Tørringen skal helst foregaa i vaarens og forsommerens kjølige, tørre veir.

Rotskjær tvedeles under flækningen, saa delene bare hænger sammen ved sporen; den skal kløves med en skarp kniv og i rene snit; den øverste del af rygbenet udtages saalangt ned som 3 led nedenfor gatboret. Fiskene hjeldhænges enkeltvis. Bare af slagtet, godt blodtappet og omhyggelig vasket fisk faaes en prima vare. Rotskjær af torsk og lange skal være lys paa skindet, blank og næsten gjennemsigtig i kjødet. Rotskjær af sei skal være rubbet fri for skjæl (risp). Den er noget mørkladen i kjødet; findes risp klæbet til kjødsiden, regnes dette for en kjøbelyde. Er rotskjær hjeldhængt over mark eller fugtig bund, bliver den let „jordslaat“, faar sorte pletter, som forringer dens kvalitet.

Alslags tørfisk skal lagres i luftige rum; men denne vare taaler dog bedre veiromskiftelser end klipfisk. I fugtige rum bliver tørfisken sleipet og tildels befængt med brun og rød sop; eller ogsaa med smaa mid. Sleipet tørfisk i fartøi eller i smaa lagerrum forgifter undertiden luften, saaledes at et lys ikke kan brænde, og et menneske ikke kan aande derinde. Selv ubedærvet tørfisk lugter stramt og hefter sig længe ved ens klæder; men dette medfører forøvrigt ingen videre slemme følger.

Fiskeriselskaberne og fiskeriforeningerne.

Mit samarbeide med distriktets mange „fiskeriselskaber“ og „fiskeriforeninger“ har været fortsat omtrent som før. Den omstændighed, at disse selskabers og foreningers andragender om statsbidrag og fremlægelse af budgetforslag skal ledsages af en udtalelse fra min side, har medført noget hyppigere konferencer med foreningerne. Forøvrigt giver dette samarbeide for nærværende ikke videre anledning til bemærkninger i denne aarsberetning.

Blandt begivenheder af større interesse skal her kun nævnes det af „Trondhjems fiskeriselskab“ afholdte baadstevne med kapseiling i juli maaned, hvortil jeg mødte som jurymand, udnævnt af fiskeristyrelsen. Saavel baadstevnet som kapseilingen var i alle dele heldigt og maa utvilsomt antages at have været til adskillig nytte for Trøndelagen (og Romsdals amt), hvorfra størsteparten af deltagerne var. Specielt bør fremhæves, at de fremmødte farkoster, dels byggede i distriktet, dels anskaffede dertil fra andre landsdele, viste, at der er gjort et merkbart fremskridt med hensyn til baadstellet inden Trøndelagen, som hidtil i saa henseende har ligget adskilligt tilbage. Den af deltagerne i kapseilingen udviste prøve paa hurtig seilads og manøvreedygtighed fortjener anerkjendelse og medførte for mange en opmuntring til at gjøre sig nærmere bekjendt med de bedste typer. En udstillet petroleumsmotor af nyeste konstruktion, med udveksling til at bakke skibet ved haandtag i styrehuset, vakte opmærksomhed og indbragte udstilleren flere bestillinger.

Det forekommer mig, at lignende smaa, lokale baadstevner og kapseilinger burde ordnes saaledes, at de vekselvis blev holdt paa de forskjellige centrale steder i distriktet, om ikke aarligaars, saa dog noget hyppigere end hidtil, navnlig fordi de giver en meget god anledning til belærende foredrag og fremvisning af hensigtsmæssige redskaber og brug for fiskeriet, som ellers kun forefindes i de ikke saa hyppigt besøgte fiskerimuseer. Ved en tidligere anledning har jeg fremholdt en lignende tanke, nemlig at lade mindre udvalg af fiskerimuseernes samlinger blive udstillet paa engang ude i fiskeridistrikterne. En saadan ordning af et stykke ambulerende fiskerimuseum maatte utvilsomt være af stor nytte og i ikke ringe udstrækning tjene til at gjøre hensigten med fiskerimuseernes samlinger mere frugtbringende. Jeg kan ikke skjønne andet, end at udgifterne med saadanne lokale tilstelninger maatte kunne holdes inden et lavt maksimum og lettelig faa plads paa det almindelige fiskeribudget.

Trondhjem i februar 1903.

Fredrik M. Wallem.

Fra
den under vaarsildfisket konst. fiskeriinspektør i søndre distrikt.

Beretning

om hans virksomhed fra 21de januar til 12te april 1902.

Den prøvetur, som jeg i januar foretog med en kutter med engelsk petroleumsmotor, førte — foreløbig ialfald — ikke til noget for disse motorer ubetinget godt resultat og bestyrkede mig i overbevisningen om, at de danske petroleumsmotorer for fiskefartøier fremdeles bør gives fortrinnet fremfor andre.

Vaarsildfisket begyndte iaar i de sidste dage af januar, idet godveir da indtraadte efter en lang uveirsperiode. Det er nu en fast regel, at vaarsildfisket indledes med drivgarnsfiske tilhavs, hvilket er et fremskridt mod før, idet fisketiden forlænges, ligesom den tidligt fangede sild i regelen vil være af god kvalitet og opnaa høie priser, saaledes iaar optil 24—25 kroner pr. maal i den sidste uge af januar.

Udenfor Kristiansand drives nu hver vinter fra jul til ud januar som bekjendt et temmelig aarvist drivgarnsfiske langs kysten efter sild, og dette gav iaar — særlig formedelst de meget høie priser — et bedre udbytte end nogensinde. Det er de driftige fiskere ude paa Flekkerø, der har begyndt dette fiske, først smaat, senere mere og mere; og nu hører der næsten ligesaa mange baade hjemme i Randøsund som paa Flekkerø.

Disse fiskere kunde i flere henseender tjene som et efterfølgelsesværdigt eksempel for mange af vort lands øvrige fiskere, idet de har forstaaet betydningen af at slutte sig sammen. De har nu i flere aar havt sin egen assurance for baade, sildegarn og makrelgarn samt eget ishushus og egen eksportforening. De driver sildefiske og makrelfiske; nogle reiser efter endt fiske udenfor sin egen kyst tillige vestover og deltager i vaarsildfisket. Fortjenesten var iaar gennemgaaende meget god, og jeg hørte om 3-mandsbaade med over 3 000 kroner og 4-mandsbaade med over 4 000 kroner i fangstudbytte.

Flere paatænkte at anskaffe sig større baade, tildels med petroleumsmotorer og jeg holdt derfor dersteds foredrag om petroleumsmotorer

samt om de af bestyrer Henr. Bull ved forsøgsstationen anstillede prøver med forskjellig barkning af garn. Mødet var besøgt af næsten alle hjemmевærende fiskere paa Flekkerø, foredraget paahørtes med stor interesse, og efterpaa var der endel diskussion.

Der var flere, som nok havde lyst til at prøve baade motorerne og barkningen, og Kristiansands fiskeriselskabs sekretær lovede at staa til tjeneste med alle yderligere oplysninger og yde al videre veiledning, som fiskerne maatte ønske, ligesom han ogsaa vilde indkjøbe af de stoffe, der vilde tiltrænges for at prøve den nye barkning.

Mange af fiskerne mente — og heri var jeg enig — at det af dem drevne sildefiske visselig kunde udvides baade med hensyn til tid og sted — altsaa udstrækkes, videre langs Skagerrakkysten; men da vilde de behøve noget større farkoster samt have stor nytte af motorer.

Under en samtale med hr. P. Govertsen, Aalaug pr. Kristiansand, der ihøst anskaffede sig kutter med petroleumsmotor, fik jeg vide, at han i alle dele var vel tilfreds med motoren. Senere hjalp jeg en mand, der vilde søge laan til anskaffelse af fiskedampskib, ligesom jeg tillige har havt skriftlige forespørgsler baade i anledning af motorerne og af barkningen.

I Haugesund holdt jeg et foredrag om havfiske efter sild.

I Florø gaar det meget bra med de dertil anskaffede fiskedampskibe; flere er bestilte, og stedet synes at have betingelser for en opkommende fiskeribedrift, der vil kunne faa stor betydning for distriktet. Det samme kan jeg sige om Moldøen.

Bergen den 12te april 1902.

Fleischer.

Indberetning

fra Norges fiskeriagent i Tyskland **B. Dundas** til Norges fiskeristyreelse,
dat. 26de januar 1903, indeholdende aarsberetning om
Tysklands sild- og fiskehandel i 1902.

I. Sildehandelen 1902.

Tysklands import af salt sild til hovedmarkederne Memel, Königsberg, Danzig, Stettin, Rostock og Hamburg var i 1902 sammenlignet med 1901 og 1900.

	Memel.		
Indførsel	1902	1901	1900
Norsk vaarsild... 6 833 tdr.			
— fedsild... 1 107 „	7 940 tdr.	15 487 tdr.	19 075 tdr.
Skotsk og engelsk sild	21 653 „	11 328 „	7 161 „
	29 593 tdr.	26 815 tdr.	26 236 tdr.

	1903	1902	1901
Lagerne 1ste januar			
Norsk vaarsild	378 tdr.	4 828 tdr.	1 611 tdr.
— fedsild	85 „	326 „	3 032 „
Skotsk og engelsk sild	8 662 „	3 963 „	4 222 „
	9 125 tdr.	9 117 tdr.	8 865 tdr.

Königsberg.

	1902	1901	1900
Indførsel			
Norsk og svensk sild.....	44 998 tdr.	28 456 tdr.	52 636 tdr.
Skotsk, engelsk og hollandsk sild	429 280 „	345 163 „	272 844 „
	474 278 tdr.	373 619 tdr.	325 480 tdr.

Lagerne 1ste januar	1903	1902	1901
Norsk sild.....	6 779 tdr.	4 658 tdr.	10 250 tdr.
Svensk do.	—	—	215 „
Hollandsk do.....	984 „	91 „	119 „
Skotsk og engelsk sild....	176 424 „	104 943 „	107 707 „
	<u>184 187 tdr.</u>	<u>109 692 tdr.</u>	<u>118 291 tdr.</u>

Markedsnoteringer den 1ste januar 1903.

Norsk fedsild tilførtes Königsberg forgangne aar kun i ringe mængde, priserne syntes at være for høie for dette marked, saa hovedforretningen dreiede sig mere om andre sorter, saaledes fandt skotsk behandlet vaarsild en livlig og regelmæssig afsætning, saa der kun findes en meget liden beholdning.

Af engelsk sild var tilførselen større end den nogensinde har været, og trods den store omsætning har der samlet sig betydeligt lager. Skotsk sild har hele sæsonen fundet livlig afsætning, saa crownfulls er ganske rømmet. Priserne stiller sig ved aarets begyndelse for KKK og KK 30/31 m., K 27/28 m., MK 20/21 m. og M. 10/12 m. Crownmatties 26 m., crownspents 25 m., yarmouth fulls 29/31 m., mattfulls 27/28 m. og matties 24/25 m.

Danzig.

Indførsel	1902	1901	1900
Norsk sild.....	1 200 tdr.	160 tdr.	2 300 tdr.
Skotsk, engelsk og hollandsk sild	194 597 „	128 220 „	94 663 „
	<u>195 797 tdr.</u>	<u>128 380 tdr.</u>	<u>96 963 tdr.</u>

Lagerne 1ste januar	1903	1902	1901
Norsk og hollandsk sild ...	1 595 tdr.	1 016 tdr.	1 204 tdr.
Skotsk og engelsk do.....	83 649 „	35 146 „	37 541 „
	<u>85 244 tdr.</u>	<u>36 162 tdr.</u>	<u>38 745 tdr.</u>

Det er hovedsagelig yarmouth sild, som lagrer her og maa afvente konsumen, om alt vil rømmes, før den nye sæson begynder, er vel tvivlsomt. Priserne er nominal for yarmouth fulls 28 m., mattfulls 25 m. og matties 23 m.

Stettin.

Indførsel	1902	1901	1900
Fedsild, gammel.....	4 159 tdr.	13 103 tdr.	2 997 tdr.
— ny	63 822 „	34 544 „	48 505 „
Transport	67 981 tdr.	47 647 tdr.	51 502 tdr.

Transport	67 981 tdr.	47 647 tdr.	51 502 tdr.
Skaaren sild	16 303 „	15 438 „	15 373 „
Slo- og vaarsild	34 588 „	27 892 „	25 904 „
Norsk sild	118 872 tdr.	90 977 tdr.	92 779 tdr.
Skotsk og engelsk sild	467 544 „	437 772 „	361 714 „
Hollandsk sild	107 684 „	48 356 „	45 632 „
Tysk sild	8 053 „	3 001 „	200 „
Svensk sild	1 338 „	366 „	3 447 „
	703 491 tdr.	580 472 tdr.	503 772 tdr.

Lagerne 1ste januar	1903	1902	1901
Fedsild	22 944 tdr.	9 057 tdr.	16 327 tdr.
Skaaren sild	779 „	2 000 „	1 451 „
Slo- og vaarsild	1 469 „	9 234 „	4 466 „
Norsk sild	25 192 tdr.	20 291 tdr.	22 244 tdr.
Skotsk og engelsk sild	96 953 „	40 034 „	55 357 „
Hollandsk sild	15 146 „	8 319 „	4 608 „
Tysk sild	3 459 „	914 „	—
Svensk sild	—	—	116 „
	140 750 tdr.	69 558 tdr.	82 325 tdr.

Markedsnoteringer den 1ste januar 1903.

Beholdningerne af fedsild var ved sæsonens begyndelse fuldstændig rømmet, og var der de bedste udsigter for ny vare, især da poteteshøsten tegnede godt og kjødpriserne høie, imidlertid viste fedsildpriserne sig snart for høie i forhold til andre sorter, samtidig som fangsten i England og Holland var rigelig, saa kun de reel behandlede partier fedsild fandt afsætning ved ankomsten, medens mindre godt behandlede partier maatte gaa til lager. Konsumenten har vist sig brilliant, og antager jeg, at den snart igjen vil tage sig op, men maa muligens priserne reduceres noget. Priserne kan ved aarsskiftet noteres: KKK 33/34 m., KK 31/34 m., K 28/32 m., MK 18/22 m. og M 12/15 m., Slosild 28—30 m. og skotsk behandlet vaarsild 21/22 m.

Trods den store tilførsel af skotsk og engelsk sild har priserne holdt sig høie og noteres for crownfulls 39/41 m., crownmattfulls 32/33 m., crownmatties 24—25 m., crownspents 22/24 m., yarmouth fulls 29/30 m., mattfulls 26/28 m., matties 23/24 m., hollandsk prima fulls 30/31 m., smaa fulls 28/29 m., tysk prima fulls 33/34 m., smaa fulls 32 m.

Rostock.

Indførsel	1902	1901	1900
Alle sorter sild ca.	27 000 tdr.	20 000 tdr.	20 000 tdr.
Lagerne 1ste januar	1903	1902	1901
Alle sorter sild ca.	4 000 tdr.	2 500 tdr.	3 000 tdr.

Hamburg.

Indførsel	1902	1901	1900
Gammel norsk sild	31 191 tdr.	19 993 tdr.	17 391 tdr.
Ny " "	43 864 "	21 279 "	31 786 "
Norsk sild ¹⁾	75 055 tdr.	41 272 tdr.	49 177 tdr.
Svensk sild	561 "	975 "	589 "
Gammel hollandsk sild	12 659 "	1 947 "	3 729 "
Ny — "	86 583 "	30 880 "	27 171 "
Tysk sild	36 878 "	33 711 "	20 651 "
Gammel skotsk sild	5 098 "	40 166 "	13 035 "
Ny — "	208 423 "	164 783 "	164 782 "
	425 257 tdr.	313 734 tdr.	279 134 tdr.
Lagerne 1ste januar	1903	1902	1901
Slosild	732 tdr.	770 tdr.	840 tdr.
Fedsild	736 "	29 "	1 247 "
Skaaren sild	645 "	501 "	978 "
Vaarsild	60 "	602 "	1 790 "
Brisling	128 "	55 "	60 "
Norsk sild	2 301 tdr.	1 957 tdr.	4 915 tdr.
Skotsk og engelsk sild	3 637 "	4 604 "	4 320 "
Hollandsk sild	3 874 "	896 "	426 "
Tysk sild	3 069 "	944 "	440 "
	12 881 tdr.	8 401 tdr.	10 101 tdr.

Markedsnoteringer den 1ste januar 1903.

	1903	1902	1901
Crownfulls	41—42 m.	36 m.	25—35 ¹ / ₂ m.
Fulls	nominel	30—32 "	28—34 "
Matties	22—23 "	22—24 "	—
Yarmouth fulls	30—36 "	—	—
— mattfulls	27—28 "	—	—

¹⁾ Heri ogsaa indbefattet importen af skaaren sild.

	1903	1902	1901
Hollænder superior.....	40—41 m.	—	—
— sortiert	35—36 „	—	—
— prima	27—30 „	28—29 m.	28—30 m.
— smaa fulls.....	26—27 „	—	—
— ihlen	27—32 „	—	—
Tysk superior	45—46 „	—	43 „
— prima	33—35 „	34 ¹ / ₂ „	33 „
— ihlen.....	30—31 „	28 ¹ / ₂ „	28 „
Norsk slosild.....	30—32 „	32—33 „	25—26 „
KKK	32—34 „	32—34 „	27—28 „
KK.....	29—31 „	32—34 „	27—28 „
K	26—27 „	29—31 „	25—26 „
MK	18—20 „	18—20 „	19—20 „
Skaaren sild	20—32 „	16—30 „	16—32 „
Brisling	12—16 „	15—20 „	20—22 „

Den samlede import.

	1902	1901	1900
Memel.....	29 593 tdr.	26 815 tdr.	35 549 tdr.
Køningsberg.....	474 278 „	373 619 „	325 480 „
Danzig	195 797 „	128 220 „	96 963 „
Stettin	703 491 „	580 472 „	503 772 „
Rostock	27 000 „	20 000 „	20 000 „
Hamburg	425 257 „	313 734 „	279 134 „
Total	1 855 416 tdr.	1 442 860 tdr.	1 251 585 tdr.

Det samlede lager den 1ste januar.

	1903	1902	1901
Memel	9 125 tdr.	9 117 tdr.	8 865 tdr.
Køningsberg	184 187 „	109 692 „	118 291 „
Danzig.....	85 244 „	36 162 „	38 745 „
Stettin.....	140 750 „	69 558 „	82 325 „
Rostock.....	4 000 „	2 500 „	3 000 „
Hamburg.....	12 881 „	8 346 „	10 040 „
Total	436 187 tdr.	235 375 tdr.	261 266 tdr.

Fedsildfangsten i Norge var ifjor noget bedre, end den har været paa flere aar, ligesom kvaliteten ogsaa faldt ret god. Tilførselen var derfor ogsaa større, men viste det sig, at mange kjøbere, som tidligere

kun brugte fedsild, nu grundet de mange daarlige fedsildaar har vænnet sig til den reel behandlede tyske sild, som kun vil kunne fortrænges igjen af ret prima fint og reelt behandlet fedsild til rimelige priser. Jeg haaber, den nu i kraft trædende vragerlov vil have en heldig indflydelse paa behandlingen. En del islandssild, som tilførtes i begyndelsen af sæsonen, faldt i god smag som fedsild, medens nordsøsilden ikke fandt nogen anklang, da den ikke kunde bruges istedenfor fedsild, og var behandlingen ikke saa god og reel som den sild, der samtidig tilførtes direkte fra Shetland, og kunde den saaledes ikke konkurrere med denne. KKK og KK holdt sig hele sæsonen fremigjennem temmelig uforandret mellem 32 og 36 m., medens smaafaldende K faldt fra 28 til 22 m.

I skjæresild var der langtfra saa stor omsætning som i de tidligere aar. Grunden hertil maa vel nærmest søges i den altid tiltagende tilførsel af fersk sild saavel fra Skotland og England som fra Norge. Man anslaaer tilførselen af fersk sild i forrige aar til ca. 500 000 kolli mod 267 325 kolli i 1901 og 230 324 kolli i 1900. Det meste af denne sild gaar til fiskekonservfabrikerne, saa skaaren sild og de billigere sorter saltsild gaar hovedsagelig kun, naar fersk sild er knap. Stor skjæresild var med de høie priser for MK og M selvfølgelig ikke at opdrive.

Slosild holdt sig i begyndelsen af aaret høit i pris ca. 30 m. for god kvalitet, men saa kom der i februar maaned ganske pen vaarsild, som ogsaa kunde bruges til røgning og sælges betydelig billigere. Konsumenten tog imidlertid hurtigt af maaske ogsaa grundet fersksildtilførselen, og afsætningen hørte ganske op. Derimod fandt skotskbehandlet vaarsild fremover foraaret en flot afsætning til 18/21 m., og skjønt kvaliteten er mager, saa vil den, naar skotsk og hollandsk sild staar saa høit i pris, altid finde sin liebhaver. Den nye slosild fandt meget kjøbelyst til høie priser 36—38 m., men da fangstudsigterne viste sig meget lovende, og offerterne fra Norge viste, at stemningen der var flauere, gik prisen hurtigt ned i 26/28 m. for ved aarets slutning igjen at stige til 31/32 m., skjønt kvaliteten viste sig ringere.

I heletaget var forgangne aar for sildebranchen ret gunstigt, det begyndte med smaa lager og de almindelig normale tilførsler, naar undtages fra Holland, som bragte betydelig mere end de tidligere aar. Alt fandt imidlertid hurtig kjøber til stigende priser, og holdt konsumenten sig brilliant fremigjennem hele aaret, vel for en stor del grundet de høie kjødpriser. Lagerne ved aarets slutning er større end de almindelig har været, men saa har Skotland saa at sige intet, og i indlandet skal der heller ikke ligge meget, saa de kan vel rømmes hurtigt, naar konsumenten igjen sætter ind. Tilførselen siden nytaar har ogsaa været ualmindelig liden.

Tørfiskhandelen 1902.

Aaret begyndte med meget moderate beholdninger af alle sorter rundfisk baade i Norge, Italien og her, og disse kunde realiseres nogenlunde godt, særlig da kursdifferencen i løbet af aaret i Italien mellem papir og guld blev ringere. Da den nye vare ankom, var markederne omtrent tomme, og man var villig til at betale stigende priser saavel for lofots- som for finmarksvare, eftersom det mere og mere viste sig, at det tørrede vægkquantum grundet paa god tørke og fiskens størrelse var mindre end antaget. Derfor steg finmarksrundfisk fra 64 til 72 m. pr. 100 kilo. Ligesaa har den efter den reglementerede sæson tørrede hjemmefisk, hvis kvantum er i jevnt stigende, stadig fundet forøget opmærksomhed til stigende priser, naar undtages den rodskjære fisk, hvorefter der aabenbart har været produceret noget meget i forhold til det mindre konsumomraade. Paa disse sorter har vistnok baade handelsstanden og fiskerne nordpaa havt god fortjeneste, medens derimod under det regulære lofots- og finmarksfiske prisen paa raaproduktet blev drevet saa høit, at det vistnok, trods de gode salgspriser, kun bliver fiskerne, som har havt fortjeneste. Hamburg er blevet et ganske betydeligt marked for tørret sei særlig affaldende kvaliteter, som tidligere havde liden værd hjemme. Det er ikke muligt at opgive noget bestemt tal, men antagelig vil kvantummet komme op i 7/800 000 kilo. Dette nye marked har i væsentlig mon foranlediget folk i Senjen og Vesteraalen særlig at lægge sig efter seifisket. Vistnok er priserne i den senere tid gaaet noget tilbage grundet altfor store tilbud, men prisen er alligevel betydelig over, hvad denne vare i tidligere aaringer var værd.

Det forgangne aars fiskesproduktion, saavidt rundfisk angaar, er allerede nu for en stor del konsumeret, saa man tør se noksaa lyst paa den fremtidige forretning.

Ferskfiskhandelen 1902.

Handelen med fersk fisk fra Norge er i stadig tiltagen, ogsaa denne artikel kommer de høie kjødpriser tilgode, foruden at nydelsen af fersk fisk i det indre af Tyskland aar for aar bliver mere kjendt, og at der fra regjeringens side gjøres alle mulige lettelser med forsendelse af denne artikel, hvilket selvfølgelig bevirker den større konsum. Nogen bestemt tilførsel fra Norge er desværre ikke muligt at fastsætte, men er kvantummet mindst fordoblet mod ifjor. Priserne er jo endnu meget variable og vistnok ofte tabbringende for vedkommende afskiber, hvilket imidlertid hyppig har sin grund i den daarlige tilstand, som fisken undertiden fremkommer i. Dette kan vel igjen for endel lægges skibene tillast, som

efter min mening intet gjør for at støtte denne nyttige næringsvei. Man ser ofte ved losningen her, i hvilken tilstand varen fremkommer. De rute-gaaende hamburgerskibe burde have et kjølrigt indrettet rum kun for fersk fisk; i tiden hvor ingen fersk fisk skibes, kunde jo dette rum godt benyttes til anden vare, saa der behøves ikke gaa noget tabt af rummet. Ligesaa vilde det være en stor fordel for ferskfisktrafikken, om skibene kunde gaa direkte fra Stavanger og sløife Kristiansand og mellembyerne, disse vil jo dog have anledning nok at faa sendt sin vare, og skibene vilde derved lettere holde sin rute, saa ankomsten noget nær beregnes, og fisken havde derved kortere tid underveis.

Hvad pakningen angaar, saa vil jeg endnu engang gjøre afskiberne opmerksom paa den tildels daarlige og altfor store emballage. Kasserne bør ikke sendes saa ofte frem og tilbage, de holder ofte ikke mere sammen, naar de kommer paa markedet, heller ikke bør disse store uhaandterlige kasser benyttes, naar undtages for kveitens vedkommende, men behøver heller ikke disse at være saa høie. Helst bør mindre kasser som sildekasser benyttes. Fisken vil derved faa mindre tryk, og naar saa godt sorteret og iset, vil prisen stille sig saa meget høiere, at de eventuelt større udgifter vil ophæves og mere til. Kasserne bør merkes tydeligere end ofte er tilfældet og tydelig opgave paa hver kasse af vægt og indhold, saadanne smaa forbedringer vil lette og ophjælpe forretningen.

Tranhandelen 1902.

Hamburgs tranimport		1902	1901	1900
Fra Norge...		18 411 barrels	15 980 barrels	18 896 barrels
„ do. ...		7 085 tdr.	9 260 tdr.	11 611 tdr.
„ Storbri- tania		5 602 barrels	5 901 barrels	3 978 barrels
„ Amerika.		4 658 „	4 800 „	4 862 „
„ Danmark		1 257 „	1 161 „	1 646 „
„ do.		511 tdr.	320 tdr.	166 tdr.
„ Syd Europa		5 802 barrels	5 240 barrels	7 247 barrels
„ Holland & Belgien..		639 „	593 „	729 „
„ Japan...		165 651 kasser	146 101 kasser	126 227 kasser
Total netto		12 463 700 kg.	11 550 500 kg.	11 754 800 kg.
der udgjør:		122 193 tdr.	113 240 tdr.	115 243 tdr.

Paa tranmarkedet viste der sig sidste aar mere forandring, end man ellers er vant til. Fangsten i Lofoten var omtrent som i 1901 og

saaledes ca. 50 % bedre end i 1900, men leveren var mager, saa damptrankvantummet trods alt muligt blev dampet, stod dog betydelig tilbage. Lignende gik det ogsaa i de andre distrikter, og da saa Finmarken ogsaa blev daarlig, maatte priserne især for damptran hurtig stige. I begyndelsen af sæsonen var prisen 55 m.; men gik hurtigt til 100 og 145 m., ja senhøstes sogar til 190 m. og derover for igjen mod slutten af aaret at indtage en roligere tendens. Raa medicintran bliver mindre brugt end tidligere, især da prisen for denne ogsaa kom over 100 m. Selvfølgelig maatte bruntran ogsaa følge med og steg i løbet af sæsonen fra 40 til 48 m., men da fangsten af sei fremigjennem var ret god, og offerterne i bruntran af den grund rigeligere, maatte prisen igjen ned i 40 m.

Af hvaltran kom fra Norge og Sydamerika passende tilførsel, og gik forretningen jevnt godt saa intet lager. Udsigterne for tran afhænger ikke alene af priserne for de konkurrerende fedtstoffer, som ifjor holdt sig høie, men ogsaa af hvordan fangsten vil stille sig, og om den meget omskrevne kobbe vil faa stor indflydelse paa fisket.

